

<http://www.jyu.fi/library/tutkielmat/542/>

MINUN TANSSINI.

Tutkimus tanssin monista merkityksistä tanssin harrastajille.

Kati Maarit Myrén

Sosiologian pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto 1997, syksy

Tiivistelmä

Minun tanssini. Tutkimus tanssin monista merkityksistä tanssin harrastajille.

Myrén, Kati Maarit

Sosiologian pro gradu -tutkielma

marraskuu 1997

Jyväskylän yliopisto

106 s + 2 liitettä

Tutkimuksen päätarkoituksena oli vastata kysymykseen mitä tanssi merkitsee tanssin harrastajille. Tutkimuksessa pohdittiin myös kirjallisten lähteiden kautta tanssin monia merkityksiä historian saatossa. Metodologisesti tämä tutkimus kuuluu kvalitatiivisen tutkimuksen piiriin. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeiden ja haastattelujen avulla. Kyselylomakkeita jaettiin 50:lle tanssin harrastajalle. Lomake sisälsi taustatietoja kartoitettavia kysymyksiä sekä 12 avointa kysymystä, joiden kautta tanssin merkityksiä tanssin harrastajille yritettiin selvittää. Kyselylomakkeisiin vastanneista valittiin kuusi tanssin harrastajaa haastatteluun. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, joiden tarkoituksena oli syventää kyselylomakkeilla saatuja tietoja sekä ottaa esille aivan uusia tanssin harrastukseen liittyviä teemoja.

Jokaisella tanssin harrastajalla on omat motiivinsa harrastaa tanssia. Tutkimustulosten mukaan tanssin eräs merkitys tanssin harrastajille on tanssin kilpailullisessa luonteessa. Tanssisalilla kilpaillaan toisten kanssa, mutta ennen kaikkea tanssin harrastajat kilpailevat itsensä kanssa. Tanssia harrastetaan myös terveyden ja hyvän kunnon saavuttamiseksi. Tanssi ei kuitenkaan ole mikä tahansa liikuntaharrastus, vaan tutkimus osoittaa, että tanssi merkitsee tanssin harrastajille nimenomaan itsensä ilmaisua koko keholla. Tanssin ilmaisullisessa ja elämyksellisessä voimassa piilee tanssiharrastuksen erityisyys.

Myös ruumis ja ruumiillisuus sekä identiteetin rakennustyö nousevat merkittävään asemaan tanssin merkityksistä puhuttaessa. Nykyään tanssi on harrastajalleen alue, jossa pohditaan omia asioita, minun asioita. Esihistorian kollektiivisuutta lujittavasta meidän tanssista on tullut nyky-yhteiskunnassa minun tanssini.

Avainsanat:

Tanssi

Ilmaisu

Liikunta

Ruumis

Identiteetti

SISÄLTÖ:

I ALKULÄMMITTELY	1
1. Tanssi ja sosiologinen tutkimus	1
2. Tanssin käsite ja muodot	5
2. 1. Tanssi liikkeenä ja taiteena	9
3. Tutkimustehtävänä tanssin monet merkitykset	12
II (TUTKIMUS)TEKNIKOILLA TANSSIN MERKITYKSEN ETSINTÄÄN	15
1. Kulttuurintutkimus	15
2. Kvalitatiivinen metodi	16
3. Aineiston kerääminen kyselyllä ja haastatteluilla	18
3. 1. Tanssin harrastajien ikä ja sukupuoli	20
3. 2. Kyselyaineiston ja haastattelujen analyysi	22
4. Kuvaus tutkittavien elämäntilanteista	25
III TANSSIN HISTORIA KERTOO TULEVASTA	31
1. Tanssi on osa historiaa	31
2. Tanssi on osa uskontoa	35
3. Tanssi on osa sosiaalista toimintaa ja seurustelua	38
4. Tanssi on osa esittäviä taiteita	42
5. Tanssi on osa modernisoitumista	44
IV LIIKUNTASOSIOLOGINEN NÄKÖKULMA TANSSIN MERKITYKSIIN	48
1. Tanssi on osa liikuntaa	48
1. 1. "Citius, altius, fortius"	51
1. 2. Terveys ja kunto	55
1. 3. Elämyksellinen ilmaisu	59
1. 3. 1. Improvisaatio vapauttaa itseilmaisuun	63

V RUUMIINKUVA JA IDENTITEETTI RAKENTUVAT TANSSIEN	66
1. Tanssi ja ruumis	66
1. 1. Tanssiruumiin viesti	70
2. Identiteetti löytyy tanssien	75
VI TANSSI JA PROSESSI	80
1. Aloitus	80
2. Keskivaihe	83
3. Lopetus	89
VII FINALE	92
LÄHTEET	97
LIITE 1.	107
LIITE 2.	109

I ALKULÄMMITTELY

”... olin positiivisesti yllättynyt kun näitä lomakkeita tuli tanssikoululle, jos joku on kerännyt hoksannut meitäkin täällä, hirveen harvoin tulee mitään tällaisia juttuja vastaan.” (nainen I, 17 v. haastattelussa)

1. Tanssi ja sosiologinen tutkimus

”Tanssi on elämäntapani, sitä ilman en voi elää,” ovat sanat, joihin olen päättänyt päiväkirjamerkintäni 27. 11. 1988. Nämä sanat kuvaavat melko hyvin silloista ajattelua tanssista ja tanssinharrastuksen erinomaisuudesta. Enää en laittaisi yhtäläisyysmerkkiä tanssin ja elämän välille, mutta periaatteessa ajattelen samoin kuin tuona marraskuisena iltana lähes 10 vuotta sitten; tanssi on osa minua, ilman sitä minä en olisi minä.

Kuten jo ensimmäinen kappale paljastaa, on minulla erittäin henkilökohtainen suhde tanssiin ja tanssin harrastamiseen. Minä kuulun juuri niihin pikku tyttöihin, joka on polven korkuisena viety ensimmäiselle balettitunnille ja tavallaan olen sillä tiellä vieläkin. Tämä tie, jota pitkin olen kulkenut, on ollut hyvin vaiherikas. Matkan varrella olen välillä tanssinut todella aktiivisesti, eräässä vaiheessa jo elämänuraa tanssista luoden. Toisaalta matkalleni on osunut myös ajanjakso, jolloin en tanssinut lainkaan. Tällä hetkellä koen löytäneeni sen kuuluisan kultaisen keskitien: tanssin omaksi ilokseni milloin enemmän milloin vähemmän, kulloinkin vallitsevan ”fiiliksen” mukaan.

Kun ensimmäisen kerran, joskus opintojeni kolmantena vuotena, alettiin puhua siitä ”isosta G:stä”, päätin, että lopputyöni aiheen on oltava sellainen, josta olen erityisen kiinnostunut. Muutamien eri vaihtoehtojen joukosta ei sitten ollut lainkaan vaikea valita tutkimuskohteeksi juuri tanssia.

Vaikeaksi sitä vastoin on osoittautunut aiheen sosiologinen perustelu. ”*Miten tanssi on sosiologisesti mielenkiintoista?*” oli ensimmäisiä kysymyksiä, joihin törmäsin

aloitellessani tutkimustyötäni. Toisaalta kysymyksenhän voi asettaa myös toisin päin: ”Miten niin tanssi ei ole sosiologisesti mielenkiintoista?”

Tanssia voidaan tutkia monestakin eri näkökulmasta ja monella eri tieteen alueella, mutta tanssin tutkimuksen painotus on kuitenkin pitkään ollut estetiikassa ja taiteen tutkimuksessa sekä tanssiantropologiassa. Tämän tutkimuksellisen jaon juuret ovat länsimaisessa tanssinkäsityksessä, joka jakaa tanssin niin sanottuihin taidetansseihin ja sosiaalisiin tansseihin. (Parviainen 1994, 12.) Sosiologiassa tanssin tutkimus on ollut vähäistä.

Sosiologista näkökulmaa tanssin tutkimiseen voi rakentaa mm. pohtimalla sosiologisen tutkimuksen kohdetta. Yleisesti voidaan todeta, että sosiologia on koko historiansa ajan tutkinut yhteiskuntaa ja ihmisten toimintaa yhteiskunnassa (Katso esim. Allardt 1988). Tanssi puolestaan on kautta aikojen kuulunut ihmisten ja yhteisöjen elämään niin sosiaalisen toiminnan muotona kuin yhteisöä kiinteyttävänä rituaalina, muutaman esimerkin mainitakseni.¹

Vaikka tanssi monien maailman muiden kulttuurien piirissä on edelleen keskeisessä asemassa esimerkiksi hartauden harjoituksen muotona², moderneissa länsimaisissa yhteiskunnissa tanssin asema on jäänyt marginaaliseksi. Ehkä juuri tanssin marginaaliseksi mielletty asema on yhtäältä ollut vaikuttamassa siihen, ettei tanssin tutkimusta ole koettu mielenkiintoiseksi tai edes tarpeelliseksi. Toisaalta tanssin usein kuvitellaan olevan näkyvämpää muissa kulttuureissa, nimenomaan ei-länsimaisissa kulttuureissa, ja tämän takia tanssin tutkimus voi näissä olosuhteissa olla relevanttia, ei muuten. Tällainen ajattelutapa on syynä niihin kielteisiin asenteisiin, joita joillakin ihmisillä on tanssia ja tanssin harrastajia kohtaan. Nämä asenteet ovat englantilaisen tanssin tutkijan Helen Thomasin mukaan naiveja, jopa rasistisia ja osaltaan juuri ne ovat syrjäyttäneet tanssin sosiologisesta tutkimuksesta. (Thomas 1995, 1.)

¹ Tanssin moninaisia merkityksiä historian saatossa tarkastellaan luvusta III lähtien.

² Uskonnon ja tanssin yhteydestä kerrotaan myöhemmässä vaiheessa laajemmin.

Yhtenä perussyynä länsimaiden väheksyvälle ja kielteiselle suhtautumiselle tanssiin voidaan pitää Kristinuskoon sisältyvää dikotomista liha-henki-jakoa. Näistä jälkimmäinen on ollut kristillisessä arvomaailmassa arvostettua ja tavoiteltavaa, kun taas ihmisruumis on edustanut luonnon ja synnin maailmaan kuuluvaa lihaa. (Arvelo & Räsänen 1987, 7.) Tanssi, jos mikä, on kiinteästi yhteydessä ruumiiseen ja ruumiin kokemiseen. Tanssi ruumiin kielenä edustaa lihaa ja vieläpä liikkuvaa ja elehtivää lihaa. Tanssin lihallisuuden lisäksi tanssin yhdistäminen naiseen ja kaikkeen feminiiniseen voi ajatella vahvistaneen tanssin marginaalisuutta. (Wolff 1994 xi: Foreword.) Myös Angela McRobbie (1987, 132) olettaa tanssin feminiinisyyden olevan syynä sille, että tanssi on vähiten tutkittuja populaarikulttuurin ilmiöitä.

Vaikka vastakohta-ajattelua - ruumis/henki ja maskuliininen/feminiininen - voi pitää liian perinteisenä ja jo historiaan kuuluvana, käytetään näitä jakoja edelleenkin monien ilmiöiden luokitteluperusteina (Van Kerkhoven 1993, 21). Toisaalta viime aikoina mm. fenomenologisessa tutkimuksessa on pyritty ymmärtämään ja ylittämään perinteinen ruumis-henki dikotomia sekä korostamaan ihmisen ruumiillisuuden arvoa ja merkitystä (Parviainen 1994, 4). Olennaista ihmisen(ä) olemisessa on oma ruumis ja ruumiin olemassaolo erottamattomana osana tietoisuutta (Koski 1991, 9 Merleau-Pontyn 1986 mukaan). Myös tanssin kannalta tällainen monismi on keskeistä, sillä tanssi on mitä suurimmassa määrin ruumis-henki dikotomian ylittävää toimintaa (Parviainen 1994, 4). Tanssija on tanssiessaan kiinteässä yhteydessä omaan ruumiiseensa, jolloin oma ruumis tulee uudella tavalla todeksi. Tanssijalle ruumis on ikään kuin instrumentti, jonka avulla tulkitaan ja ilmaistaan omia kokemuksia. Sosiologiassa suuren suosion saavuttanut ruumiillisuuden tutkimus tarjoaakin yhden mahdollisuuden lähestyä myös tanssin merkityksiä.

Toistaiseksi sosiologista tanssin tutkimusta on harjoitettu niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa melko vähän. Yksi uraauurtavista tanssin sosiologeista lienee aikaisemmin mainittu Helen Thomas, joka luo kirjassaan *Dance, Modernity and Culture* (1995) perustaa tanssin sosiologiselle analyysille. Teos on tavallaan yrityys saattaa tanssi taiteensosiologian marginaalista muiden taiteiden kanssa samalle viivalle. Thomas ei kirjassaan lähesty tanssia ruumiillisuuden vaan taiteensosiologian näkökulmasta käsin.

Perinteisesti sosiologit ja taiteentutkijat ovat olleet etäällä toisistaan. Akateemisessa maailmassa taiteentutkimus on keskittynyt lähinnä humanistisille tieteenaloille. Vaikka sosiologian klassikoista Georg Simmel (1858 - 1918) ja Max Weber (1864 - 1920) osoittivat tutkimuksellista mielenkiintoa taiteita kohtaan, ei taide ole ollut tärkeä ilmiö sosiologian tutkimuskohteena. Sosiologia on pyrkinyt luomaan kokonaiskuvaa modernista yhteiskunnasta ja sille ominaisista instituutioista, eikä taiteisiin kohdistuvalla tutkimuksella ole ajateltu olevan mitään tärkeää annettavaa tuon kuvan laatimisessa.³ (Sevänen 1994, 51 - 52.)

Kuitenkin viime vuosikymmeninä tutkimuksellinen työnjako humanististen- ja yhteiskuntatieteiden välillä on alkanut murtua ja sosiologian mielenkiinto taidetta kohtaan on lisääntynyt huomattavasti. Yhtenä merkittävänä tekijänä sosiologisen mielenkiinnon heräämiselle, kohdentumiselle ja lisääntymiselle taidetta kohtaan voi pitää nyky-yhteiskunnan teknoratisoitumista ja ennen kaikkea sähköisten viestimien yleistymistä. Tämän myötä sosiologit ovat joutuneet pohtimaan uudelleen taiteen ja kulttuurin tutkimisen merkitystä omalta kannaltaan. Uudelleen arvioinnin tuloksena nykysosiologiassa taiteen ja kulttuurin huomattava merkitys yhteiskunta-analyyseissä jo tunnustetaan ja tunnustetaan. (Sevänen 1994, 51, 58.) Toisaalta, vaikka perinteinen työnjako on murtunut ja sosiologit ovat tiedostaneet taiteen ja kulttuurin tärkeän osuuden luotaessa kokonaiskuvaa yhteiskunnasta, ei tanssin tutkiminen ole kuitenkaan vielä saavuttanut sitä tasoa, jolla se saisi täyden tunnustuksen ja arvostuksen nyky-yhteiskunnassamme.

Vaikka tanssia itsessään ei liiemmästi ole tutkittu sosiologiassa, on tanssia tarkasteltu osana sosiologista liikuntatutkimusta. Näissä tutkimuksissa on pyritty selvittämään, millaisiin yhteiskunnallisiin funktioihin tanssi, kuten muutkin liikuntaharrastuksen muodot liittyvät. Tästä näkökulmasta tarkastellen on päätelty, että tanssi vahvistaa yhteiskuntaa tarjoamalla pakenemiskanavan yksilön frustraatioille ja fantasioille, jalostamalla nuorekasta innokkuutta, toimimalla sosiaalisen kontrollin välinee-

³ Sevänen kehottaa vertaamaan Töttö 1989: Sosiologia teoriana modernista yhteiskunnasta, s. 12 - 13, 187 - 189. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Tampere.

nä, kiinteyttämällä yhteisöä sekä edistämällä kumppanin löytymistä. Toisaalta tanssin on myös nähty toimivan yhtenä vastarinnan muotona ja voivan heikentää yhteiskuntaa. (Ward 1993, 17 - 21.)

Kuten edellisestä käy ilmi, sosiologiset näkökulmat tanssiin ovat monet. Viime vuosina tanssin suosio niin esittävänä taiteena kuin liikuntaharrastuksenakin on lisääntynyt, minkä voi olettaa, lisäävän myös tutkimuksellista mielenkiintoa (Cunningham 1988, 5). Wolff (1994 xi: Foreword) puhuu tanssista peräti sellaisena ilmiönä, joka on nykykulttuurissamme läsnä kaikkialla. Tästä johtuen on ehkä syytä lakata ajattelemasta, että tanssi on näkyvää vain muissa, niin sanotuissa ei-länsimaisissa kulttuureissa. Itsekin tanssin harrastajana olen huomannut, että tällä hetkellä tanssista on kiinnostunut huomattavasti suurempi joukko ihmisiä kuin vielä kymmenen vuotta sitten. Ja mikä ilahduttavinta: myös pojat ja miehet ovat enenevässä määrin löytäneet tiensä tanssiharrastuksen ja -yleisön pariin.

Tässä tutkimuksessa lähestyn tanssia yksilön ja nimenomaan tanssia harrastavan yksilön näkökulmasta. Tutkimuksessani tulevat esille tanssin yhteydet niin ruumiin- ja liikuntakulttuuriin kuin taiteenkin kenttään. Tämän tutkimuksen tavoite on omalta osaltaan avata yksi ovi tanssin sosiologiseen tutkimukseen.

2. Tanssin käsite ja muodot

"Aika vaikee... tanssihan on ihmisen, se on niinku ihmisen ajatuksia ja mielenilmasuja sellasia kaikkia mitä sä tunnet, niiden pukemista liikkeiksi, liikeroiksi." (nainen N, 24 v., haastattelussa)

Määritelmiä tanssille on varmasti vähintään yhtä paljon kuin on tanssin määrittelijöitäkin. Laveimpia tanssin määritelmiä lienee yksinkertainen toteamus siitä, että tanssi on liikettä tilassa. Tämän määritelmän puitteissa ei voida tietää puhutaanko ihmisen liikkumisesta vai kenties koneesta. (Sarje 1991, 71.) Myös Anttilan määritelmä tanssille on melko lavea, tosin hän puhuu selkeästi liikkujan kokemuksista. Anttilan

(1994, 25) mukaan kaikki liikkeet voivat olla tanssia. ”Liikkeen tiedostaminen ja siihen syventyminen tekevät liikkeestä tanssia. Liikkujan kokemus siis ratkaisee onko kysymyksessä tanssi vai ei.” Suppea määritelmä puolestaan kuvaa tanssia liikkeenä, joka on organisoitu siten, että se on palkitsevaa katsojalle (Anderson 1974, 9). Hyvin tiukan ja joustamattoman määritelmän ongelmana on se, ettei se esimerkiksi salli kovinkaan helposti uusien tanssin lajien pääsyä tanssin kentälle ja siten se hidastaa tanssin kehitystä. Toisaalta liian yleinen määritelmä johtaa helposti triviaaleihin to- tuuksiin, jotka eivät kerro paljoakaan tanssin monisyisestä luonteesta. (Sarje 1991, 71.)

Laveasta tai suppeasta tanssin määritelmästä huolimatta ihmiset pitävät yhtä ilmiötä ehdottomasti tanssina ja toista taas ei kukaan ole valmis kutsumaan tanssiksi. Tanssin käsite myös muuttuu jatkuvasti, mikä puolestaan tekee mahdolliseksi vastata kysymykseen mikä on tämän ajan kulttuurimme tanssin käsite. Tapamme ymmärtää ja määritellä tanssia on sidoksissa omaan kulttuuriimme. Meidän voi sanoa elävän jatkuvasti tanssin käsitteen sisällä, se on meissä valmiina, olemme kasvaneet siihen kiinni. (Parviainen 1991, 102 - 103.) On myös hyvä muistaa, että länsimainen tanssi- käsitys on vain yksi monista tanssin käsityksistä (Parviainen 1994, 3). Tämän pe- rusteella voi kyseenalaistaa tanssin erilaiset, suppeat ja laveat, määritelmät. Olen- naisinta tanssin määritelmälle on se, että se muuttuu aina, kun toiminta ei enää vastaa todellisuutta. Haastattelujen⁴ yhteydessä pyysin tanssin harrastajia kertomaan, kuinka *he* määrit- televät tanssin⁵. Vastauksissaan kaikki painottivat tanssia liikkeenä, mutta myös tun- nepuoli otettiin vahvasti esille.

” Mä sanoisin, että sitä ei voi määritellä niin, että se ois liikuntaa musiikin tah- dissa vaan mul on sellanen näkemys, että siihen tavallaan vaikuttaa tunneti- lat sit kuitenkin, että ne tunnetilat on siinä mukana ja se musiikki tavallaan

⁴ Kuvaus tutkimushaastattelujen toteutuksesta sivulla 18.

⁵ Kaikkien mielestä kysymykseen oli oikeastaan vaikea vastata ainakin yhtäkkiä, vaikka jokainen varmasti jollain tavalla tanssin määrittelee.

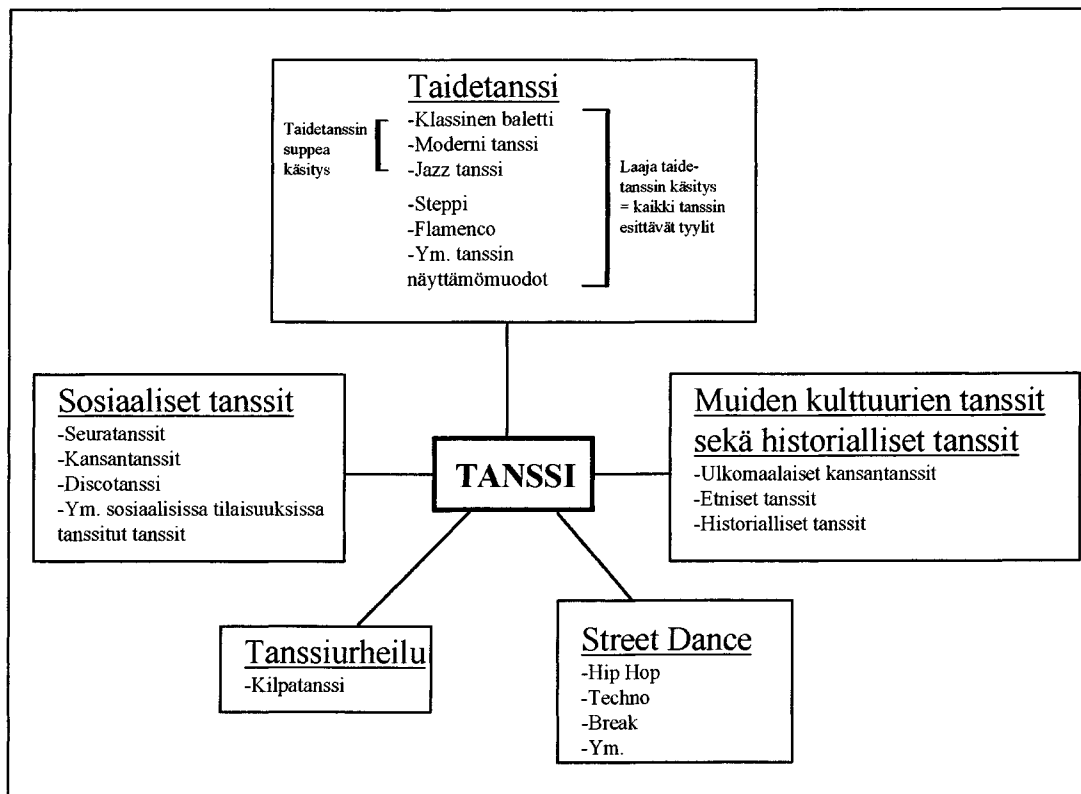
avaa niitä tunnetiloja eikä että se on vaan mekaanista musiikin mukana liikkumista vaan se että siinä on niitä fiiliksiä.” (mies U, 27v., haastattelussa)

*”Hmm... No tota, se on varmaan jotaa, no ekaks tulee mieleen että se on liikettä ja se on niinku, sitä voi tehdä ihan pelkästään itseään varten, tai sitte se-
kä itseään että muita varten ja iloksi.” (nainen V, 23 v., haastattelussa)*

Tanssilla on lukuisia määritelmiä, mutta ei itse tanssin kenttäkään ole sen yksinkertaisempi. Erilaisia tansseja ja tanssin lajeja on lukemattomia ja jatkuvasti kentälle tulee uusia, erilaisia ja muodikkaita lajeja entisten rinnalle⁶. Seuraavassa on kaavio, jonka avulla olen yrittänyt selkeyttää tanssin moninaista kenttää. Kaaviossa esiintyvät termit suppea ja laaja taidetanssin käsitys, ovat peräisin Revon (1989, 33) tekemästä jaottelusta. Kuvion tarkoituksena on lähinnä selventää ja selkeyttää tutkimuskohdettani, ei suinkaan kattavasti ja tyhjentävästi esitellä kaikkia mahdollisia tanssin lajeja.

⁶ Liikuntalajit käyvät keskenään eräänlaista elinjäämiskamppailua. Osa lajeista valloittaa uusia harrastajia puolelleen osan menettäessä niitä. Tämän takia jokaisen lajin on yritettävä uusiutua tai ainakin annettava vaikutelma jatkuvasta muutoksesta. Myös tanssiharrastus on joutunut kokemaan tämän uudistumisen pakon. (Karisto 1988, 49.)

Kuvio 1. Tanssin lajit

Suomenkielessä on oikeastaan helppo puhua tanssista ja tanssin harrastamisesta yleensä, sillä meillä on vain yksi tanssia tarkoittava sana, jonka alkuperä on myöhäiskeskiajalta ja saksankielen sanasta *Tanz*. Suomen tanssi - sanaa voi nimittää yleistermiksi, joka sisältää joukon erilaisia tanssimuotoja. Näillä eri tanssimuodoilla ei kuitenkaan ole keskenään kovin paljon yhteistä, koska niiden lähtökohdat ja historiallinen tausta ovat erilaiset, jokainen näistä genreistä käsittää tanssin eri tavalla (mm. klassinen baletti, moderni tanssi ja kansantanssit). Toisaalta tässä yhden termin kätevyudessa piilee myös vaara: kaikkea mitä kutsutaan tanssiksi käsitellään yhtenä möykkynä, uskoen että pelkkä termi on yhdistävä tekijä. Usein asioiden tutkiminen ja jaottelu vain niiden nimien perusteella vie harhaan, joten paikallaan on mennä ilmiöihin itseensä, ja kysyä mitä ne ovat. (Parviainen 1991, 104 - 105.)

2.1. Tanssi liikkeenä ja taiteena

"Tanssi on liikettä, mutta myös taidetta. Tanssi on taidekasvatusta, mutta myös liikuntakasvatusta." (Pyykkönen 1994, 4: esipuhe.) Nämä sanat kuvaavat mielestäni melko hyvin sitä kenttää (tai niitä kenttiä), johon tanssi, joidenkin vastaväitteistä⁷ huolimatta, kuuluu. Tanssi ikään kuin yhdistää liikunnan taiteeseen ja taiteen liikuntaan (Anttila 1994, 10).

"Ulkopuolisen" silmin katsottuna tanssijoiden ja tanssin harrastajien joukko saattaa usein näyttää erittäin kiinteältä "yhteisöltä", johon kuuluvat ovat "kuin yhtä perhettä". Totuus on kuitenkin se, etteivät tanssimaailman sisällä olevatkaan aina vältty erimielisyyksiltä. Tanssimaailman sisäpiirikeskusteluissa on voimakas taipumus luokitella tanssia "joko - tai" asetelman puitteissa, jolloin vastakkainasettelu tehdään "*tanssi liikkeenä*" ("dance - as - movement") ja "*tanssi taiteena*" ("dance - as - art") - lähestymistapojen kesken. Ensimmäinen näkee tanssin luontevana osana muuta liikuntaa, kun taas jälkimmäinen korostaa taiteellista ja esteettistä puolta. Kiivaitakin keskusteluja on käyty pohdittaessa lähinnä sitä, mille kentälle tanssi kulloinkin pitäisi sijoittaa. (Anttila 1994, 11.)

"... tanssiharrastus on liikekieltä ja sen kautta kertomista ja sen kautta kehon kanssa pelaamista, kokonaisvaltaista ilmaisua, mistä mä oon ollu jo pitkän aikaa kiinnostunu, teatterin kautta, mutta taidetta se on mulle ja sitä mä lähen niinku, se on yks suuri motiivi miks mä haluun niinku edetä tanssin uralla, koska siinä saa yhdistettyä liikunnan ja sitte taiteen." (mies L, 23 v., haastattelussa)

Koska tanssin voidaan hyvällä syyllä sanoa kuuluvan sekä taiteen että liikunnan kenttiin, jonkinlaiselle raja-alueelle, sen sijoittaminen tarkkojen raamien sisään on hyvin vaikeaa, eikä edes mielekästä. Todennäköisesti tämä kaksijakoinen asema on osaltaan ollut vaikuttamassa siihen, että tanssin kentän tutkiminen on koettu vai-

⁷ Usein taiteellisen puolen korostajat eivät hyväksy tanssin "alistamista" liikunnan osa-alueeksi, vaan vaativat tanssille omaa itsenäistä asemaa (Anttila 1994, 11). Nimenomaan tanssin ammattilaiset ha-

keaksi (Sarje 1991, 69). Toisaalta vähäinen kiinnostus tanssin tutkimukseen voi johtua myös perinteisistä tieteenalaeroista. Yhteiskuntatieteilijät pitävät tanssia lähinnä liikuntana ja näin sen tutkiminen kuuluu heidän mielestään liikuntasosiologeille ja liikuntatieteilijöille. Toisaalla liikuntatieteilijät ajattelevat tanssin kuuluvan taiteen eikä liikunnan kenttään, minkä vuoksi he eivät tunne tutkimuksellista mielenkiintoa tanssia kohtaan.

Liikunta/taide dikotomia ei kuitenkaan ole ainoa päänsärkyä aiheuttava jako tanssin kentällä. Jo useiden vuosikymmenien ajan on Suomessa kuten muualla maailmassa käyty keskusteluja myös siitä, mitä termit tanssitaide ja taidetanssi tarkoittavat, ja kuinka nämä kaksi samankaltaista termiä eroavat toisistaan. Syynä näiden käsitteiden joustavuuteen ja jopa epäselvyyteen on pidetty sitä, että tanssin eri tyyllisyyksissä on meneillään jatkuva muutos. Myös eri tyyllisyyksien keskinäinen vuorovaikutus on osaltaan aiheuttanut epäselvyyksiä termien käytössä ja merkityksissä. (Repo 1989, 32 - 33.) (Ks. tanssilajeja esittelevä kaavio s. 8.)

Näiden keskustelujen innoittamana tiedustelin haastatteluissa tanssin harrastajilta tekevtkö he eroa tanssin ja taidetanssin välillä, ja kuinka he ymmärtävät tanssitaitteen. Kaksi vastaajista ei nähnyt ainakaan selkeää eroa tanssin ja taidetanssin välillä. Heidän mielestään 'tavallisen' tanssin ja taidetanssin asettaminen omiin, toisensa poissulkeviin "lokeroihin" ei ole tarpeellista.

K: Teetkö eroa tanssin ja taidetanssin välillä?

"En, en, ei voi sanoa kyllä noin, kyllä mä oon niin paljon seurannu tanssia ja sit on että harrastanu kaiken näkösiä, että ei voi sanoo että mä ainakaan kokisin että vois tällasia eroja tehdä." (mies U, 27 v., haastattelussa)

"En oikeestaan, se on niinku ihmisen oma tulkinta sinällään, se ei mun mielestä kato muotoo, onks se sitten taidetanssia vai ihan tavallista." (nainen I, 17 v., haastattelussa)

luavat tehdä selkeän pesäeron liikuntaan, sillä he epäilevät, ettei heidän taidettaan oteta vakavasti, jos tanssi luokitellaan kuuluvaksi osaksi liikuntaa.

Kaksi haastateltavista puolestaan sanoi tekevänsä eron tanssin ja taidetanssin välillä. Toinen haastateltavista korosti kontekstia, johon tanssi tuodaan. Tanssilavoilla tanssittu jenkka ei hänen mielestään kuulu taidetanssin piiriin, mutta jos tämä sama jenkka tuodaan näyttämölle ja esitetään yleisölle, kysymyksessä on taidetanssi.

"Joo, en mä voi nähdä mitään valssia tai jenkkaa, tuolla lavoilla taiteena, koska se konteksti on niin eri. Mutta mihin sen sitte tuo, sitte on eri asia. Taidetanssi on niinku oma lokero ja sitte on nää sosiaaliset tanssit ja muut."

K: No entä tanssitaide?

"Hyvin vaikuttavia taide-elämyksiä mulla on vaan kokemuksena." (mies L, 23 v., haastattelussa)

Toinen haastateltavista näki tanssin ja taidetanssin välisen eron lähinnä suunnitelmallisuudessa. Taidetanssi suunnitellaan huolella, siinä on selkeät säännöt, kun taas esimerkiksi diskossa voi "vain" tanssia ilman sen kummempaa suunnitelmallisuutta, saatikka tarkkaan harjoiteltua koreografiaa.

K: Teetkö eroa tanssin ja taidetanssin välillä?

"Teen. Siinä mielessä, että tanssihan voi olla sitä, että mie diskossa annan vaan mennä jonkun musiikin tahissa, mutt taidetanssi voi olla hyvin tarkoin määrätty teoriasuuntaus minkä mukaan sä tanssit ja jokainen liike vaikka se tuntuu pahalta tehdä, vaikka se ei oo sun lempiliike, mutku se kuuluu siihen teoriaan, siihen tekniikkaan niin sie teet sen koska se on taidetanssin muoto."

K: Entä kuinka ymmärrät sanan tanssitaide?

"Se on samal tapaa ku on liikuntakulttuuri eli tanssitaide on sitä tanssia, jota ehkä arvostetaan mikä niinku tanssikulttuuri..." (Ajatus katkesi lopussa ja siirryttiin seuraavaan kysymykseen.) (nainen N, 24 v., haastattelussa)

Haastateltavien oli vaikea vastata kysymykseen tanssitaiteesta. Kahta edellä esitettyä vastausta lukuunottamatta haastateltavat eivät oikeastaan edes halunneet tai osanneet vastata kysymykseen ilman miettimisaikaa. Tanssitaidermin sanotaan kuvaavan tanssia esittävänä taidemuotona (the Art of Dance), mutta usein myös termillä taidetanssi tarkoitetaan tätä samaa. Ei olekaan mikään ihme, että tanssitaiteen ja taidetanssin käsitteet saattavat sekoittua keskenään. Keskusteluissa taide-

tanssi termiä on käytetty lähinnä selventämään eroa niin sanottujen taidetanssien (esim. klassinen baletti, jazz tanssi ja moderni tanssi) ja muiden tanssin lajien välillä. Koska sanalla taide on usein varsin normatiivinen merkitys, on sana taidetanssi saanut runsaasti sisältöä. Tämä termi on nähty toisinaan eräänlaisena ”alakäsitteenä” tanssitaiteelle, joka sulkee piiriinsä laajan joukon tanssisuuntia. (Repo 1989, 33 - 34.)

3. Tutkimustehtävänä tanssin monet merkitykset

Työssäni en tarkastele yhtä, ennalta valittua tanssilajia ja tämän erityisen tanssilajin harrastajia vaan päähuomioni kiinnittyy niihin ihmisiin, jotka harrastavat mitä tahansa tanssin lajia. Tutkimuksen päähenkilöiden yhteisenä tekijänä on tanssin harrastus yleensä, riippumatta siitä mistä tanssin lajista on kysymys. En myöskään tee eroa harrastajien välillä siinä, kuinka monta tuntia viikossa he tanssivat vaan käsittelen jokaista tanssin harrastajaa tässäkin mielessä ”tasa-arvoisesti”.

Kysymys ”*mitä tanssi merkitsee tanssin harrastajalle?*”, oli lähtökohtani, kun aloin suunnitella tutkimusta toukokuussa 1996. Halusin kysymyksellä selvittää mikä rooli tanssilla on tanssin harrastajan elämässä ja miksi hän harrastaa tanssia. Lähdin tutkimaan tanssin harrastamista tanssin merkityksistä käsin. Kysymys tanssin merkityksestä vaikuttaa ensikuulemalta helpolta ja merkityksen käsite on helppo ymmärtää ainakin pääpiirteissään. En kuitenkaan tarkoita tällä helppoudella sitä, että yrittäisin esittää lopullisia tai viimekätisiä tulkintoja tanssin merkityksestä tanssin harrastajille⁸. Alasuutarin (1994, 35) mukaan yksinkertaisimmillaan asian *merkitys* on se mitä jokin asia *tarkoittaa*. Tästä kehämäisestä määritelmästä tarkempaa sisältöä käsitteelle on yllättävän vaikea antaa ja termiä on käytetty varsin väljästi monessa eri tarkoituksessa.

⁸ Etnometodologiassa korostetaan sitä, ettei sosiologin tule yrittää esittää lopullista tai viimekätistä tulkintaa siitä, mitä asiat ihmisille merkitsevät (Alasuutari 1994, 48).

Myös tässä merkityksen käsitettä käytetään väljästi. Kysyessäni ”mitä tanssi merkitsee tanssin harrastajalle”, tarkoitan merkityksellä kaikkia niitä tekijöitä, jotka saavat ihmisen harrastamaan juuri tanssia. Tutkimuksessani pohdin niitä syitä, jotka motivoivat ihmisiä tanssiharrastuksen pariin ja jatkamaan harrastustaan ”aina mummoksi asti”, kuten eräs tutkittavista toteaa. Tässä pohdinnassa myös kokemukset näyttelevät merkittävää osaa. Positiiviset tai negatiiviset kokemukset tanssin harrastamisesta tai tanssista yleensä vaikuttavat siihen, mitä tanssi viimekädessä merkitsee. Negatiiviset kokemukset saattavat estää tanssiharrastuksen aloittamisen, kun positiiviset kokemukset puolestaan innostavat tanssin maailmaan. Vielä kolmantena ulottuvuutena tanssin merkitysten tutkimisessa on tavoitteiden tiedustelu. Toisilla tavoitteena on olla paras, parempi kuin muut, eräällä tavalla voittaminen, kun taas toiset tavoittelevat terveyttä, elämyksiä jne. (Esim. Vuolle ym. 1986 ja Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. Tieteellinen katsaus 1994.) Toisin sanoen lähestyn tanssin merkityksiä yksilön kokemusmaailman kautta. Yksittäiset kokemukset muodostuvat ja muokkaantuvat tekemisen ja toiminnan kautta tanssitunneilla. Toisinaan tekemisen ja toiminnan tasot vaikuttavat yhdessä, toisinaan taas erikseen.

Tanssin merkitysten tutkiminen tanssin harrastajien näkökulmasta muodostaa kuitenkin vain yhden, joskin tärkeän osan tanssin merkitysten kokonaisuudesta. Työn toisena ulottuvuutena on tanssin merkitysten pohtiminen historiallisessa kontekstissa. Kuljen aina esihistoriasta nykyisyyteen kertoen yhden tarinan siitä, mitä tanssi on ennen ollut ja mitä se on merkinnyt aiemmin päätyen kertomuksessani siihen, mitä tanssi on nykyään ja mikä merkitys tanssilla on tämän päivän tanssin harrastajille. Historiallisen kertomuksen ja analyysin nojaan kirjallisiin lähteisiin, kun taas nykyisyydestä kerron lähinnä tanssin harrastajien ”suulla”.

Tutkimuksen kohdejoukko on siltä osin homogeeninen, että kaikki tutkimukseen osallistuneet tanssin harrastajat ovat enemmän tai vähemmän tanssiin sitoutuneita. Toisaalta tämä joukko on myös heterogeeninen, sillä jokainen harrastaa tanssia eri intensiteetillä⁹. Tämän lisäksi viikottaisten tanssituntien määrä vaihtelee eri henkilöi-

⁹ Intensiteetillä tarkoitetaan liikuntatieteellisissä tutkimuksissa hikoilun ja hengästymisen määrää (Laakso 1986, 91). Tanssitunti voi olla intensiteetiltään rasittava, jolloin fyysinen kunto on koetuksella

den välillä runsaastikin. Toisille tanssi kuuluu jokapäiväiseen elämään montakin tuntia kerrallaan, kun taas kaksi tutkimukseen osallistunutta ei käynyt lainkaan tanssiharjoituksissa kyselyn ja haastattelujen tekohetkellä.

Otoksen heterogeenisyyden ansiosta aineistosta nousee esille tanssin harrastajien välillä vallitsevat eroavaisuudet ja erityisyydet, kun taas otoksen homogeenisyys tuo esille samanlaiset ja yleiset käytännöt tanssin harrastajien välillä. Vaikka tutkimukseen osallistuneiden tanssin harrastajien määrä on suhteellisen pieni, heiltä on saatavissa paljon mielenkiintoista ja toisistaan poikkeavaa, mutta samalla toisiaan täydentävää tietoa. Toisin sanoen variaation tavoittaminen otoksesta mahdollistaa monipuolisemman ja syvällisemmän tutkimustiedon. Otoksen runsas tietomäärä on tärkeää myös siksi, että kvalitatiivisen tutkimuksen validius ja merkityksellisyys riipuvat lähinnä siitä. (Patton 1990, 169, 172 - 173, 185.)

Tanssiharrastuksensa vuoksi kaikki tutkimukseeni osallistuneet henkilöt kuuluvat jo aiemmin esille tulleet tanssimailmaan. Tanssin harrastus yhdistää kaikki tanssimailmaan kuuluvat ja se erottaa heidät niistä, jotka eivät harrasta tanssia. Tanssiharrastuksen kautta ihmiset ilmaisevat ja toteuttavat itseään ja elämänsä asennettaan ryhmässä, mutta myös yksin. Tanssin merkitys on toiminnassa ja tekemisessä, johon yksilöllä ja ryhmällä on erityinen suhde ja jonka jokainen kokee omakseen. Useat tanssin harrastajat kuvaavatkin harrastustaan elämäntavaksi, josta ei olisi helppo luopua. (Katso Alasuutari 1994, 33, 35 - 36.)

K: Miksi sinä tanssi?

"Se on niinku koko elämä, se on niin kokonaisvaltaista." (nainen Z, 22 v., haastattelussa)

tai vastaavasti intensiteetiltään kevyessä harjoituksessa keskitytään ehkä rentoutumiseen ja sisältä päin tulevaan hyvään oloon.

II (TUTKIMUS)TEKNIKOILLA TANSSIN MERKITYSTEN ETSINTÄÄN

” Metodin pätevyys ei liity niinkään menestykselliseen toimintaan (esim. menestykselliseen käytännöllisten ongelmien ratkaisemiseen) vaan kysymykseen siitä, vastaako metodi tutkittavaa kohdetta.¹⁰ (Hirsjärvi & Hurme 1984, 1.)

1. Kulttuurintutkimus

Yhteiskuntaelämä ja yhteiskunnallinen toimintamme pohjautuu aina merkityksenantoon. Näin ajatellen yhteiskuntatieteellinen tutkimus on kulttuurintutkimuksen näkökulmasta merkitysten tutkimista; se on sitä aina, ei vain silloin kun tutkitaan jonkin eksoottisen alakulttuurin merkitysmaailmaa. (Alasuutari 1994, 40.) Koska tässä työssä kohteena on tanssin merkitykset tanssin harrastajille, voidaan tämä tutkimus liittää sosiologisen tutkimuksen kentällä kulttuurintutkimuksen piiriin.

Kautta aikojen meillä on vallinnut sanaton sopimus siitä, että kulttuuri terminä viittaa taiteisiin, ellei toisin mainita. Taide taas on kulttuurin ensisijaisena merkityksenä ihmisen henkisen kapasiteetin ja luovan itseilmaisun kenttä. Taiteen, kuten tanssinkin historia voidaan ulottaa tuhansien vuosien taakse. Monet myös ovat taiteen, kuten tanssinkin kohdalla yksimielisiä siitä, että jossakin muodossa taidetta tehdään niin kauan kuin ihmisiä on olemassa. Tämän perusteella voidaan todeta ihmisten luovuuden olevan ennemminkin inhimillinen tarve kuin harvoille suotu lahja. (Knuuttila 1994, 13.)

Kulttuurin käsitteen käyttö on merkittävästi lisääntynyt ei paitsi humanistisissa tieteissä vaan myös yhteiskuntatieteissä parinkymmenen viime vuoden kuluessa. Todellisuuden erilaisia tulkintoja on jäsenetty tieteenalojen yhteisille rajoille näkökulmia yhdistelemällä. Tähän ilmiöön kuuluvat mm. maailmankuvien ja elämäntapojen, mutta myös merkitysten tutkimukset, monien muiden aiheiden ja alueiden analyysien lisäksi. (Knuuttila 1994, 9.) Kulttuurintutkimuksen suhteen ei olekaan kyse selvärajaisesta koulukunnasta, vaan pikemminkin kulttuurintutkimusta voi nimittää eri tie-

¹⁰ Hirsjärvi & Hurme kehottavat vertaamaan Töttö 1980: Metodologisia tilkkuja ja matonkuteita. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, sarja B 28. Tampereen yliopisto.

teenalojen risteysasemaksi; eri oppiaineet ovat matkanneet eri suunnista kohti samaa pistettä ja tätä risteyskohtaa on alettu kutsua kulttuurintutkimukseksi (Alasuutari 1994, 32).

Kulttuurilla kuten tanssillakin on satoja erilaisia määritelmiä, mutta kaikkien määritelmien yhtenä yhteisenä piirteenä on kulttuurin kollektiivisuus ja yhteisöllisyys.

”Kulttuuri on aina ihmisen aluetta, jotakin ihmisten tekemää, ilmaisemaa tai ajattelemaa.” (Kupiainen & Sevänen 1994, 7: esipuhe.) Tätähän tanssikin on!

2. Kvalitatiivinen metodi

Tämän tutkimuksen voi liittää paitsi kulttuurin myös kvalitatiivisen tutkimuksen piiriin (Kupiainen & Sevänen 1994, 7: esipuhe). Toisaalta tutkimusta voi pitää myös liikuntasosiologiana, koska käsittelen tanssia myös liikunnan näkökulmasta. Monet tanssin merkitykset välittyvät harrastajilleen juuri liikunnan kautta, kuten myöhemmin tulee ilmi. Sosiologisen tutkimuksen yksi viehätys piilee juuri siinä, ettei aina välttämättä tarvitse orjallisesti kulkea jonkin tietyn tutkimussuunnan tai -tradition piirissä, vaan voi astua ”toisten alueelle” käyttäen sosiologista mielikuvitusta¹¹ ja luovuutta.

Kysymykset tanssin merkityksistä sekä omista tanssiin liittyvistä kokemuksista ja tavoitteista aukeavat ehkä parhaiten laadullisen (kvalitatiivisen¹²) tutkimuksen kautta. Tosin tässä kohdassa on syytä huomauttaa, että jako kvalitatiivisen ja kvantitatiivi-

¹¹ Sosiologinen mielikuvitus on C. Wright Millsin termi. Hänen mukaansa sosiologinen mielikuvitus tekee mahdolliseksi laajojen historiallisten ilmiöiden ymmärtämisen siltä kannalta, mitä ne merkitsevät eri ihmisten sisäiselle elämälle ja ulkoiselle elämäkululle. Sosiologisen mielikuvituksen tehtävä ja lupaus Millsin mukaan on siinä, että se tekee mahdolliseksi historian ja elämänhistorian ja niiden keskinäisten suhteiden ymmärtämisen. (Mills 1990 (1959), 9 - 10.) Millsin sosiologinen mielikuvitus on kyky yhdistellä erilaisia, joskus näennäisesti toisiinsa liittymättömiä ilmiöitä ja kyky liikkua samanaikaisesti analyysin eri tasoilla (Karisto, Takala, Uusitalo 1982, 3: Mills 1990 (1959), esipuhe).

¹² Suomalaisessa tiedekeskustelussa on melko yleistä puhua laadullisista, pehmeistä ja kvalitatiivisista menetelmistä toistensa synonyymeinä (Eskola & Suoranta 1996).

sen tutkimuksen välillä on usein pelkistetty ja jaon tarkoituksena on ainoastaan selkeyttää tutkimuksissa käytettyjen metodien teoretisointia (Eskola & Suoranta 1996, 7). Tietyissä mielessä kvantitatiivista ja kvalitatiivista analyysia voidaan pitää jatkumona, ei vastakohtina tai toisensa pois sulkevinä malleina (Alasuutari 1993, 15).

Laadullisen tutkimuksen yksi ominaispiirre on tulokinnan jakautuminen koko tutkimusprosessiin. Tutkimusprosessia ei ole aina helppo pilkkoa toisiaan seuraaviin vaiheisiin. Joskus tutkimussuunnitelmaa tai tutkimusongelman asettelua saattaa joutua tarkistamaan aineistonkeruun kuluessa. Laadullisen tutkimuksen eräs etu on se, että tutkimusta voidaan lähteä tekemään mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman suuria ennakoasetelmia tai määritelmiä. (Eskola & Suoranta 1996, 11 - 13.)

Myös tämän tutkimuksen vaiheet ovat olleet mitä moninaisimmat. Olen joutunut pohtimaan tutkimuksen ydinkysymystä useaan otteeseen. Aluksi tarkoitukseni oli keskittyä tanssin harrastajien identiteetin rakentumiseen tanssiharrastuksen kautta. Kuitenkin havaittuani, että jo ”pelkkä” tanssin merkitysten tutkiminen riittää mainiosti yhden tutkimuksen aiheeksi, hylkäsin identiteettipainotteisen tutkimusotteen. Toinen joustavuutta kysynyt tarkistus oli näkökulman vaihtaminen. Alunperin minulla oli tarkoitus tehdä valinta sen suhteen tarkastelenko tanssia taiteen vai liikunnan näkökulmasta. Asiaa pohdittuani päätin lähestyä tutkimusongelmaa nimenomaan liikunnan näkökulmasta käsin ja jättää taidenäkökulman lähes käsittelemättä. Tämä valinta osoittautui kuitenkin paljon ongelmallisemmaksi kuin osasin edes kuvitella. Tutkimuksen edetessä huomasin, että taidetta oli oikeastaan mahdoton sulkea pois tanssin tarkastelusta. Loppujen lopuksi päädyin taide- ja liikuntanäkökulmien sopuun yhteispeliin. (Taiteen näkökulmaan keskityn lähinnä luvussa III kun taas luvut IV ja V ovat liikuntapainotteisia.)

Laadullisen tutkimuksen yksi viehätys ja mahdollisesti sen suosio piilee myös siinä, että laadullista tutkimusta voidaan tehdä monin eri tavoin. Ehkä tunnetuin ja myös yleisin tapa on tehdä haastattelu. Haastattelun luonne riippuu paljon tutkimuskohteesta, ääripäinä voidaan mainita täysin strukturoitu ja täysin vapaamuotoinen haastattelu. (Esim. Hirsjärvi, Hurme 1988.) Osallistuva havainnointi ja elämänkerta-

tutkimus ovat myös laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä aineistonkeruutapoja, muutamana esimerkkinä mainitakseni.

3. Aineiston kerääminen kyselyllä ja haastatteluilla

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin sekä kyselylomakkeen¹³ että haastattelun¹⁴ avulla. Useamman kuin yhden aineistonkeruutavan tavoitteena on yleensä saada mahdollisimman kattava kuva tutkimuskohteesta (Eskola & Suoranta 1996, 40). Kyselylomakkeella saadaan tavallisesti kartoitettua suuri joukko ihmisiä, kun taas haastattelut tehdään paljon pienemmälle määrälle ihmisiä. Kyselylomakkeen yhtenä ja joskus ainoana tarkoituksena on taustatietojen kerääminen tutkittavasta kohteesta. Saadut taustatiedot voivat pohjustaa myöhemmin tapahtuvia haastatteluja. Tämä oli yksi tarkoituksistani laatiessani kyselylomaketta. Kyselylomakkeella sain tietoa vastaajien tanssin harrastamisesta, sen kestosta ja määrästä. Sain myös kartoitettua mitä tanssin lajeja tutkittavani harrastavat. Lisäksi sain helposti tietoja muista vapaaajan harrastuksista niin aktiivisena toimijana kuin yleisönäkin. Siinä mielessä laatimani lomake poikkesi ns. perinteisestä kyselylomakkeesta, että pääpaino oli avoimissa kysymyksissä. Nämä 12 avointa kysymystä toimivat jo sinällään haastattelun tavoin, ainoastaan vastaustila oli rajattu ja vastausten miettimiseen oli toisella tavalla aikaa kuin haastattelussa. Kun haastattelutilanteessa kysymykseen on vastattava heti, voi lomakkeen kohdalla vastaaja itse, omista oloistaan päättää, kuinka paljon tai vähän aikaa hän haluaa kysymysten vastaamiseen käyttää.

Lähes kaikki laatimistani kyselylomakkeista vein jyvaskyläläisen Tanssikoulu Saran oppilaille. Tanssikoululla annoin suurimman osan lomakkeista henkilökohtaisesti tanssin harrastajille, mutta osan lomakkeista jouduin jättämään opettajille edelleen jaettaviksi. Jäljelle jääneet lomakkeet annoin tanssia harrastaville ystäväilleni. Jaoin näin yhteensä 50 kyselylomaketta palautuskuorella ja postimerkillä varustettuna.

¹³ Katso liite 1.

¹⁴ Katso liite 2.

Vastauksia tuli loppujen lopuksi 25. Täytyy myöntää, että olen hivenen pettynyt tähän tulokseen, kun ottaa huomioon, että henkilökohtaisesti jakamani lomakkeet annoin sellaisille ihmisille, jotka sanoivat olevansa halukkaita vastaamaan kyselyyn. Tarkalleen en osaa sanoa ketkä jättivät vastaamatta tai miksi jätettiin vastaamatta. Yhtenä syynä voi olla se, että jouduin jättämään osan lomakkeista tanssikoulussa toimivien opettajien ”huoleksi”, jolloin lomakkeita on saattanut joutua myös sellaisille tanssin harrastajille, jotka eivät ole kiinnostuneita vastaamaan tutkimuskyselyihin. Tämä ei kuitenkaan ole yksin riittävä selitys niinkin suureen vastaamattomuusprosenttiin. Eräs arvioni vastaamatta jättämiseen on se, että kyselylomake oli melko vaativa ja varmasti vei paljon vastaajien aikaa. Oletukseni mukaan tilanne on usein sellainen, että kyselylomake otetaan innokkaasti vastaan, mutta syystä tai toisesta se jää ajalehtimaan kirjoituspöydälle. Lomake yksinkertaisesti unohtuu ja myöhemmin, kun se jälleen löytyy arvellaan, että on jo liian myöhäistä vastata siihen. Toinen merkittävä syy lienee aiemmin mainitsemani kysymysten vaikeus, ei haluta vastata ”huonosti” ja niinpä koko lomake jää täyttämättä.

Haastattelukysymykset suunnittelin lähinnä kyselylomakkeilla saamieni vastausten avulla. Haastatteluilla halusin syventää ja täsmentää jo kyselylomakkeella saatuja tietoja. Tämän lisäksi lomakkeen vastauksista nousi esille aivan uusia, mm. identiteettiä ja ruumiillisuutta käsitteleviä teemoja, joita minulla oli mahdollisuus tiedustella haastattelujen avulla.

Tutkimuksen kaikki kuusi haastattelua olivat ns. teemahaastatteluja. Teemahaastattelu sallii tutkimuksen kohteeksi valittujen henkilöiden mahdollisimman luontevan ja vapaan reagoinnin. Haastattelujen keskustelunomaisuus vapauttaa tunnelmaa ja tutkittavat ovat suopeampia tutkimukselle. Teemahaastattelut ovat luonteeltaan hyvin sosiaalisia vuorovaikutustilanteita, joissa kaksi tai useampi ihminen tapaa toisensa (Hirsjärvi & Hurme 1984, 3). Vapaamuotoinen keskustelu tuo esille asioita, joita muilla keinoilla ei luultavasti saataisi edes selville. Teemahaastattelusta puhuttaessa useat kirjoittajat puhuvat lomake- ja avoimen haastattelun välimuodosta, puolistrukturoidusta haastattelusta. ”Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä siksi, että haastattelun aihepiirit, teema-alueet, ovat tiedossa. Menetelmästä puuttuu kui-

tenkin strukturoidulle haastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys.” (Hirsjärvi & Hurme 1988, 8, 35 - 36.)

Haastateltavia valitessa minulla ei ollut muita kriteereitä kuin se, että pidin tarpeellisenä saada haastateltavaksi sekä miehiä että naisia. Niinpä valitsin haastateltavaksi kyselyyn osallistuneiden joukosta kaksi miestä ja neljä naista, mikä vastasi naisten ja miesten suhdetta kyselyyn vastanneista.

Haastateltavat valikoituivat loppujen lopuksi siten, keitä haastattelujen tekovaiheessa tavoitin ja keille ehdottamani haastattelu-aika sopi. On myös muistettava, että ensimmäinen haastateltavien valikoituminen tapahtui jo siinä, etteivät kaikki olleet ilmoittaneet yhteystietojaan, ja näin ollen he eivät olleet käytettävissä haastatteluihin.

3. 1. Tanssin harrastajien ikä ja sukupuoli

lältään kyselyyn ja siten myös haastatteluun osallistuneiden toivoin olevan 16 vuotta täyttäneitä, sillä oletin heillä olevan riittävästi valmiuksia vastata kyselylomakkeen melko vaikeisiin ja abstrakteihin avoimiin kysymyksiin. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista henkilöistä oli naisia. Tämä heijastelee myös sitä, että suurin osa tanssin harrastajista on naisia, ainakin mikäli asiaa tarkastellaan tanssikouluissa kävijöiden perusteella. Poikien määrä tanssikoulujen harrastajista jää usein alle 10 prosentin. Lukuvuonna 1983 - 1984 tanssikoulujen harrastajista 3 % (595) oli miespuolisia, tuona lukuvuonna tanssin harrastajien yhteislukumäärä oli yli 21000.¹⁵ Kuitenkin poikien kiinnostus tanssia kohtaan on selvästi kasvanut 70 - luvun lopulta lähtien. Poikien kiinnostuksen vähyyteen on esitetty monenlaisia syitä, joista yksi on miesopettajien vähyys. On nimittäin huomattu, että nimenomaan pojille kohdennetut tanssikurssit, joissa opettajina on toiminut miehiä, ovat osoittautuneet erittäin suosituiksi. (Repo 1989, 130 - 131.) Myös Eeva Anttila on kirjassaan *Tanssin aika* (1994, 68) yrittänyt etsiä syitä siihen miksi pojat eivät tanssi. Hän epäilee suurimpana syynä tähän olevan kulttuuriset ja stereotyyppiset käsitykset tanssin feminiinisyydestä.

¹⁵ "Tiedot opiskelijamäärästä koskevat 78 tanssikoulua. Tällöin harrastajien kokonaismääräksi saatiin 21939. Todellinen opiskelijamäärä on todennäköisesti edellä esitettyä suurempi, sillä tähän kysymykseen jätti vastaamatta viisi koulua, joista yksi toimi 14 paikkakunnalla." (Repo 1989, 130.)

Yhdysvaltalainen tutkija Leila Sussmannkin (1984, 27) on pohtinut naisen asemaa taiteessa ja nimenomaan tanssissa. Hän on sanonut, että taide yleensä ja tanssi erityisesti mielletään naisten harrastukseksi. Naiset ovat tanssin saralla ylliedustettuina niin yleisönä, harrastajina, esiintyvinä taiteilijoina kuin opettajinakin. Toisaalta jos tätä samaa asiaa pohditaan liikunnan näkökulmasta on muistettava se tosiseikka, että liikunta ja etenkin (huippu)urheilu ovat ehkä niitä viimeisiä linnakkeita, jotka koetaan erityisen miehiseksi¹⁶. Vaikka naiset ovat yhtäläillä alkaneet harrastaa miehinä lajeina pidettyjä jalkapalloa ja jääkiekkoa eivät nämä lajit naisten harrastamina ole saaneet arvostusta samassa mittasuhteessa kuin samaiset lajit miesten harrastamina. Perinteiset sukupuoliroolit ovatkin juurtuneet syvälle liikuntaan. Edelleenkin, tasa-arvoistumisesta huolimatta, puhutaan miesten lajeista ja naisten lajeista. On miehekästä harrastaa ammuntaa tai autourheilua, joita vain harvat naiset itse arvioivat voivansa harrastaa, kun taas naiset itse mieltävät sopiviksi harrastuksikseen mm. naisvoimistelun ja ratsastuksen. Toisin sanoen naiset itse pönkittävät käsitystä miesten ja naisten lajeista. (Kokkonen 1995, 19.)

Miksi sitten tanssi länsimaisessa yhteiskunnassa liitetään niin ”luonnolliseksi” osaksi juuri naisten identiteettiä ja naisten liikuntaa? Eräs syy saattaa löytyä tanssin marginaalisuudesta. On jotenkin itsestään selvää, että marginaaliseksi katsottu tanssi liitetään yhteiskunnassa marginaalissa oleviin Toisiin: naisiin, mustiin, homoihin, nuoriin ja alempiin yhteiskuntaluokkiin, jotka tanssin tavoin katsotaan ruumiillisiksi, epärationaaliksiksi ja epämääräisiksi - miesten määreiden negatioiksi. (Ward 1993, 20.)

Koska useat mieltävät tanssin vielä tänäänkin feminiiniseksi aktiviteetiksi ja nimenomaan naisille sopivammaksi harrastukseksi, onkin syytä kysyä miten nämä ennakkoluulot tulivat länsimaihin? Historian lehdistä voidaan kuitenkin lukea, että miehet

¹⁶Luultavasti tanssin feminiinisen ja siten marginaalisen aseman vuoksi tanssia ei ole pidetty yhtä arvostettuna liikuntalajina kuin muita lajeja. Varmasti tästä samasta syystä tanssi ei ole myöskään saanut ansaitsemaansa arvostusta tieteen tai edes taiteen kentällä.

ovat aina tanssineet niin metsästysretkille lähtiessään ja sieltä palatessaan kuin arkena ja juhlanakin. (Kraus & Chapman 1981, 346.) Miestanssija ja koreografi José Limón kirjoitti:

”The male of the human species has always been a dancer. Whether as a savage or civilized man, whether warrior, monarch, hunter, priest, philosopher or tiller of the soil, the atavistic urge to dance was in him and he gave it full expression. He does so to this day. (...)” (Limón 1966, 82.)

Mihin tämä miestanssi, miesten halu ja tarve tanssia on kadonnut?

3. 2. Kyselyaineiston ja haastattelujen analyysi

Kuten jo aikaisemmin totesin, käy kyselylomakkeesta ilmi vastaajan taustatiedot, tämänhetkinen tanssin harrastaminen, aikaisemmat tanssin harrastamiset ja muut harrastukset niin aktiivisena osallistujana kuin yleisönäkin. Tämän lisäksi laadin lomakkeeseen 12 avointa kysymystä, joihin osallistujien tuli vastata mahdollisimman vapaasti ja rehellisesti. Kysymykset olivat tarkoituksellisesti hyvin ylimalkaisia, sillä en halunnut johdatella kyselyyn osallistujia tietyn mallisiin vastauksiin avustavilla lisäky-symyksillä¹⁷.

Kun oletin, että suurin osa tulevista vastauksista oli saapunut, aloitin lomakkeiden käsittelyn puhtaaksikirjoittamisella. Nimesin lomakkeet kirjaimilla, aakkosjärjestyksessä A:sta eteenpäin. Kirjasin vastaukset ylös kysymys kerrallaan, siten että ensin kirjoitin kaikkien vastaukset ensimmäiseen avoimeen kysymykseen ja sitten toiseen ja näin jatkoin järjestyksessä viimeiseen avoimeen kysymykseen saakka. Oman kirjaintunnuksen sekä taustatiedot (ikä, ammatti, tanssin harrastaminen jne.) merkitsin ensimmäisen avoimen kysymyksen perään. Koska aineistoni oli kuitenkin loppuen lopuksi melko pieni (n = 25), jatkoin lomakkeiden analysointia manuaalisesti. Taustatiedot kirjasin yksinkertaisesti yksitellen paperille. Esimerkiksi ikää ja tanssin aloit-

¹⁷ Tämä osoittautui hyväksi ideaksi, sillä huomasin että kahdeksannen kysymyksen ”kerro kokemuk-sistasi tanssista sosiaalisissa yhteyksissä...” avustava esimerkki ”...kuten discossa” näytti todellakin kahlitsevan ja johdattelevan vastaajia ehkä liikaakin. Vain muutamat ”pystyivät” irrottautumaan disco-kontekstista ja kertoivat tanssista muissakin sosiaalisissa yhteyksissä.

tamisikää tarkastellessani kirjasin ylös yksitellen jokaiselta nämä tiedot ja laskin sitten keskiarvot. Samaan tapaan jatkoin muiden taustatietoja käsittelevien kysymysten kanssa. Olinhan jo lomakkeeseen antanut vastausvaihtoehtoja, joten tämä työ oli suhteellisen helppo suorittaa kysymys kerrallaan paperille merkiten ja sitten tuloksia laskien. Henkilöiden taustatiedoista saadut tulokset esittelen kokonaisuudessaan luvussa II. 4.

Avointen kysymysten kohdalla tein jokaiselle kysymykselle oman kortin, johon kirjasin kunkin kysymyksen kohdalla esiin tulleita vastauksia tai pikemminkin kuvaavia sanoja vastauksista. Ryhmittelin sanoja teemoittain ja aiheittain siten, että *samaa tarkoittavat* sanat tai lausahdukset laitoin samaan ryhmään. Näin toimiessani joidenkin kysymysten kohdalle tuli alunperin jopa yli 10 eri teemaa. Tällaisissa tapauksissa yhdistelin vastauksia niin, että esimerkiksi kaikki vastaukset, jotka liittyivät itseen päätyivät lopulta samaan ryhmään (esim. minän löytäminen & itsensä ilmaisu).

Kun kaikki vastaukset olivat omilla korteillaan, aloin etsiä samankaltaisuuksia eri kysymysten vastauksista. Näitä, joskus jopa identtisiä vastauksia löytyi yllättävän paljon. Etenkin lomakkeen ensimmäiseen ja viimeiseen kysymykseen (Miksi Sinä tanssit? Ja Mitä tanssi Sinulle merkitsee?) vastattiin usein samalla tavalla, joillakin oli selkeä viittaus 1. kysymykseen ("kts. 1. Kysymys"). Myös muiden kysymysten kohdalla oli havaittavissa selvää yhteenkietoutumista vastauksissa, kuten varmasti myöhemmin tässä työssä käy ilmi.

Tanssin harrastajat vastasivat esitettyihin kysymyksiin joskus täysin samalla tavalla, joskus taas vastauksista oli löydettävissä samankaltaisuuksia. Toisaalta yksittäisen tanssin harrastajan eri kysymysten vastaukset olivat toisinaan samankaltaisia elleivät peräti identtisiä. Alasuutarin (1989, 60) mukaan kvantifioiva menetelmä pohjautuu *erojen selittämiseen* ja se mikä on kaikille tutkimusyksiköille yhteistä ei kvantitatiivisessa tutkimuksessa kerro mitään selitettävästä ilmiöstä. Toisin sanoen yhtäläisyyksien etsimistä voidaan pitää yhtenä kvalitatiivisen tutkimuksen kriteerinä. Samankaltaisuuksiin perustuva tutkimus on samalla myös kulttuurintutkimusta, jossa etsitään yhteisiä piirteitä ja tekijöitä, jotka toistuvat koko tutkimusaineistossa ja otok-

sessä. Tanssin merkitykset löytyvät niiden tekijöiden joukosta, jotka toistuvat useissa ja useiden vastauksissa.

Kyselylomakkeen lisäksi tein kuusi haastattelua syventääkseni ja tarkentaakseni kyselylomakkeella saamiani vastauksia ja myös ottaakseni esille aivan uusia näkökulmia ja ulottuvuuksia. Haastattelut tein kesän ja syksyn 1996 aikana. Haastattelu-paikka vaihteli Kotkan, Lappeenrannan, Jyväskylän ja Kuopion välillä. Pyrin tekemään haastattelut ”rennossa” ympäristössä usein omassa tai haastateltavan kodissa. Yhden haastattelun jouduin tosin tekemään siivouskomerossa, mutta alkukankeuden jälkeen paikka osoittautui ihmeellisyytensä vuoksi todella hauskaksi ja tunnelma vapautui entisestäänkin, kun vauhtiin oli päästy.

Nauhoitin kaikki haastattelut, eikä kukaan haastateltavista ainakaan näkyvästi tuntunut asiasta välittävän eikä se vaikuttanut haastateltavien avoimuuteen ja halukkuuteen puhua omasta tanssin harrastamisesta. Litteroin myöhemmin haastattelut melko sanatarkasti jättäen kuitenkin osan muminoista ja toistoista pois.

Koska haastattelut olivat teemahaastatteluja, käsittelin vastauksia teemoittain. Toisaalta olin rakentanut haastattelun eräällä tavalla myös siten, että kysymykset toivat esiin tarinan tanssin harrastuksesta, vain teemat vaihtuivat. Kun haastattelu oli valmis, oli haastateltava kertonut oman tarinansa harrastuksestaan vastaten kysymyksiin, joita häneltä olin matkan varrella kysynyt (esim. ruumiillisuus, identiteettityö jne.). Haastattelut olivat kokonaiskertomuksia sisältäen selkeän alun (Miltä tuntui mennä ensimmäisen kerran tanssisalille?) ja lopun (Mitkä ovat tavoitteesi tanssin saralla?). Näistä kertomuksista lainaan pätkiä siellä täällä tätä työtä ja viimeisessä luvussa rakennan kertomuksen tanssin harrastamisesta haastattelujen, mutta myös kyselylomakkeiden pohjalta.

4. Kuvaus tutkittavien elämäntilanteista

Kuten jo aikaisemmin totesin 50 jakamastani kyselylomakkeesta minulle palautettiin täytettynä 25 eli vastausprosentti jäi 50: een. Vastaajista 20 oli naisia ja 5 miestä. Naisten ylivoimaista enemmistöä selittää luvun II kohta 3. 1, jossa todetaan, että suurin osa tanssin harrastajista on edelleenkin naisia.

Kyselyyn vastanneiden keski-ikä oli 23,6 vuotta vanhimman vastaajan ollessa 36 ja nuorimman 16 vuotias. On kuitenkin muistettava, että tämä kertoo vain tähän tutkimukseen osallistuneiden keski-ian. Suuntasinhan kyselyni nimenomaan 16 vuotta täyttäneille.

Opiskelijoiden suuri määrä, 18 vastaajista, selittynee varmasti juuri tutkimukseen osallistuneiden suhteellisen nuoresta iästä. Loput seitsemän (kaikki naisia) olivat sitten jo työelämässä. Vastaajista 18 oli aloittanut tanssiharrastuksensa 15 vuotiaana tai sitä nuorempana, ainoastaan neljä vastaajaa kertoi aloittaneensa harrastuksensa 20 vuotiaana tai sitä vanhempana¹⁸ (yksi mies). Lähes kaikki eli 22 kertoi harrastaneensa tanssia vähintään kolmen vuoden ajan, kaksi vastaajista oli harrastanut tanssia vuoden verran ja yksi vajaan vuoden.

Viikottainen tanssin harrastaminen oli melko runsasta, sillä peräti seitsemän vastaajista harrasti tanssia yli 10 tuntia viikossa ja 13 kyselyyn osallistuneesta tanssi 2 - 5

¹⁸ Omien kokemusteni mukaan tanssiharrastus aloitetaan yleensä alle 15 vuotiaana ja jos harrastus päätetään lopettaa se tapahtuu murrosiässä. Esa Niemelä ja Erkki Vilhu (1991, 26, 60) ovat havainneet tämän saman ilmiön tutkiessaan suomalaisnuorten urheilusta luopumista. Heidän mukaansa 40 - 60 % nuorista luopuu urheilusta kokonaan ja eniten luopumista tapahtuu juuri 12 - 16 vuotiaana. Olen kuullut useilta yli kaksikymppisiltä, että he eivät viitsi tai kehtaa enää aloittaa tanssiharrastusta, kun sitä ei tullut aloitettua "silloin nuorena". Nuorten kanssa samalla tanssitunnilla oleminen on varmasti monille ylittämätön kynnyks. Ainoastaan aikuisille tarkoitettut alkeisryhmät saattaisivatkin innostaa myös vanhemmat naiset ja miehet tanssiharrastuksen pariin. Edelleenkin on yleistä, että tanssikouluissa alkeisopetusta annetaan vain nuoremmille tanssin harrastajille ja suurin osa (ellei kaikki) tunteista on suunnattu nuorille, toki poikkeuksiakin löytyy.

tuntia viikossa. Kolme vastaajista tyytyi yhteen tuntiin viikossa kahden taas pitäessä ”tanssillista taukoa” kyselynteko hetkellä.

Tanssittujen vuosien ja tanssituntimäärien perusteella voi päätellä, että tutkimukseen osallistuneista lähes kaikilla on vankka sitoumus tanssin harrastamiseen. Tanssiharrastus ei ole vastaajille ollut vain hetken huumaa, vaikka jotkut sen kokeilumielessä olivat aloittaneetkin. Esimerkiksi yksi vastaajista kertoo syyksi tanssiharrastuksen aloittamiselle juuri halun kokeilla uutta: *”Halusin kokeilla jotain mitä en ole ennen tehnyt.”* Tanssiharrastuksesta on ainakin suurimmalle osalle vastaajista tullut luonnollinen osa arjen kokonaisuutta. Eräskin vastaajista kertoo harrastaneensa tanssia jo pitkään ja toteaa: *”Tanssista on tullut minulle jo elämäntapa, ikäänkuin rutiinia.”* Myöskään ”tanssillista taukoa” pitäneet vastaajat eivät olleet ”unohtaneet” harrastustaan, vaan korostivat edelleen tanssin merkitystä elämässään ja säilyttivät lupauksen palata *”jos siltä tuntuu”*.

”... ei siitä (tanssista) eroon oo päässy ja edelleenkin sitä tulee kun käyn karate treenissä tai vähän säkkiä mätkimässä, ni kyllä sitä välillä kokeilee meenekö ne piruetit, ku ei oo kukaan kattomassa, mutt ei oo viel tullu lähettyy, mutta kyllä mä sanon että ennenku tässä on kaksykt vuotta menny ni kyllä tämä poika vielä tanssitreeneissä käy.” (mies U, 27 v., haastattelussa)

Tanssinharrastajat eivät myöskään näyttäneet olevan ”nirsoja” lajin suhteen vaan pikemminkin yleisenä suuntauksena oli se, että haluttiin harrastaa mahdollisimman monia eri tanssin lajeja, tai ainakin erilaisia lajeja oli kokeiltu joskus aikaisemmin. Useampaa kuin yhtä tanssin lajia harrasti 13 vastaajista ja 10 tyytyi yhteen lajiin, mutta heistäkin seitsemän oli kokeillut joskus joitain muita tanssin lajeja.

Suosituin tanssilaji oli jazztanssi¹⁹, jota harrasti 14 vastanneista, lisäksi kaksi ilmoitti joskus tanssineensa jazztanssia. Hyvänä kakkosena tuli modernin tanssin harrastajat, heitä oli yhteensä 13 ja kolme kertoi joskus harrastaneensa modernia tanssia.

¹⁹ Myös suurin osa tanssikoulujen oppilaista lukuvuonna 1983 - 1984 tehdyn tutkimuksen mukaan harrasti juuri jazztanssia, peräti 45 % (Repo 1989, 132).

Kahdeksalla lajin valinta oli flamenco²⁰. Vastanneista 11 oli joskus harrastanut klassista balettia²¹ ja heistä kuusi edelleenkin harrasti tätä tanssin lajia. Afro (4 harrastaa nyt / 3 harrastanut), street (2/3), steppi (3/2), kansantanssi (1/2), improvisaatio(2/0), karnevaalisamba (1/0) ja kilpatanssi (0/2) kuuluivat myös harrastuslistalle.

Vaikka tanssiharrastus vie paljon aikaa useimpien tutkimukseen osallistuneiden kohdalla, ehtivät tanssin harrastajat tekemään muutakin vapaa-aikanaan. Kyselyssä tiedusteltiin muita harrastuksia niin aktiivisena osallistujana kuin yleisönäkin. Vastaukset eivät välttämättä anna täyttä kuvaa siitä mitä muuta tanssin harrastajat tekevät vapaa-aikanaan, sillä lomakkeessa oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot, eivätkä ne välttämättä sopineet jokaisen vastaajan tekemisiin, tosin kohtaan *muu, mikä* aktiivista toimintaa kysyttäessä mahdollisti oman vastausvaihtoehdon.

Neljä vastaajista ei harrastanut mitään annetuista vaihtoehdoista aktiivisena toimijana, eivätkä he olleet täyttäneet myöskään mitään kohtaan *muu, mikä*. Kirjoittaminen kuului 11 vastaajan toimintaan, tosin ei voida sanoa minkä tyyppisestä kirjoittamisesta on kysymys, sillä sitä ei oltu eritelty, yksi tosin sanoi kirjoittavansa nimen omaan päiväkirjaa. Yleisin aika, joka kirjoittamiseen käytettiin oli yksi tunti viikossa, yksi kertoi kirjoittavansa peräti 14 tuntia viikossa. Seitsemän vastanneista soitti jotain instrumenttia tunnista kahdeksaan tuntiin viikossa, yksi kertoi laulavansa tunnin vii-

²⁰ Tämä tulos ei luultavasti anna aivan oikeaa kuvaa flamencon harrastajien määrästä, sillä jakaessani lomakkeita tanssikoululla nimenomaan flamencon harrastajat olivat erityisen innokkaita ottamaan lomakkeen täytettäväkseen. Toisaalta flamenco on kasvattanut huomattavasti suosiotaan Suomessa 90 -luvun aikana.

²¹ Tämä tulos voisi olla jonkinlainen todistus ajatukselleni siitä, että tanssin harrastaminen noudattelee monilla harrastajilla jossain määrin tanssinhistorian kulkua (historiasta myöhemmin); ajatukseni on, että tanssiharrastus aloitetaan herkimmin klassisella baletilla ja vasta sen jälkeen siirrytään muihin tanssin lajeihin klassisen baletin jäädessä kokonaan pois tai pysyessä muiden mukaan tulleiden tanssin lajien rinnalla. Ainakin omalla kohdallani "tanssillinen kehitykseni" on kulkenut juuri tällaisen reitin: aloitin klassisella baletilla, seuraavaksi mukaan tuli moderni tanssi ja viimeinen "villitykseni" on ollut kontakti-improvisaatio, joka luokitellaan kuuluvaksi postmoderneihin tansseihin. Olen siis kulkenut lähes koko historiallisen tanssinkehityksen omalla tanssiurallani. En kuitenkaan ole koskaan hylännyt aiemmin olleita, vaan ne ovat aina kulkeneet sovussa rinta rinnan. Tosin klassista balettia en harrasta enää kovinkaan aktiivisesti, vaan pikemminkin satunnaisesti.

kossa. Piirtäminen tai maalaaminen oli myös suosittu vapaa-ajanharrastus, sillä kahdeksan mainitsi piirtävänsä tai maalaavansa puolesta tunnista tuntiin viikottain. Seitsemän sydäntä lähellä oli näytteleminen, jota harrastettiin kausiluontoisesti, enemmän esityksiä harjoiteltaessa ja muutoin vähän vähemmän. Lukemisen²² mainitsi kolme vastaajaa, yksittäisiä mainintoja tuli valokuvauksesta, lenkkeilystä, voimistelusta ja urheilusta.

Lomakkeessa tiedusteltiin myös miten ahkerasti vastaajat käyvät erilaisissa kulttuuri-rienoissa vuoden aikana. Jälleen kerran vaihtoehdot olivat valmiina, joten muille mahdollisille vaihtoehdoille ei jäänyt tilaa tulla kuulluksi. Tilastokeskuksen tekemän ajankäyttötutkimuksen (1991) mukaan lähes 80 % suomalaisista käy vuoden aikana jossakin kulttuuritapahtumassa tai museossa. Tosin sähköisten viestinten kasvava tarjonta on vähentänyt elokuvissa, konserteissa ja teatterissa käyntiä, mutta taidenäyttelyissä vierailleiden suomalaisten määrä oli kasvanut vuonna 1991 verrattuna vuoteen 1981. (Kokkonen 1995, 19.)

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että tanssinharrastajat näyttävät olevan melko ahkeria teatterissa, elokuvissa ja muissa kulttuuritapahtumissa kävijöitä. Ainoastaan kaksi ei käynyt teatterissa lainkaan. Kaksi kertoi käyvänsä teatterissa peräti 20 kertaa vuoden aikana ja neljä ylsi 10 kertaan vuodessa. Loput kävivät teatterissa 1 - 5 kertaa vuodessa (ka. 5, 28).

Taidenäyttelyissä ei käynyt lainkaan neljä vastanneista. Kolme kävi yli 10 kertaa ja loput 1 - 7 kertaa keskiarvon ollessa 4, 16 kertaa/vuosi. Elokuvissa käytiin melko runsaasti, johon voi olla syynä myös se, että vastaajien keski-ikä oli vain vähän päälle 20 vuotta. Ehdoton huippu oli 40 kertaa vuodessa, johon ylsi kaksi vastaajista, 13 kävi elokuvissa 10 - 20 kertaa, elokuvissa käynnille keskiarvoksi tuli 11, 36 kertaa/vuosi. Tämä on todellakin paljon, jos vertaa tilastokeskuksen vuoden 1995 kartoitusta, jonka mukaan suomalaiset käyvät elokuvissa keskimäärin vähän useammin kuin kerran vuoden aikana. (ks. Karttunen, 1997.)

²² Lukeminen on suosittu harrastus suomalaisten keskuudessa. Tilastokeskuksen vuonna 1991 tekemän ajankäyttötutkimuksen mukaan 56% mainitsee lukemisen mieluisaksi harrastukseksi ja 75% suomalaisista on lukenut ainakin yhden kirjan puolen vuoden aikana. (Kokkonen 1995, 18.)

Klassisen musiikin konserteissa käytiin keskimäärin 1, 96 kertaa/vuosi. Seitsemän ei käynyt lainkaan, yksi kävi kuudesti. Popkonserteissa käytiin vähän ahkerammin, keskimäärin 3, 8 kertaa vuodessa. Yksi kertoi käyvänsä popkonserteissa peräti 25 kertaa ja kuusi taas ei käynyt kertaakaan.

Kuten hieman aiempana kerrottiin, oli lomakkeissa yksittäisiä mainintoja lenkkeilyyn, voimistelun ja urheilun harrastamisesta tanssiharrastuksen ohella. Tiedustelin myös haastattelujen yhteydessä mahdollisista muista liikuntaharrastuksista. Muun liikunnan harrastaminen jakautui melko tasaisesti kaikkien haastateltavien kesken. Kuudesta haastateltavasta nimittäin kolme ei sen kummemmin harrastanut muuta liikuntaa, kun taas lopuille kolmelle haastateltavalle muu liikunta kuului olennaisena osana vapaa-ajan viettoon. Näistä kolmesta muun liikunnan harrastajasta yksi oli enemminkin urheilija, jolle tanssi oli vain mukavaa vaihtelua ja toisella taas oli menossa tanssillinen tauko.

"No, mä oon thriathlonisti eli siis kulutan kaiken aikani urheilun parissa. Ja sitte jos on tanssitunnit ni ne tulee siihen ohessa sitte hyvin kivana vaihteluna."
(nainen N, 24 v., haastattelussa)

"No en oikeestaan (harrasta muuta liikuntaa), oon mä joskus lenkkeilly, nyt on kyllä jääny tosi vähälle, sitte joogaa mä harrastin..."(nainen Z, 22 v., haastattelussa)

Kyselylomakkeiden vastaukset paljastavat, että tanssin harrastaminen on melko runsasta, muutamaa täysin tanssimatonta ja muutamaa vain yhteen viikkotuntiin tyytyväää lukuunottamatta. Jo tämän perusteella voidaan todeta, että tanssin rooli on suuri lähes jokaisen tutkimukseeni osallistuneen tanssin harrastajan elämässä. Halusin kuitenkin vielä haastatteluissa varmentaa ja täsmentää tätä kuvaa. Kaksi haastateltavista kertoi, että tanssi näyttelee isoa ellei peräti suurinta osaa heidän elämäänsään. Kahdelle tanssista on tulossa peräti ammatti, kun taas jo edellä mainitun urheilijanaisten ja tanssillista taukoa pitävän miehen elämään tanssi ei kuulunut kovinkaan oleellisena osana. Hekin kyllä korostivat tanssin merkitystä heille itselleen, vaikka tällä hetkellä tanssin harrastaminen on taka-alalla.

K: Miten suurta osaa tanssi näyttölee sun elämässä?

"No, nythän mun harrastuksesta on tullu hyvin äkkiä tie mun ammattiin, alle vuodessa mä oon jo tekemässä ammattia siitä. (hahhaa...)"(mies L, 23 v., haastattelussa)

"Se on aika iso osa mun elämää..." (nainen I, 17 v., haastattelussa)

"Suurinta! Suurinta osaa, koska ehkä se on sitä vapaa-aikaakin se tanssi että just se improvisointi on se suurin mitä vapaa-aikana harrastaa..." (nainen V, 23 v., haastattelussa)

Kyselylomakkeen vastaukset paljastivat vielä, että osalle tanssista oli vähitellen tullut niin suuri osa jokapäiväistä tai -viikkoista elämää, että se miellettiin jo elämäntavaksi. J. P. Roos määrittelee kirjassaan *Liikunta ja elämäntapa* (1989, 9) elämäntavan säännönmukaiseksi, merkitseviksi toiminnoiksi ja valinnoiksi. Meillä on tapana tiivistää elämäntapa johonkin hallitsevaan piirteeseen, mutta Roosin mielestä oikeampaa on puhua elämäntavasta ominaisuuksien kasautumana. Kun sanotaan, että esimerkiksi tanssi on elämäntapa tarkoitetaan, että tanssiin liittyy monia muita asioita: tietynlainen ajankäyttö, ruokavalio, kurinalaisuus jne. "Elämäntapa on siis kokonaisuus, tietty järjestelmä, vastakohtana järjestymättömälle, ristiriitaiselle elämälle." Tanssi elämäntapana tarkoittaa vastaajien mielestä myös tiettyä ajankäyttöä, säännöllisyyttä ja kurinalaisuutta, joka sääntelee jokapäiväistä elämää.

Elämäntapaa ennenkaikkea. ... Kun olen tanssin kerran aloittanut en tule koskaan sitä lopettamaan, jos ei mikään estä sitä! (nainen E, 25 v., kysymys 12)

Se (tanssi) alkaa olla jo elämäntapa, ei ammatiksi asti, mutta kuitenkin enemmän kuin pelkkä harrastus. ... Se on aika iso juttu mielestäni. ..." (mies J, 22 v., kysymys 12)

III TANSSIN HISTORIA KERTOO TULEVASTA

”Tanssia voi hyvällä syyllä sanoa ihmisen ikäiseksi, kokoiseksi ja muotoiseksi. ‘Liikkeenä’ tanssi ulottuu primitiivisistä²³ rituaaleista moderniin performanssiin ja vie mukanaan kaikki, joille elämä on todellisinta liikkuvassa ja liikettä kokevassa kehossa.” (Heikkala 1992, 5: saatesanat.)

1. Tanssi on osa historiaa

Historian tarkastelu antaa meille paitsi perustelun sille, miksi mm. itsen työstämisestä on tullut erittäin tärkeä prosessi nyky-yhteiskunnassa, niin auttaa se meitä myös ymmärtämään mitä nykyisestä tanssikulttuuristamme puuttuu, mitä siinä ei (enää) ole. Historian tuntemus auttaa meitä käsittämään, että jokainen aikakausi on ainutlaatuinen, myös tanssikulttuurinsa suhteen. (Parviainen 1991, 105.) Toisin sanoen tanssin historiaa tarkastelemalla ja tulkitsemalla meillä on mahdollisuus löytää välineitä nykyisen tanssikulttuurin ymmärtämiselle.

Seuraavaksi tarkastelen tanssia esihistoriasta aina nykyaikaan saakka. Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, ettei esityksen tarkoituksena ole tanssinhistorian täydellinen kuvaaminen vaan päälinjojen ja merkittävien tapahtumien kertominen²⁴. Niiden kautta yritän selittää mitä tanssi on ollut ennen ja minkälainen on ollut se muutosprosessi, jonka seurauksena tanssi on muotoutunut sellaiseksi kuin me sen tänä päivänä tunnemme. Historian tarkastelu tuo väistämättä esille nimenomaan tanssin

²³ Jouni Piekkarin (1989, 229) mukaan on oikeastaan väärin luoda sellaisia käsitteitä kuin ”primitiivinen” tai ”luonnonkansa”. Ne heijastavat vain omia kapeita käsityksiämme kulttuurien kehityksestä ja ihmisten luontosuhteesta. Nykyantropologit eivät tee eroa primitiivisen ja sivistyneen ihmisen välille vaan heidän mielestään alkuasukkaat ovat yhtä sivistyneitä kuin me, ja tähän mielipiteeseen on mielestäni helppo yhtyä.

²⁴ Huomioitavaa on myös se, että päälinjojen ja merkittävien tapahtumien valintaan on vaikuttanut pitkälti omat ajatukseni siitä, mikä on tanssinhistorian kannalta erityisen merkittävää. Joku toinen olisi saattanut valita kerrottavakseen aivan toiset asiat.

taiteellisen puolen, sillä alunperin tanssia ei suinkaan nähty samanlaisena liikunta-harrastuksena kuin nykyään.

Tanssi on yksi vanhimmista (taide)muodoista, jonka avulla ihminen pystyy ilmaisemaan syvimpiäkin inhimillisiä tunteita (Musiikki ja tanssi 1969, 47). Silvester (1993, 10) kuvaa tanssin syntyä ja sen olemassaoloa melko mahtipontiseen sävyyn. Hän sanoo, että ainoastaan syöminen, juominen ja rakkaus ovat vanhempia kuin tanssi ja että tanssin perustana oleva rytmi on elämää. Niin kauan kuin ihmisiä on olemassa, heillä on halu ilmaista tunteitaan liikkumalla. Myös rytmin hellittämättömyys ja sen assosiaatiot itse elämään ovat kiistattomia ja kun rytmi ja liike yhdistyvät, on tanssi syntynyt. Todennäköisesti juuri ihmisten viehtymys rytmisiin liikkeisiin on pitänyt tanssiperinteen hengissä kautta aikojen.

Myös useissa kyselylomakkeiden vastauksissa painotettiin musiikin ja rytmin merkitystä yhtenä tärkeänä syynä tanssiharrastukselle:

Rakastan erilaisia rytmejä. ... Kehoni iloitsee rytmeistä. ... (nainen D, 34 v., kysymys 1)

Musiikin ja rytmin vuoksi... (nainen F, 21 v., kysymys 1)

Kuulun niihin ihmisiin, jotka eivät voi pysyä paikoillaan kuunnellessaan musiikkia. Kun melodia tai rytmi alkaa tunkeutua sisuksiin on pakko liikkua. ... (nainen R, 35 v., kysymys 1)

Lähes kaikki liikkuu universumissamme. Planeetat kiertävät aurinkoa, kuut kiertävät planeetoita, planeetat kiertävät akselinsa ympäri... Luonnollisesti tässä jatkuvan liikkeen kosmoksessa ihmisen ruumis vastaa tilanteeseen aivan ensimmäisenä liikkeen avulla. Tanssi on aina merkinnyt ruumiillisuutta; ihmisen ruumis on vastannut erilaisiin tilanteisiin liikkeen eli tanssin avulla ja kaikki tanssit ovat olleet ruumiinkieltä. Eleemme ja liikkeemme kertovat pelosta, hämmästyksestä ja rakkaudesta vielä tänäkin päivänä. (Anderson 1974, 7.)

Esihistoriassa metsästäjät tanssivat ennen retkelle lähtöä ja sotilaat ennen taisteluja, sillä he uskoivat tanssin tuovan heille onnea. Lisäksi tanssien houkuteltiin esille sa-

detta, juhliittiin syntymää ja avioliittoa sekä kunnioitettiin kuolemaa. Tanssi oli merkittävä hartauden osoituksen muoto ja se kuului erottamattomana osana kirkollisiin juhliin. Heimot tanssivat hengille ja jumalille kunnioitustaan ja kiitostaan. Tanssi nähtiin myös sosiaalisena tapahtumana, jonka yhteisöllisyyttä ylläpitävä merkitys²⁵ oli suuri. Tanssia pidettiin kollektiivisuutta lujittavana rituaalina²⁶, jonka voimaan syvästi uskottiin ja johon kaikki osallistuivat. (Anderson 1974, 7, ks. myös Musiikin tietokirja 1948, 501.)

Kaikki maailman sivilisaatiot ovat luoneet oman tanssinsa. Nämä tanssit ovat olleet jokaiselle sivilisaatiolle ruumiin liikettä ja siksi tavallaan samanlaisia. Toisaalta tanssimuodot ovat vaihdelleet paljonkin kulttuureittain, koska ihmisruumis voi liikkua niin monin eri tavoin. (Anderson 1974, 7.) Saman asian voi ilmaista myös siten, että kaikkialla maailmassa ihmiset ovat kommunikoineet tanssin avulla, tanssi on siis kieli (Anderson puhuu ihmisruumiin monista erilaisista tavoista liikkua). Kuitenkaan tanssin kieli ei ole universaali kaikille kansoille. Tästä universaalisuuden puutteesta seuraa se, että toisten kansojen on joskus mahdotonta ymmärtää jotain tiettyä tanssiesitystä tai tyyliä. (Loikkanen & Paananen 1989, 232.)

Myös useille, ellei peräti kaikille, kyselyyni vastanneille tanssin harrastajille tanssi toimii kommunikaation välineenä. Eräskin kyselyyni vastanneista kertoo *nauttivansa tanssin kertovasta kielestä*. Tanssi on harrastajilleen eräs *tapa kertoa ja ilmaista asioita ja tunteita*.

... Tanssi on ikäänkuin kehon tapa puhua ja kehoni ei vaikene... (mies L, 23 v., kysymys 1)

... Tanssi on minulle itseni ilmaisemista kehon kielellä. ... (nainen T, 17v., kysymys 12)

²⁵ Kun taas modernissa yhteiskunnassa vähitellen pirstoutuneen kollektiivisuuden tilalle keskiöön on noussut yksilö, minä, joka vaatii aivan uusia keinoja oman identiteetin etsintään ja löytämiseen (Parviainen 1991, 105).

²⁶ Rituaaleja synnyttävät ja muokkaavat erilaiset kulttuuriset ympäristöt ja ne muuttavat ihmisten perustarpeiden, kuten nääläntyydytyksen, yhteisölliseksi toiminnaksi (Loikkanen & Paananen 1989, 232).

Ensimmäisen kerran täyden kukoistuksensa tanssi saavutti Antiikin Egyptissä. Tästä ovat todisteena seinämaalaukset, relifit ja hieroglyyfit, joihin tämä kukoistus on säilytetty. (Kraus & Chapman 1981, 32.) Luotettavaa tietoa ajan tansseista ja tanssiperinteestä on saatavilla vasta 1400-luvulta, jolloin ns. tanssihuvit olivat yleisiä. Tanssijat miellyttivät prinsessoja hoveissa tai he kiersivät ympäri maata esiintymässä tavallisille ihmisille. Esitykset eivät koostuneet vain tanssista, vaan mukana oli myös akrobatiaa, puheita ja lauluja²⁷. Toki aikaisemminkin tanssittiin, etenkin Hellenistinen kausi tunnetaan erittäin rikkaana tanssin kautena. (Dodd 1980, 8. ja Silvester 1993, 10.)

Kreikkalaisesta tanssista on jäänyt paljon dokumenttiaineistoa. Tästä voimme päätellä, että tanssi oli tärkeällä sijalla kreikkalaisten elämässä. Heille tanssi oli laajempi ilmiö, kuin mitä se on meille nykyään. (Parviainen 1991, 106.) Antiikin kreikkalaiset näkivät tanssissa kehon ja mielen täydellisen harmonian ja tästä syystä Kreikassa tanssittiin niin uskonnollisilla festivaaleilla kuin häissä ja hautajaisissakin (Anderson 1974, 8). Suurin osa kreikkalaisten tansseista onkin saanut alkunsa uskonnollisista rituaaleista (Kraus & Chapman 1981, 42, Parviainen 1991, 109). Vähitellen tanssi kehittyi esitettäväksi taidemuodoksi, kun siitä tuli osa kreikkalaista teatteria. Myöhemmin tanssista muodostui vielä suosittu huvittelumuoto. (Kraus & Chapman 1981, 42.)

Tanssi on kuulunut lähes aina ihmisten elämään tavalla tai toisella. Edellä kuvailtujen eräiden tanssin funktioiden perusteella voi väittää, että tanssin merkitys on jo ammoisista ajoista asti ollut ihmisille suuri. Edelliseen viitaten voi myös ajatella, että tanssissa taiteellinen ja esittävä aspekti on ollut mukana alusta asti. Tanssi oli esityksellistä jumalille ja hengille, mutta sosiaalisessa mielessä kuten kansantansseissa se oli

²⁷ Nykyään suosittu tanssiteatteri yhdistelee myös eri elementtejä, kuten puhetta, laulua ja näytelmistä. Voidaan oikeastaan sanoa, että saksalainen koreografi ja tanssija Bina Bausch oli ensimmäinen, joka käytti termiä tanssiteatteri ("dance theatre"). Kuten jo nimikin kertoo, on tanssiteatteri yhdistelmä tanssin ja teatterin elementtejä. Pina Bauchin työt ovat mitä suurimmassa määrin tanssiteatteria. Hän yhdistää tanssia, tekstiä, laulua, musiikkia ja yllättäviäkin visuaalisia elementtejä keskenään. (Servos & Weigelt 1984, 19 ja Cohen & Matheson 1992, 239.)

myös esitys muille. Tanssia ei ehkä tuolloin vain ajateltu esityksenä tai taiteena, sillä se oli niin olennainen osa ihmisten arkea, jokapäiväistä elämää. Vasta kun tanssi selkeästi nousi ”korokkeelle”, ihmisten silmien eteen ja vähän yläpuolellekin, alettiin se nähdä esityksenä, taiteena ja ennen kaikkea viihteenä ihmisille, kuten Kreikassa tapahtui.

Edellä kuvasin pähkinänkuoressa sitä mitä kaikkea tanssi on ollut kuljettaessa esi-historiasta kohti nykyaikaa. Tämä esitys kertoo siitä, että tanssille on historian saatossa tullut uusia merkityksiä ja funktioita vanhojen säilyessä.

Seuraavassa aion perehtyä tarkemmin ja eritellymmin tanssiin osana uskontoa, sosiaalista toimintaa ja lopuksi vielä kerron tanssista esittävänä taidemuotona. Tarkoitukseni on peilata historiaa nykyaikaan ja pohtia sitä, miten tanssin merkitykset ovat vuosien saatossa muuttuneet edellä mainituilla alueilla.

2. Tanssi on osa uskontoa

Tanssin ja uskonnon rituaaliset yhteydet ovat seuranneet meitä läpi koko historiamme. Ihmiskehoa on aina pidetty vertaansa vailla olevana instrumenttina ilmaistaessa harrasta Jumala-kokemusta ja ilosanomaa. Ja koska tanssia on aina pidetty ei - kilpailullisena muotona, on se ehkä juuri tämän takia katsottu sopivan erinomaisesti osaksi uskonnollisia menoja. (Loikkanen & Paananen 1989, 232.) Osa kyselyyni osallistuneista painotti myös tanssin mahdollisuuksia ilmaistaessa iloa, rakkautta, hartautta ja miksei myös kärsimystäkin uskonnollisissa tilaisuuksissa.

... Mielestäni tanssi olisi luontevaa ja luonnollista käytöstä, tanssia ilosta ja kiittää olemassaolostaan. (nainen R, 35 v., kysymys 7)

Minusta tanssissa on tärkeintä ilo, ”onnellisuus”, nauttia elämästä, miksei Jumalalle voisi osoittaa kiitollisuutta ja kaikkia tunteita tanssimalla julkisesti, tanssihan jokainen mielessään, joku varmaan tanssiikin Jumalalle ilostaan. Pari kaveriani tanssi kirkossa pääsiäisen aikaan Jumalan palveluksen edellä,

kynttilät valaistuna, toinen kantaa toista selässään, valkoisiin puettuna: Jeesuksen kärsimykset. (nainen G, 24 v., kysymys 7)

Vaikka tanssi oli ollut yksi tärkeimmistä uskonnollisen hartauden muodoista, myöhemmin Kristillinen kirkko kielsi tanssin syntinä, vedoten ”lihan” ja hengen vastakohtaisuuteen (Parviainen 1991, 113). Tanssin katsottiin olevan mm. seksuaalista, koska tanssissa käytettiin ilmaisemiseen ihmisruumista, samaa instrumenttia kuin seksuaalisuuden ilmaisemisessa. Tämä lienee yksi suurimmista syistä, miksi tanssi on vielä tänäänkin uskonnollisista syistä tuomittu, ainakin joissain yhteyksissä ja joissain seurakunnissa ja kirkoissa. (Loikkanen & Paananen 1989, 232.) Useat tutkimukseeni osallistuneet tanssin harrastajat harmittelivatkin kirkon ja erityisesti Kristillisen kirkon penseää suhtautumista tanssiin. Yhtä poikkeusta lukuunottamatta jokainen seitsemännen kysymyksen vastaus osoitti, että tanssia pidettiin sopivana ja suositeltavanakin kirkollisissa menoissa ja uskonnollisissa yhteyksissä.

Minusta tanssi kuuluu uskonnollisiin tapahtumiin. Kristinusko on mielestäni unohtanut sen. Varhaiskantaisissa uskonnoissahan tanssilla on suuri merkitys riiteissä edelleen. ... (nainen H, 18 v., kysymys 7)

Tanssi sopisi mielestäni erittäin hyvin uskonnollisiin tilaisuuksiin, koska tanssi puhuu ajatuksista ja tunteista, joita on vaikea ilmaista sanoin, mitä uskokin enimmäkseen on - käsittämätön, selittämätön asia. Mielestäni Suomessa uskoa ja uskonnollisia tilaisuuksia pidetään vanhusten ja kuoleman kanssa kamppailevien asiana eli ei ole ihme että esim. nuoret pitävät uskoa heille kuulumattomana. Tanssi voisi tuoda uskonnosta esiin sen varsinaisen tarkoituksen, iloisen ja voimia antavan puolen. (nainen V, 23 v., kysymys 7)

Todennäköisesti alkusysäys kirkon kielteiselle suhtautumiselle tanssia kohtaan saatiin Antiikin Roomasta. Roomalaisten suhdetta tanssiin kuvaa nimittäin hyvin Ciceron (106 - 43 eKr.) lausahdus: *”Kukaan ei tanssi, ellei ole humalassa tai henkisesti tasapainoton.”* Tuolloin tanssi alkoi irtaantua uskonnollisesta alkuperästään ja kirjoissa oli jatkuvia mainintoja miestanssijoista, joiden tanssi oli seksististä ja irstasta. (Parviainen 1991, 113.)

Antiikin Roomassa tanssista muodostui sosiaalisen huvittelun muoto. Rikkailla roomalaisilla oli tapana pitää kotona kääpiöitä, jotka tanssivat groteskeja tansseja ja näin hauskuttivat talonväkeä. Rationaalisten roomalaisten keskuudessa ekstaattiset, esimerkiksi uskontoon sidotut, tanssit eivät saavuttaneet suosiota ja näin tanssi taidemuotona menetti merkityksensä. Tanssia nähtiin Rooman imperiumin aikana vain pantomiimin muodossa (uusi genre) suosituissa Sirkus Maximuksen esityksissä. Pantomiimiesitykset pilailivat politiikalla, mutta erityisesti ne parodioivat kristittyjen liturgioilla. (Parviainen 1991, 113 - 114.)

Juopa kristinuskon ja kirkon, ja toisaalta esittävien taiteiden kuten tanssin välille oli väistämättä syntynyt. Keski - aikaa leimasi kirkon auktoriteetti ja kirkon kielteinen suhtautuminen tanssiin. (Parviainen 1991, 114.) Horst (1987, 1) tosin toteaa, että taiteen tehtävänä oli palvella ideaalia, siis uskontoa ja keski - aikana lännen taide oli kirkon palveluksessa²⁸.

Kuten jo aiemmin on todettu, ei kirkon kielteinen suhtautuminen tanssiin ole vielä nykyäänkään laantunut niiden ihmisten ja seurakuntien keskuudessa, jotka pitävät itseään puhdasoppisimpina uskonnon harjoittajina²⁹. Kuitenkin on huomattava, vaikka uskovaiset usein vetoavat Raamattuun kieltäessään tanssin synnillisenä³⁰ toi-

²⁸Eikö tanssia ainakaan vielä keski - ajalla pidetty taiteena?

²⁹ Olin tulossa maanantaina 25. 8. 1997 linja-autolla Turusta Jyväskylään. Tällä matkalla minulla oli kyseenalainen ilo keskustella uskonnon ja tanssin suhteesta erään hartaan uskovaisen naisen kanssa. Kerroin hänelle lopputyöstäni ja siitä, että käsittelen lyhyesti myös tanssia osana uskontoa. Kerroin myös, että lähes kaikki kyselyyni vastanneet suhtautuivat positiivisesti tanssiin uskonnollisissa tilaisuuksissa. Saimmekin aikaan melkoisen keskustelun. Nainen oli ehdottomasti sitä mieltä, ettei tanssi kuulu uskontoon, sillä *"tanssi on Herralle kauhistus"*, kuten hän asian ilmaisi. Eräänä perusteluna hän käytti jo aiemmin esille tullutta liha/henki dikotomiaa.

³⁰ Taina Elg, varmasti monien muiden tavoin, muistelee kirjassaan *Varpailla maailmalle* (1991, 66) erästäkin tapausta, jossa rippikoulussa muuan uskonon tullut tyttö sanoi hänelle, että tanssi on syntiä. Tämä tapahtui Suomessa 1940-luvulla. Tosin pappi lohdutti Tainaa kehottaen kaikkia ihmisiä kehittämään niitä lahjoja, joita Jumala on itse kullekin suonut.

mintana, niin useissa Raamatun lauseissa tanssista puhutaan arvostavaan sävyyn. Raamatunlauseet kertovat tanssia käytetyn niin juhlissa kuin riemusaatoissakin.

Pelkkä pellavasukka yllään hän tanssi rajusti Herran edessä. (2 Samuel 6:14.)

Ylistäkööt tanssien hänen nimeään, soittakoot hänen kiitostaan rummuin ja harpuin! (Psalmit 149:3.) (ks. myös Jeremias 31:13.)

Aivan kaikki kyselyyni osallistuneetkaan eivät halunneet ilman varauksia ja tiettyjä ehtoja liittää tanssia uskonnolliseen yhteyteen.

... Häihin, kastejuhlaan yms. kirkollisiin juhlisiin tanssi sopii mielestäni, mutta musiikki ja tanssilaji/tyyli on valittava harkiten. (nainen A, 24v., kysymys 7)

Olen sitä mieltä, että tietyn tyyppinen tanssi sopii kyllä uskonnollisiin tilaisuuksiin, mutta tyyli on valittava tarkoin ja hienotunteisesti, uskonnollisen harjoituksen paikkaa ja osallistujakuntaa kunnioittaen. (nainen X, 29 v., kysymys 7)

Näistä varovaisemmista ja varautuneimmista vastauksista huolimatta lähes jokainen oli valmis kokeilemaan jotain uutta. Moni uskoi, että tanssi toisi Kristinuskoonkin uusia, mielenkiintoisia ulottuvuuksia, jonka seurauksena myös mielenkiinto itse uskontoa kohtaan lisääntyisi.

Kiehtovaa minusta! Pitäisi kokeilla/antaa ihmisten kokeilla kaikkea jännää. ... (nainen F, 21 v., kysymys 7)

... Kristinuskon jumikset ovat liian ”jäykkiä” ja uskon, että tanssin avulla saataisiin uusia ulottuvuuksia. (nainen H, 18 v., kysymys 7)

3. Tanssi on osa sosiaalista toimintaa ja seurustelua

Kuten johdannossa todettiin, tanssia on sosiologiassa tarkasteltu nimenomaan osana sosiologista liikuntatutkimusta. Näissä tutkimuksissa on pyritty selvittämään lähinnä sitä, millaisiin yhteiskunnallisiin funktioihin tanssi liittyy. Sosiologit ovatkin

osoittaneet, että tanssin sosiaalinen funktio on erityisen merkitsevä. Monissa kulttuurissa tanssin on nähty olevan enemmän kuin liikettä, se on ollut tärkeä osa sosiaalista kokemista. Tanssin on nähty olevan voimakas riitti, joka on jaettu muiden yhteiskunnan jäsenten kanssa, se on lujittanut yhteishenkeä ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Tanssilla on aina ollut suuri merkitys sosiaalisten yhteyksien luomisessa. Kuten aikaisemmin jo todettiin on tanssi kautta aikojen ollut erityinen kommunikaation väline ihmisten keskinäisissä suhteissa ja sosiaalisessa toiminnassa. (Kraus & Chapman 1981, 11 - 12.)

Meillä tanssi on nykyään mitä suurimmassa määrin sosiaalista toimintaa ja nimenomaan eräs keino tutustua vastakkaiseen sukupuoleen³¹. Useissa kyselylomakkeen kahdeksannen kysymyksen vastauksissa painotettiin juuri tanssin sosiaalista aspektia. Vastauksissa kerrottiin mm., että tanssi on *selkeästi osa sosiaalista kanssakäymistä ja tanssi luo sosiaalisia yhteyksiä ihmisten välille*. Vastauksista kävi ilmi, että ravintolaan mennään seurustelemaan niin ystävien kanssa kuin etsimään mahdollisesti seuraa vastakkaisesta sukupuolesta. Mielenkiintoista oli havaita, että erityisesti kyselyyni osallistuneet miehet pitivät esimerkiksi diskossa käyntiä ja siellä tanssimista mukavana tapana flirttailla ja mahdollisuutena tutustua vastakkaiseen sukupuoleen.

... *Mukava tapa flirttailla.* (mies L, 23 v., kysymys 8)

Sä voit iskeä. Näyttää tunteesi, flirttailla... (mies M, 20 v., kysymys 8)

... *Yhteydenotto vastakkaiseen sukupuoleen...* (mies U, 27 v., kysymys 8)

Naisista sitävastoin osa oli sitä mieltä, ettei ravintolamiljöö ollut oikea paikka etsiä kontakteja vastakkaiseen sukupuoleen. Joidenkin vastauksista kuului läpi suoranaisten inho sellaisia miehiä kohtaan, jotka kuvittelevat tanssiin lähdön tarkoittavan myös yhteistä kotimatkaa.

³¹Seuratanssit kuvaavat yhteiskunnassamme arvoja, joista vieläkin pidetään lujasti kiinni: vaikka nyky-yhteiskunnassa tanssi on varmasti myös keino tutustua samaan sukupuoleen, yhteiskunnassamme edelleen vallitseva "heteroseksuaalisuuden pakko" näkyy seuratansseissa.

Slovarit ovat menneet vähän liiaksi "pariutumistansseiksi". Tuntuu, että jätkät luulevat heti, että on lupa ehdotella enemmän ja että slovariin kuuluu muuta-kin kuin pelkkä tanssi. ... (nainen H, 18 v., kysymys 8)

... Hitaiden tanssiminen ts. miesseuran "etsiminen" on minulle täysin yhden-tekevää. (nainen Q, 25 v., kysymys 8)

Joidenkin vastaajien negatiivisimmat tanssikokemukset olivat sattuneet juuri ravintolamiljöössä. Esimerkiksi kaikenlainen "lääppiminen" koettiin ahdistavaksi ja sellaiselta haluttiin välttyä kieltäytymällä tanssiinkutsusta.

... Tanssi on tanssia ei flirttailukeino eikä näytös. Eikä tanssia pidä käyttää "lääppimiseen" ... (nainen D, 34 v., kysymys 8)

Ravintolassa usein (negatiivisin tanssikokemus). Satunnainen partneri meinaa naida tanssilattialla yöäk! (nainen D, 34 v., kysymys 9)

Sellaiset humalaiset, likistelevät miehet, jotka tuijottavat ja ihailevat silmiä, tanssiravintolassa. (nainen F, 21 v., kysymys 9)

Toisaalta vaikka nainen H ja nainen F kertoivat negatiivisista tanssikokemuksistaan ravintoloissa, löytyivät heidän positiivisimmatkin tanssikokemuksensa ravintolasta:

Paras ystäväni (poika) ja minä yhdessä tanssiparketilla - olemme tanssineet paljon yhdessä, myös esiintyneet. Olemme hulluja ja vapautuneita, koemme uusia tyylejä/kuvioita. (nainen F, 21 v., kysymys 10)

Slovari pojan kanssa, jolla oli taitoa, rytmittäjua ja kroppaa, jolla hän otti minut aivan ihanaan syleilyyn oikealla otteella. Samalla hän välillä jutteli mukavia. (nainen H, 18 v., kysymys 10)

Liekö mielipiteet tanssista nimenomaan diskossa olleet syynä sille, että yllättävän monissa vastauksissa korostettiin halua tanssia yksin. Toiset kertoivat, ettei kaverit uskalla lähteä tanssilattialle, joten sinne on mentävä yksin, toiset taas eivät halunneet vain *jutella ja hytkyä* tanssilattialla ystävän kanssa, vaan piti saada tanssia "täysillä". Tämä *täysillä revittely* onnistui useiden mielestä paremmin yksin kuin seuralaisen kanssa.

... usein tanssin yksin. Mälsää koko ajan kaverin kaa vaan jutella & hytkyä, pitää saada HILLUA. (nainen C, 27 v., kysymys 8)

... Jos tanssin discossa tanssin mielellään yksin nopeita ja rytmejä kattavia biisejä. ... (nainen F, 21 v., kysymys 8)

Monien mielestä ainakin yleisempien seuratanssien kuten valssin osaaminen voidaan sanoa kuuluvan yleissivistykseen. Tanssitaitoa pidetään niin tärkeänä, että useat menevät seuratanssikursseille vartavasten oppiakseen paritanssien salat ja niksit. Mikä olisikaan sen nolompaa kuin osoittautua täydelliseksi tunariksi tanssilattialla. Erilaisten tanssien tai ainakin niiden yleisimpien paritanssien hallitseminen tuo itsevarmuutta ja myös kunnioitusta. Parhaimmassa tapauksessa tanssitaidollaan saattaa hurrata vastakkaisen sukupuolen niin, että hänestä saa uuden ystävän, jonka kanssa voi lähteä tansseihin toisenkin kerran. (Wainwright 1993, 5.)

Myös kyselyyni osallistuneet tanssin harrastajat korostivat tanssitaitoa tai sen puuttumista. Pari vastaajista kertoi, kuinka mukavalta tuntuu, jos joku on huomannut hänet tanssilattialla ja kehuu hänen tanssitaitoaan; *Tuntuu kivalta, kun joku tulee sanomaan, että sä osaat tanssia...* (nainen Z, 22 v., kysymys 8). Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että *huono tanssitaito vähentää intoa* (mies S, 17 v., kysymys 8).

Kuten jo aikaisemmin todettiin, ei tanssin sosiaalista merkitystä voida väheksyä, vaikka osa sanoo mielellään yksin tanssivansakin. Uskallan väittää, että R naisen toteamukseen on kaikkien helppo yhtyä:

Pari kertaa kun on sattunut tanssittajaksi mies, jonka kanssa askeleet vain loksahtavat yhteen niin kylläpä ilta on sitten parketilla mennytkin. ... (nainen R, 35 v., kysymys 8)

4. Tanssi on osa esittäviä taiteita

Palataksemme jälleen ajassa taaksepäin, huomaamme Eurooppalaisen ajattelutavan muuttuneen siirryttäessä keskiajalta renessanssiin³² (Parviainen 1991, 115). Taide maallistui renessanssin aikana ja tämä aiheutti muutoksia kaikilla taiteen alueilla (Horst 1987, 1). Erilaiset kulttuurin muutokset heijastuivat väistämättä myös tanssiin. Tanssi ammatillistui. Uusi ammattikunta, tanssimestarit Italiassa, halusivat vakiinnuttaa tanssin opetuksen tanssiteorioiden avulla. Tämä oli mahdollista, koska kuninkaiden ja hovin asema oli tuolloin korostunut. (Parviainen 1991, 115.)

Vaikka baletin - kuten näitä tansseja silloin nimitettiin - tarinan voidaan sanoa alkaneen renessanssin hoveissa Italiassa, ei tanssi siellä sittenkään saanut erityisen suurta asemaa vaan oli odotettava kunnes italialaisesta *Katariina de Medicista* tuli Ranskan kuningatar hänen avioiduttuaan kuningas Henrik II:n kanssa. Katariina de Medicin toi tanssin Italiasta Ranskaan ja hänen ansiosta baleteista tuli Ranskan hovielämään säännöllinen tapa. Katariina de Medicinin motiivit tanssin tuomisessa Ranskaan olivat yhtäläillä poliittiset kuin taiteellisetkin. Hänen kuuluisimpana esityksensä pidetään *Le Ballet Comique de la Reine*:ä, joka esitettiin 1581 kuningattaren sisaren häissä. Tästä tapauksesta yleisesti sanotaan baletin historian alkaneen. Horst toteaaakin, että olemme Italialle velkaa tanssin elpymisen ja Ranskalle taas sen kehityksen. (Dell 1981, 10, Dodd 1980, 8, Horst 1987, 2, 4.)

Kun puhutaan tanssista ja erityisesti baletista, ei keskusteluissa voida sivuuttaa Ranskan kuningas *Ludvig XIV*, joka rakasti tanssimista. Hän tanssi useissa baleteissa esiintyen yleensä Jumalana tai jonain muuna mahtavana olentona. Lisänimensä Aurinkokuningas (*Le Roi Soleil*) hän sai loistoroolistaan aurinkona *Ballet de Nuit*:issa

³² Renessanssi syntyi Italiassa 1300-luvun alkupuolella. Se muuttui 1400-luvun puolivälissä yleiseurooppalaiseksi henkisen elämän käänteentekeväksi virtaukseksi ja jatkui 1500-luvulla täysrenessanssina. Renessanssi syrjäytti keskiaikaisen elämäkatsomuksen ja sen muodot. Renessanssi ilmeni tieteissä auktoriteettiuskosta luopumisena, uuden maailmankuvan etsintänä, matematiikan ja luonnontieteiden elpymisenä. Uskonnon alalla renessanssi johti uskonpuhdistukseen. (Suuri Suomalainen Tietosanakirja, Iir - ö, 830.)

vuonna 1653. Ludvig XIV oli ehkä tärkein hahmo siirrettäessä tanssi renessanssihovien seuratanseista ammattimaiseksi teatteritaiteeksi. Taatakseen lopullisesti tanssin ammatillistumisen Ludvig XIV jätti tanssimisen 1669 ja luonnollisesti muu hovi seurasi hänen esimerkkiään. Eräs syy miksi Ludvig XIV jätti näyttämön vain ammatilaisille oli se, että hän piti itseään lopulta liian lihavana³³ tanssiakseen yleisön edessä. (Dell 1981, 10, Dodd 1980, 8 - 9.)

Ensimmäiset naiset nähtiin lavalla vasta 1681 ja ensimmäinen oikea ballerina oli Marie de Camargo. Vielä tuolloin ei kuitenkaan hyväksytty vapaampia pukuja, joissa liikkuminen olisi ollut huomattavasti helpompaa. Camargo aiheuttikin sensaation lyhentämällä hameensa helmaa ja käyttämällä tasapohjaisia kenkiä voidakseen tehdä edes yksinkertaisimpia hyppyjä. Vasta 1800 luvun alussa tanssi lähti lentoon aivan kirjaimellisesti. Tekniikka oli kehittynyt ja puvut olivat vapaampia sallien suuret ja ilmavat liikkeet. Romanttinen vallankumous pyyhkäisi kaikkien taidemuotojen yli ja samalla tanssikin (ts. klassinen baletti) liitettiin vakavien ja itsenäisten taidemuotojen joukkoon. (Dell 1981, 10 - 1, Dodd 1980, 10, 14 - 15, 27.)

³³ Tähän aiheeseen perehdymme tarkemmin päästessämme nykyaikaan. Kuitenkin huomion arvoista on se, että (liika)lihavuus ei ole vain nyky-yhteiskunnan "vitsaus", vaan ilmeisesti se oli jonkinasteinen ongelma tanssijoiden piirissä jo Ludvig XIV aikana.

5. Yhteiskunnan modernisoituminen³⁴ ja moderni tanssi

1800-luvun lopun voimakas teollistuminen ja modernisoituminen länsimaisissa yhteiskunnissa ei voinut olla vaikuttamatta myös tanssin kehittymiseen. Olihan tanssi aina saanut vaikutteita yhteiskunnassa tapahtuvista muutoksista ja kehittynyt rinnan yhteiskunnan kanssa. *Vaslav Nijinskyä* (s. 1888) voidaan pitää eräällä tavalla tanssin modernin aallon aloittajana. Hänen ensimmäinen teos *L'Après-midi d'un faune* (Faunen iltapäivä) sai ensi-iltansa Pariisissa 29. 5. 1912. Nijinsky hylkäsi tässä teoksessa klassiset periaatteet ja toi esille oman tyyliinsä, joka juonsi juurensa kreikkalaisten figuurien kaksiulotteisuuteen ja Emile - Jacques Dalcrozen metodeihin opettaa oppilailleen eurytmiaa³⁵, jotta he ymmärtäisivät paremmin musiikkia. (Dodd 1980, 66 - 67.)

³⁴Moderni on sanana melko hankala, sillä modernilla on monta tarinaa: esimerkiksi läpi keskiajan historia jaksotettiin käsiteparilla *antiqui/moderni*. Alunperin käsitettä *moderni* on käytetty merkityksessään nykyinen, jolloin sen vastakohta on entinen, mennyt. Tässä työssä sana *moderni* kytkeytyy teollistumiseen. Teollistuminen, rautateiden ja tieverkostojen rakentaminen jne. alkoi Englannissa 1700-luvun jälkipuoliskolla leviten vähitellen Manner-Eurooppaan. (Kotkavirta & Sironen 1989, 9 - 10, 13.) Modernisoitumisesta puhuessani, tarkoitan 1700-luvun lopulta hiljalleen alkanutta kehitystä, joka kiihtyi 1800-luvun lopulle ja vuosisadan vaihteen tienoille tullessa.

³⁵ Uuden Sivistyssanakirjan (1989, 197) mukaan eurytmia tarkoittaa kokonaisuuden osien keskinäistä tasapainoa; rytmien sopusuhtaisuutta (tanssissa ym.). Eurytmia oli Rudolf Steinerin alkuunpanema liikuntatieteen suunta.

Nijinskyn Faunen iltapäivä oli ensimmäinen askel 1800-luvun konventioista kohti vapaampaa esittävää taidetta 1900-luvulla. Voidaan varmasti sanoa, että tämä koreografia aloitti suorastaan uuden aikakauden niin Venäläisessä baletissa kuin muuallakin. Uskon, että tämä teos antoi monille kipinän alkaa luoda jotain erilaista, jotain vastapainoksi klassiselle baletille, jotain aikakauteen sopivaa, jotain *modernia*³⁶. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset näkyivät myös tanssissa. Nyt tanssijoilla oli halua ja ennen kaikkea rohkeutta lähteä muuttamaan tanssia.

Yksi merkittävin tanssin uudistaja oli Isadora Duncan. Hän oli varsinainen pioneeri uudelle taiteelliselle keksinnölle, modernille tanssille. Hänen mielestään tanssista, joka 1900-luvun Amerikassa tarkoitti vaudeville-teattereiden esityksiä tai tanssia huvittelu- ja seurustelumielessä, puuttui jotain. Isadora ammensi omaan tanssiinsa aineksia kreikkalaisesta taiteesta. Hän kehitti oman tyylin, joka pohjasi hänen omiin tunteisiinsa. Hän kieltäytyi akateemisesta tanssista ja kehitteli itselleen tanssitavan, joka sopi täydellisesti hänen luonteelleen. Hän oli nainen, jolla oli suuri persoonallisuus ja joka rikkoi kaikki yhteiskunnalliset säännöt niin yksityiselämässään kuin taiteen kentällä. (Parviainen 1991, 116 - 117, First Steps in Modern Ballet 1996, 8.)

Modernin tanssin nousu oli lähinnä naisten luotaamaa ja synnyttämää. Ruth St. Denisin, joka kuului myös uraa uurtaviin tanssin uudistajiin, ja Isadora Duncanin jälkeen varsinaisina modernin tanssin luoja ja kehittäjinä pidetään 20-luvulta lähtien Martha Grahamia, Doris Humphreyta yhdessä Charles Weidmanin ja Mary Wigmanin kanssa. Heistä jokainen kehitteli omaa tekniikkaa ja harjoitusmenetelmää, joiden avulla tanssia voitiin opettaa. Tekniikka oli esittävän tanssin tekniikkaa. Kukin loi oman tekniikkansa siltä pohjalta mitä hän ajatteli tanssista, sen olemuksesta ja merkityksestä, mitä hän halusi näyttämöllä ilmaista katsojille. Tekniikasta tuli pian oppi ja

³⁶ Klassinen baletti oli tarkoitettu vain tietyille sosiaalisille ryhmille, mutta 1900-luvun alun sosiaalinen muutos, johon liittyi maailmankuvan laajeneminen ja yhteiskunnallinen kehitys, monipuolisti yleisöä ja antoi syyn myös monipuolistaa tanssitaiteita. Modernilla tanssilla ei ole niin eriytynyttä historiaa kuin klassisella baletilla ja sen juuret ovat monella eri taholla. Sen kimmokkeena ja alulle panevana voimana oli halu individualistiseen ilmaisuun, kapina vallitsevia (yhteiskunta)rakenteita kohtaan ja ennen kaikkea modernin tanssin synty oli reaktio klassisen baletin formaalisuutta vastaan. (Dodd 1980, 78. Katso myös s. 55.)

väline, jonka avulla koulutettiin tanssijoita. Eräällä tavalla moderni tanssi kääntyi kohti sitä, mitä vastaan se oli alunperin noussut, balettia. Tekniikoiden takia moderni tanssi jähmettyi ja kadotti kysyvän luonteensa. Tanssin olemusta ei enää mietitty. Vähitellen, 1960-luvulta lähtien vallitsevaa tanssitapaa kohtaan alettiin esittää kritiikkiä ja uusia tanssisuuntia haettiin. Syntyi tanssisuuntaus, jota alettiin kutsua *post-moderniksi*³⁷ tanssiksi. (Parviainen 1991, 116 - 118, First Steps in Modern Ballet 1986, 8.)

Tanssin alueella oli jo 60-luvulla suuntaus, jota kutsuttiin postmoderniksi. Tämän perusteella voidaankin pohtia yhteiskunnassa tapahtuvan kehityksen vaikutusta tanssin kehitykseen uudelleen. Tanssi ei välttämättä heijastakaan systemaattisesti yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia vaan tanssi voi yhtäläillä ennakoita ja ilmaista muutoksia, jotka ovat vasta tulossa muualle yhteiskuntaan. Ziehen (1991, 25) mukaan olemme tottuneet ottamaan ensin huomioon yhteiskunnallisten ehtojen historiallisuuden, johon liittyy esimerkiksi tuotantosuhteiden muutokset. Mutta historiallisuus ei lopu tähän, vaan objektiivisen todellisuustason yhteyteen liittyy symbolisen ymmärtämisen taso. Perinteiset kollektiiviset kokemukset ja merkitysten tulkinnat muuttuvat myös, mutta omalla dynamiikallaan.

Tanssin kehitys on kulkenut pitkän tien, eikä päätepysäkki ole vielä näkyvässä. Tanssiin on jäänyt jälkiä kaikilta aikakausilta ja tanssi on jättänyt jäljet eri aikakausiin. Tanssin merkitykset ovat pitäneet pintansa läpi vuosien ja tanssi on saanut myös uusia merkityksiä vuosien varsilla, mutta erilaisten tanssin funktioiden ja merkitysten painotukset ja tarkastelutavat ovat olleet hyvinkin erilaisia eri aikoina.

³⁷Eräs esimerkki postmodernia tanssia esittävästä tanssiryhmästä on englantilainen DV8 - Physical Theatre. Tämä tanssiryhmä on perustettu 1986. Ryhmän tanssiteoksissa otetaan paljon niin esteettisiä kuin fyysisiäkin riskejä. Tanssijat kyseenalaistavat traditionaalisen estetiikan, kuten myös klassisen ja modernin tanssin. He haluavat rikkoa rajoja mm. tanssin, teatterin ja henkilökohtaisen politiikan alueilla ja ottaa esille sellaisia teemoja, joista on aiemmin vaiettu (mm. naisten ja miesten väliset suhteet ja heidän roolinsa yhteiskunnassamme). Heidän kommunikointinsa tähtää tunteiden ja ajatusten selkeään ja vilpittömään tulkitsemiseen. (Internet: <http://www.dv8.co.uk/about.folder.html>.)

Tanssin kentän kehitystä voi soveltaa Bourdieun tarkastelun kohteena olevaan taidemaailmaan, josta hän puhuu taiteen kenttänä. Bourdieu näkee taidemaailman jakautuneena kenttiin, joissa käydään taistelua vallasta ja siitä, kuka saa määrittellä sitä, mitä hyvä taide on. Bourdieun tutkimukset rakentuvat taiteen kentän sisäisten kamppailujen ja sääntöjen varaan. Näiden kahden sisäisen elementin varaan muotoutuvat kentällä toimivien keskinäiset suhteet. Jokaisen, joka pyrkii taiteen kentälle, on opeteltava ja omaksuttava kentällä vallitsevat pelisäännöt, ainakin osittain. Säännöt muuttuvat jatkuvasti, sillä aina on ihmisiä, joita vallitseva tilanne ei miellytä ja he haluavat muuttaa sitä. (Bourdieu 1985, 105 - 108, 180 - 187.)

Taiteen kenttä muuttuu jatkuvasti. Taistelua käydään asemansa jo vakiinnuttaneiden ja ”kapinallisten” välillä. Tanssin kentällä klassinen baletti oli vakiinnuttanut asemansa ennen kuin tanssin uudistajat, ”kapinalliset”, tulivat taisteluun mukaan omien ideoidensa eli tässä tapauksessa modernin tanssin kanssa. Bourdieun mukaan valtaapitävät pyrkivät säilyttämään olemassaolevia arvoja, kun taas kapinalliset edustavat kumouksellisia toimintamalleja. Valtaapitävien kaataminen ei ole helppoa ja niinpä kentälle aikovien on usein turvauduttava kentän ulkopuoliseen apuun. Bourdieu varoittaa kuitenkin erehtymästä tarkastelemaan taidetta pelkästään ulkoisten tapahtumien heijastumana ja muistuttaa, että taiteen kenttä on autonominen ja taide itse synnyttää taidetta. Taiteen kentän olemassaolon varmistaa yksi sääntö, joka on pysyvä ja kaikkien hyväksymä: taide sinänsä on arvokasta. (Bourdieu 1985, 105 - 108, 180 - 187.)

Luultavasti tanssin kohdalla käyty taistelu ei ollut kovinkaan ”veristä”, vaikkakin uusi, moderni tanssisuuntaus koki aluksi vastustusta. Tanssin uudistajilla ei todennäköisesti ollut edes tavoitteena kaataa valtaapitäviä, vaan yksinkertaisesti vallitsevan tanssilajin rinnalle haluttiin uusi, erilainen tanssin laji. Uusi tapa tanssia antoi tanssijalle itselleen mahdollisuuden luoda jotain uutta ja laajentaa tanssin ilmaisullisia mahdollisuuksia.

Seuraavaksi ryhdyn tarkastelemaan tanssia nykyajassa. Pohdin lähinnä sitä, mitä tanssi on nyt ja mitä se merkitsee yksittäisille tanssin harrastajille. Esitykseni pääpaino on tanssissa liikuntana, jolloin tanssi taiteena näkökulma jää ”historiaan”.

IV LIIKUNTASOSIOLOGINEN NÄKÖKULMA TANSSIN MERKITYKSIIN

”Sosiaalisena toimintana, sosiologisena ilmiönä kuntoilu, kuntourheilu sekä elämyksellinen liikunta ovat yleensä jotain aivan muuta kuin kilpaurheilu, oli sitten kysymyksessä joukkueläji tai yksinäissuoritukset...” (Roos 1989, 14).

1. Tanssi on osa liikuntaa

Liikunnan kenttä on muuttunut paljon vuosien varsilla. Uusia lajeja syntyy jatkuvasti ja luonnollisesti uusien lajien kautta uudet harrastajat löytävät tiensä liikunnan kentälle. (Sironen 1988, 11.) Tällä en suinkaan tarkoita sitä, että tanssi olisi lajina uusi, mutta se on kuitenkin monille tuntematon ja outo laji nimenomaan liikunnan kentällä. Tanssia ei ilmeisesti kovinkaan helposti mielletä liikuntalajiksi, sillä esimerkiksi useimmissa liikuntaharrastustutkimuksissa, joihin olen törmännyt, ei ole ollut vaihtoehtoisena liikuntaharrastuksen muotona tanssia. Voimistelu ja jytäjumppa yltyvät ehkä lähimmäksi! Niissä liikuntaharrastustutkimuksissa, joissa tanssi kuitenkin on mukana, tarkoitetaan sillä aina kilpatanssia tai muita paritansseja, sillä naisten ja miesten osuus harrastajista on yhtä suuri. Esimerkiksi teoksessa Näin suomalaiset liikkuvat selvitetään nimenomaan sitä, kuinka monet harrastavat seura- tai/ja kilpatansseja. (Vuolle & Puronaho 1986, 105, 130.) Syitä sille, miksi tanssia yksilöharrastuksena ei ole huomioitu erilaisissa liikuntaharrastustutkimuksissa, on varmasti monia. Yksi selitys löytynee tanssin historiasta. Alunperin tanssia ei pidetty liikuntana, vaan se kehittyi pikkuhiljaa jokapäiväisistä rituaaleista esittäväksi taiteeksi. Myös nykyään tanssimaailman sisällä käytävät kiistat siitä, pitäisikö tanssista puhua taiteena vai liikuntana ovat varmasti osaltaan olleet estämässä tanssin pääsemistä mukaan liikuntaharrastustutkimuksiin.

Kaikista keskusteluista ja spekulatioista huolimatta tanssi on nykyään mitä suurimmassa määrin myös osa liikuntaa. Tanssin ”kehityksen” liikuntaharrastukseksi voidaan katsoa alkaneen 1800-luvun Amerikassa, jossa naiset alkoivat kiinnostua liikunnasta yhä enenevässä määrin. He halusivat saada parannuksen heikkoon terveydentilaansa, ei enää vuodelevosta, vaan kureliivien käytöstä luopumisesta, ulkoil-

masta ja liikunnasta. Tanssi vaikutti tuolloin erittäin sopivalta liikuntaharrastukselta, sillä se yhdisti sopivasti ”liikunnallisuuden” ja ”taiteellisuuden”. (Parviainen 1991, 116 - 117.)

Kun päätös liikuntaharrastuksen aloittamisesta on tehty, harrastaja huomaa joutuvansa tekemään myös muita valintoja. Hänen on mm. päätettävä haluaako hän ”kunnon tielle” vai ”kilpailun tielle”, Kalevi Heinilän nimityksiä käyttäen. Valinta on myös tehtävä sen suhteen, minkä lajin parissa hän haluaa aikaansa viettää. (Sironen 1988, 12.) Sitä, millä perusteella jokin laji valittaa, on pohdittu melko paljon. Esimerkiksi Pierre Bourdieu (1985, 152) on todennut, että lajivalintojen takana ei ole ainoastaan yksilön omat mieltymykset ja maku vaan myös sosiaalinen tausta näyttää vaikuttavan suhteellisen paljon siihen, mitä liikuntalajia lopulta aletaan harrastaa. Itseen ole tutkimuksessani kiinnittänyt huomiota siihen, ovatko mahdollisesti sosiaalinen tausta ja yhteiskunnallinen asema vaikuttaneet tanssiharrastuksen valintaan.

Omasta puolestani olen valmis allekirjoittamaan Lähdesmäen (1996, 30 - 31) toteamuksen siitä, että halu harrastaa liikuntaa (tanssia) selittyy yksinkertaisesti sillä, että liikunta (tanssi) antaa harrastajalleen nautinnon, sanalla sanoen se on hauskaa.

Myös Telama (1989, 151) on samoilla linjoilla sanoessaan, että ihmisten liikuntamotivaation taustalta löytyy nimenomaan ihmisten *halu* liikkua. Ihmiset saattavat harrastaa liikuntaa esimerkiksi terveyden vuoksi tai yksinkertaisesti yleisestä kiinnostuksesta liikuntaa kohtaan.

Suomalaisessa keskustelussa on vuosien mittaan opittu laajentamaan urheilukäsitystä liikuntakäsitykseksi, mutta tämäkin laajennus saattaa käydä pian ahtaaksi nykyajan liikkujalle. Uusien lajien myötä tarkastelua on täytynyt rajata jatkuvasti uudelleen. Liikuntakulttuuri asettaa harrastajalleen paitsi lajivalinnan ongelman, niin siihen myös kytkeytyy väistämättä elämäntavallisia ja kulttuurisia jopa poliittisia valintoja. Jälleen liikuntakäsitystä on laajennettava, jotta nämä merkitykset voidaan jäljittää. (Sironen 1988, 12.) Poliittisen 70-luvun jälkeen, jolloin puhuttiin ”liikuntapolitiikasta”, liikuntakäsitystä laajennettiin siten, että kulttuurisella 80-luvulla alettiin käydä keskustelua ”liikuntakulttuurista” (Sironen 1989, 75). Mikä mahtakaan olla 90-luvun sana?

Sironen (1988, 13 - 17) on löytänyt yhteensä neljä erilaista, mutta toisiinsa kietoutunutta liikuntakulttuurin³⁸ osa-aluetta: kilpa- ja tulosurheilun, järjestäytyneen ja spontaanin kansanliikunnan, kaupallisen liikuntakulttuurin³⁹ ja lopulta liikunnan varsinaisen vaihtoehtosektorin. Siroksen mukaan liikunnan vaihkeainen tunnustautuminen kulttuuri-ilmiöksi kertoo siitä, että liikunta sinänsä on kokenut yleisen arvonnousun ja toistaalta kulttuuriakaan ei enää ymmärretä jonakin korkeamana, vain sivistysporvariston asiana.

Kaikille liikunnan merkitys ja liikuntakäyttäytyminen on hieman erilaista. Jokaisella liikunnan harrastajalla on luonnollisesti erilaisia päämääriä, joita erilaiset liikunnan muodot palvelevat. Klemola (1991, 60 - 61) kutsuu näitä erilaisia liikunnan muotoja liikunnan projekteiksi. Kun näitä projekteja tiedustellaan liikunnanharrastajalta, tulee häneltä kysyä *liikunnan merkityksestä* hänelle itselleen. Liikunnan merkityksen harrastajat käsittävät monella eri tavalla. Klemola erottaakin Siroksen tapaan neljä erilaista liikunnan projektia: voiton, terveyden, ilmaisun ja itsen projektit. Klemola haluaa vielä täsmentää, etteivät nämä neljä projektia useinkaan esiinny "puhtaina" vaan toisiinsa kietoutuneina, joskus jopa kaikki projektit menevät keskenään päällekkäin. (Klemola 1991, 60 - 61.)

Myös saksalais-tanskalainen kulttuuritutkija Henning Eichberg (1987, 54 - 56) on pohtinut ihmisten motivaatioita harrastaa liikuntaa (Eichberg tosin puhuu urheilusta), mitä me itseasiassa haluamme liikunnalta, mitä se meille *merkitsee*. Hän päätyi Kle-

³⁸ Roosin mielestä Siroksen tekemä erottelu on ongelmallinen, sillä kaupallisuus lyö itsensä läpi kaikissa sektoreissa, ja vastaavasti kuntosurheilu saattaa sisältää vaihtoehtoliikunnan tai kilpaurheilun piirteitä. Kysymys ei siis ole puhtaista tyypeistä. (Roos 1988, 13 - 14.)

³⁹ Kolmantena sektorina Sironen mainitsee kaupallisen liikuntakulttuurin (en käsittele enää jäljelmässä), jolle sosiaalisena ehtona on kaupunkien työväestön lisääntynyt vapaa-aika ja kohonneet palkat. Urheilua seurataan enemmän niin yleisönä kuin aktiivisena osallistujanakin. Esimerkiksi nopearytminen jääkiekko on yksi pisimmälle kaupallistuneista lajeista sen suuren viihdearvon takia. Aktiivisena osallistujana taas kulutetaan merkittäviä ja -tossuja, jotka maksavat. (Sironen 1988, 15 - 17.)

molan tapaan jakamaan liikunnan harrastajat erilaisiin ryhmiin, sen mukaan mitä he liikunnaltaan haluavat.⁴⁰ Eichbergin ja Klemolan tekemät jaottelut ovat hyvin samankaltaisia: myös Eichbergin mukaan liikuntaa harrastetaan suorituksen, terveyden ja/tai elämyksellisyyden vuoksi. Näissä jaotteluissa myös tanssi tulee mukaan ja esille.

Aion seuraavaksi käsitellä tarkemmin Sirosen, Klemolan ja Eichbergin tekemiä jaotteluita nimenomaan siitä näkökulmasta, kuinka ne tanssin harrastajille näyttäytyvät. Pohdin tanssin merkityksiä tanssin harrastajille edellä mainitun kolmikön tekemiä jaotteluita soveltaen. Nämä *tanssin merkitykset* ovat motivoivina tekijöinä tanssin harrastamiselle. Yksi harrastaa tanssia kilpailun vuoksi, halusta voittaa, toiselle tanssin merkitys piilee terveydellisissä seikoissa, kun taas kolmas kokee tanssin kautta ennenkaikkea elämyksiä. Kuten jo aiemmin on todettu, eivät nämä ”luokitukset” esiinny suinkaan aina ”puhtaina” vaan usein miten ne vaikuttavat samanaikaisesti. Yleensä ihminen ”ajautuu” tanssiharrastuksen pariin näiden kaikkien tekijöiden yhteisvaikutuksesta, joskin jonkun sektorin mahdollisesti selkeästi hallitessa valintaa.

1. 1. ”Citius, altius, fortius”

Ratkaiseva askel kohti urheilua liittyi tuloksiin. Nyt voimainkoetukset (”voimaleikit”) siis raaka luonnonvoima oli jalostettu sentteihin ja grammoihin. Eliaksen mukaan tämä ratkaiseva siirtymä tapahtui 1700-luvulla uuden ajan alun Englannissa, maalaisaatelin harrastamassa kettujahdissa. (Sironen & Veijola 1994, 342, 344.)

Kilpa- ja huippu-urheilu kuuluvat Klemolan mukaan ”puhtaisiin” voiton projekteihin. Kilpailu vaatii aina toisen ja saa merkityksensä voitosta. Itsen ja toisen välillä juuri voittaja - häviöjähän suhde on tärkein. Ihminen mittaa itseään toisten kautta⁴¹ ja kilpaur-

⁴⁰ Eichberg käyttää jaottelussa apunaan Klaus Heinemanin neljää urheilumallia; kilpailuun suuntautunut, kaupallinen, funktionalistinen ja ekspressiivinen urheilu- ja liikuntamalli, ja muokkaa näitä saaden oman kolmijakonsa (Eichberg 1987, 55).

⁴¹ Myös tanssin harrastajat myöntävät vertaavansa itseään toisiin tanssin harrastajiin. Tästä kerrotaan myöhemmin lisää.

heilussa tämä konkretisoituu oivalla tavalla. Voiton projektissa ihminen ei tutki itseään, hän ei tähtää ihmisenä olemisen ymmärtämiseen vaan voittoon. (Klemola 1991, 62 - 66.)

Eichberg (1987, 55) puhuu puolestaan suorituksesta, jossa lähtökohtana on peli, ei yksilö. Suoritus(urheilu) on vähitellen kehittynyt tulosten tuottamiseksi, parantamiseksi ja maksimoimiseksi. Tulokset ratkaisevat sen kuka on paras. Senteillä, grammoilla, sekunneilla ja pisteillä mitataan sitä kuka juoksee *nopeammin*, hyppää *korkeammalle* ja heittää *voimakkaammin*. Sironen (1988, 13) on samoilla linjoilla. Ensimmäisenä liikunnan sektorina hän mainitsee kilpa- ja tulosurheilun, joka hänen mukaansa on edelleenkin näkyvin sektori. ”Oikeutuksensa kilpaurheilu ja siihen investoidut miljoonat saavat kansallisen ja paikallisen identiteetin kautta.” Etenkin joukkuelajit luovat me-henkeä ja samaistumista.

Tanssia ei voida pitää puhtaana voiton projektina tai pelkkänä suorituksena, eikä tanssiharrastuksen pariin luultavasti hakeuduta ainoastaan sen takia, että halutaan kilvoitella tuloksista. Andersonin (1974, 8 - 9) mielestä tanssin ei edes pitäisi olla kilpailevaa kuten urheilun eikä hän pidä siitä, että tanssia verrataan joskus urheiluun. Andersonin mukaan urheilun jännitys piilee siinä kuinka urheilijat urheilevat ja nimenomaan siinä kuka tai ketkä voittavat, mutta tanssin jännitys aiheutuu yksinomaan tapahtumasta itsestään, jossa on myös sen hienous. Onkin syytä pohtia haluammeko puhua tanssista liikuntana ja myös urheiluna vai yksinomaan liikuntana.

Kysyin haastattelujen yhteydessä tanssin harrastajilta heidän mielipidettään siitä onko tanssi kilpailua ja voiko koko sanaa kilpailu edes liittää tanssiin. Vastaukset vaihtelivat melko tasaisesti kieltävistä myönteisiin mielipiteisiin, mutta tietty varaus tanssin kilpailullisesta luonteesta kuului kuitenkin läpi jokaisen haastateltavan kohdalla.

K: Onko tanssi sun mielestä kilpailua?

”On, mun mielestä, hmm, se riippuu siitä että mille tasolle sen vetää, että se on (kilpailua)...” (nainen I, 17 v., haastattelussa)

"Onhan niitä tanssikilpailujakin, se on sitten oma alansa oma juttunsa ja mun mielestä niitä pitää olla..." (nainen V, 23 v., haastattelussa)

"No kyllä mun mielestä on erittäin hankala liittää kilpailua tanssiin, että kilpatanssikin tavallaan siin on niin vaikea sitä, mun mielestä mä en niinku kokenu sitä, mun mielestä kilpatanssia ensinnäkään kilpailuks kokenu niinku missään mielessä..." (mies U, 27 v., haastattelussa)

Myös Suomi (1989, 11) puhuu toisaalta kovasta kilpailuhenkisestä ja urbaanista palloilukulttuurista, jonka ohella on hiljaisempi, ilmaisullisempi ja vaihtoehtoisuuteen pyrkivä elämysliikunta. Toisin sanoen hänkin näkee nämä kaksi liikunnan puolta, kilpailullisen ja ei-kilpailullisen, toistensa vastakohtina. Useimmat mieltävät varmasti tanssin kuuluvan enemmän vaihtoehtoisuuteen pyrkivän elämysliikunnan piiriin kuin kilpailuhenkiseen urheiluun. Tätä väitettä vahvistanee ne lukuisat maininnat tanssin elämyksellisyydestä ja ilmaisuvoimasta, joita olen saanut lukea niin kyselylomakkeiden vastauksista kuin kuulla haastattelujen yhteydessä. Nämä ajatukset tanssin luonteesta vaikuttavat myös mielipiteisiin siitä, kuinka kilpailu koetaan mahdollisena osana tanssia.

K: Onko tanssi sun mielestä kilpailua?

"Kysehän on, minkä mä miellän, ni tanssi on taidetta, tanssitaiteesta on, ni tota, voiko taiteessa kilpailla... en mä tiiä. Kuka arvottaa nekin, kuka tai mikä on parempi kuin toinen." (mies L, 23 v., haastattelussa)

"Jos ajatellaan ihan yleiskatsausta tanssista, niin tanssihan on taidelaji. Kau-neushan on katsojan silmissä, kuinka sä voit kilpailla, kuin sä voit asettaa jonkun toisen ihmisen toisen edelle siinä..." (nainen N, 24 v., haastattelussa)

Tanssista puhuttaessa voidaan kuitenkin nämä kaksi liikunnan puolta, kilpailullinen ja ei-kilpailullinen, nähdä myös täydentävän toisiaan; ainakaan toisen ei välttämättä tarvitse sulkea pois toista ja molemmat elementit voivat esiintyä aivan tavallisessa tanssin harrastamisessa, kuten haastatteluesimerkeistä kävi ilmi. Toisaalta Anttila (1994, 69) varoittaa kilvoittelun liiallisesta korostamisesta toteamalla, että tanssi ei ole kilpailua eikä parasta suoritusta ole.

Halu voittaa on Roosin (1989, 16) käsityksen mukaan länsimaisen kulttuurin kaikkein pysyvimpiä teemoja kautta historian. Kuntourheilu (kuntoliikunta), liikunta idealisoidussa muodossa, vapaana kilpailusta, pelkkänä nautintona ja terveytenä on myöhäsyntyinen keksintö. Liikunta (urheilu) on Roosin sanojen mukaan aina kilpailua, ja suluissa vielä toteamus; ("ainakin miesten kulttuurissa!").

Usein tanssitunneilla minulla on tarve olla paras (tai ainakin pirun hyvä). Jos mikään ei oikein luista, lähden tanssikoulusta tosi ärtyneenä ja vihaisena itselleni. (nainen P, 20 v., kysymys 4)

Vaikka liikuntaharrastuksen tavoitteena ei olisikaan voitto tai mitattavissa oleva parempi suoritus, piilee Roosin edellä mainitussa lausahduksessa "liikunta on aina kilpailua" myös totuuden hiven. Myös tanssi on kilpailua/suorittamista, vaikka ensimmäisenä ei ehkä tule mieleen yhdistää kilpailua juuri tanssiharrastukseen kilpatanssia lukuunottamatta. Erityisesti tanssiharrastukseen ja tanssimiseen liittyvät positiiviset kokemukset liittyvät juuri eräällä tavalla kilpailuun. Kyselyyn vastanneet kokivat positiiviseksi paitsi sen, että he ovat kehittyneet tanssijoina myös sen, että he "pärrjäävät" muille. Muutamit mainitsivat aivan konkreettisesti positiivisena kokemuksena kilpailuissa menestymisen.

... Ja tietysti kilpailussa menestyminen koetaan positiivisena. (nainen N, 24 v., kysymys 10)

Nuorten tanssitaide tapahtuma v. ?? Meillä oli hyvä ryhmä, hyvin treenattu ja esitetty (fiiliksellään) ohjelma ja yleisö oli aivan täysillä mukana. Sitäpaitsi pärjättiin loistavasti. (nainen Q, 25 v., kysymys 10)

Tanssiessaan tanssin harrastaja mittaa taitojaan ja itseään toisten kautta ja itsensä kautta. On tärkeää olla hyvä, parempi kuin toiset, mutta ehkä vieläkin tärkeämpää on olla parempi kuin edellisellä kerralla. On tärkeää huomata kehittyneensä tanssijana edellisestä kerrasta, se luo lisää motivaatiota ja itseluottamusta, halua yrittää yhä enemmän ja paremmin.

...kilpailua itsensä kanssa. (mies M, 20 v., kysymys 4)

Vaikka yleisesti ottaen kilpailu koetaan asiaan kuuluvana ja positiivisena asiana, saattaa se joissain tilanteissa olla myös ahdistavaa ja epämiellyttävää. Muutama vastaajista koki kilpailutilanteen luovan paineita esimerkiksi esiintymisten yhteydessä.

... Kilpailutilanne tuo paineita esiintymisessä, ... (nainen N, 24 v., kysymys 5)

Myös haastattelut osoittivat, että tanssisalilla vallitsee tietty ”kilpailullinen tunnelma”. Lähes kaikki olivat yksimielisiä siitä, ettei pieni leikkimielinen kilpailu ollut negatiivista vaan se pikemminkin motivoi yrittämään enemmän ja treenaamaan kovemmin. Vaikka tanssin harrastajat myönsivät kilpailevansa toisten kanssa, ei sitä kuitenkaan pidetty niin merkitsevänä kuin kilpailua itsensä kanssa. Kilpailu nimenomaan itseä, mutta myös toisia vastaan vahvistaa omaa itseä ja omaa identiteettiä sekä kannustaa harjoittelemaan entistä parempien suoritusten saavuttamiseksi.

K: Koet sä kilpailevasi tanssitunnilla?

Siinä on varmaan kumpaakin, kilpailua itten kaa ja muitten. Enemmän itteni kans kuitenkin, koska just se, ett mie niinku koen että mie oon oivaltanu just sen että minä olen minä, minä olen tässä kehossa, ja sitä en pysty muuttamaan jonkun ihmisen kaltaseksi ketä ehkä ihailen, ett niinku sillee on hyväksyny sen ett mie pystyn vaan kehittämään itteäni, ett mie en pysty kehittämään itteäni jonkunlaiseks, että enemmän, kyl sitä vertaa että ai toi teki noin ja mie teen näin, totta kai sitä jollaan taval kattoo että toi on jossaan asiassa parempi ja mutta se on eri asia miten sen sitte itteensä ottaa. (nainen V, 23 v., haastattelussa)

K: Onko tanssi sun mielestä kilpailua?

”No mä en ainakaan haluais että siinä ois semmonen hirvee verenmaku siinä touhussa, ... Mä koen kuitenkin kilpailevani enemmän itteni ku muitten kanssa. ... ”(nainen Z, 22 v., haastattelussa)

1. 2. Terveys ja kunto

Nykyään terveydestä puhutaan melko paljon. Suomalainen yhteiskunta muuttuu koko ajan, me elämme voimakkaan muutoksen aikaa ja tämä ei voi olla vaikuttamatta ihmisten elämään. Myös terveyttä on alettu tarkastella uudesta näkökulmasta. Nuorten keskuudessa onkin havaittu, että terveyden kannalta oikeiden valintojen

tekeminen voi olla vaikeaa. On myös havaittu, että oman henkilökohtaisen terveyden edistäminen saattaa tuntua merkityksettömältä nuorten keskuudessa. Nuoret olettavat, että terveys säilyy ilman ponnisteluja, toisaalta tuntuu tarpeettomalta kiinnittää huomio omaan terveyteen, kun maailma on täynnä kärsimystä ja tulevaisuus ei näytä kovinkaan ruusuiselta. Kolmanneksi vasta terveyden menettäminen saa ihmiset pohtimaan oman toiminnan ja terveyden välistä yhteyttä, nuorista ei ole relevanttia tavoitella sellaista, joka hänellä jo on. (Itkonen & Tuononen 1995, 1 - 2.)

Terveenä pysyminen ja suorituskyvyn parantaminen ovat myös tärkeitä tekijöitä motivoimaan ihmiset liikuntaharrastusten pariin (Klemola 1991, 66). Ihmiset kulkevat ikäänkuin jatkumolla, jonka toisessa päässä ovat huippu-urheilijat ja toisessa päässä taas täysin passiiviset, itsestään fyysisesti huolehtimattomat kansalaiset. Huippu-urheilussa kyse on koko elämästä, sen onnistumisesta urheilumenestyksen kautta ja avulla. Täysin rapakuntoisella on myös eräällä tavalla kyse hengissä pysymisestä, sillä jokainen puuskuttaen noustu porras voi olla se viimeinen. (El-Zein & Kataja 1994, 3.)

K: Minkä takia sinä harrastat liikuntaa?

"Kauheen vaikee sanoa (naurahtelee). Kyllähän se luonteessa on, että kyllä ihminenhän liikkuu, se on liikkuva eläin kuitenkin, meidät on luotu liikkumaan. Että kyllä se tietys, se tuo ainakii mulle niin hyvän olon tunteen, ett jos mie en liiku ni mulle tulee tosi ahdistunu olo. Pakko päästä niinku liikkeelle, jos on kiipeenäki ollu niin kyl se, mul on motivaatio ainaki niin korkeella, että niinku pakko päästä liikkumaan. En mä osaa sanoa, tyhmä kysymys, miks liikut, no ku on pakko!" (nainen N, 24 v., haastattelussa)

"... mä haluan pysyä hyvässä kunnossa, koska mä uskon siihen, että sitä kautta mä oon virkeempi, hoksottimet vähä paremmin kohallaan, ei oo väsyny ja veltto ja sitte ku mä oon kasvanu sellasessa perheessä, että meillä oli urheiluperhe, ni se on tullu ihan automaattisesti tavallaan niinku tavksi olla ja elää sen liikkumisen kautta ja nauttii siitä sitten." (mies L, 23 v., haastattelussa)

Myös yksi motiivi tanssin harrastamiselle on juuri terveenä pysyminen. Kyselyni perusteella tanssi on harrastajien mielestä *hyvää ja monipuolista liikuntaa*. Tanssin avulla pidetään yllä fyysistä, mutta myös henkistä kuntoa. Useiden mielestä tanssi

oli juuri heille sopiva kuntoilu- ja liikuntamuoto, joka *sopii luonteelle, on ikäänkuin oma "juttu"*.

...se (tanssi) on myös tapa liikkua ja huolehtia kunnosta. ... Tanssilla ei siis ole merkitystä ainoastaan fyysiselle terveydelle vaan myös henkiselle.
(nainen H, 18 v., kysymys 12)

Terveyteen liittyy niin sairauksien poissaolo (patologiset tilat) kuin kunto ja suorituskykykin (fitness). Terveyttä voidaan käsitellä myös laajasti, jolloin ei sovi unohtaa liikunnan synnyttämää elinvoimaisuuden ja ilon kokemusta ihmisessä. Elinvoimaisuus ja "hyvänolon tunne" ovat ihmisen omia kokemuksia, jotka syntyvät hänen oman liikkeensä kautta. (Klemola 1991, 66 - 68.) Tanssin tuoma ilo, elinvoimaisuus ja hyvänolon tunne oli luettavissa lähes jokaisen kyselyyn osallistuneen vastauksista. Tanssi oli erään vastaajan mukaan *itsehoitokeino ja nautinto yhtä aikaa*, toinen puolestaan sanoi tanssin olevan yksinkertaisesti *hauskaa ja nautittavaa*.

Se (tanssi) antaa hyvän olon ja auttaa hetkeksi unohtamaan arjen paineet ja murheet. (nainen B, 36 v., kysymys 1)

... Tanssista saa nautintoa. ... Hyvä tapa liikkua. ... (nainen D, 34 v., kysymys 1)

Eichbergin mukaan suoritusurheilulle on terävöitynyt varsinkin viime vuosina vastamalli, funktionalistinen orientaatio. Tässä liikunta nähdään fyysisen terveyden ja sosiaalisen integraation edistäjänä eli tulokset eivät ratkaise vaan kysymyksessä on liikkumisen funktio terveyden kannalta laajasti ymmärrettynä. Toisin sanoen Eichbergin mallissa painotetaan fyysisen terveyden lisäksi henkistä hyvinvointia esimerkiksi sosiaalisen kanssakäymisen muodossa. (Eichberg 1987, 55 - 56.)

Varmasti myös tanssi toimii ainakin osalle harrastajista sosiaalisen integraation edistäjänä. Ystävät ja ystävyysuhteet olivat tärkeitä lähes kaikille vastaajille ja tanssialille oli usein ainakin ensimmäisellä kerralla menty juuri ystävän kanssa tai ystävän houkuttelemana. Vastauksista kävi kuitenkin ilmi, ettei pidemmän päälle tanssiharrastuksen edellytyksenä tai edes päämääränä pidetty sosiaalisten kontaktien

luomista tai sitä ei enää mainittu. Eräs vastaajista tosin kaipasi parempaa yhteishenkeä, mutta jatkoi tanssia siitä huolimatta.

Tanssin 2 eri ryhmässä. Toinen on alkeis- ja toinen jatkoryhmä. Alkeisryhmässä ryhmähenki on vapautuneempi ja yhteishenkisempi. Jatkoryhmä on enemmänkin totisempi ja on jopa vaikea saada yhteishenkeä pidempään tanssineiden kanssa. Mutta ei se harrastusintoani ja mielenkiintoa lopeta. (nainen E, 25 v., kysymys 4)

Tanssia voikin luonnehtia harrastukseksi, jossa ollaan yksin yhdessä. Ainoastaan esitystä kohti mentäessä saattaa ryhmähenki tiivistyä, muutoin vastaajista monet kokevat, ettei ryhmähengellä ja ystävyysuhteiden luomisella ole niinkään merkitystä. Tanssia harrastetaan itsensä eikä muiden tanssitunnilla olevien takia.

... Saan olla yksin ja yhdessä. Tunnilla pääsee esille yksilönä ja tekemään porukassa. ... (nainen V, 23 v. kysymys 4)

K: Mikä on sun mielestä ryhmähengen merkitys tanssitunnilla?

"Tuo on kyllä, täytyy sanoa, että nimenomaan tanssiharrastuksessa, mun mielestä, siellä ei niinkään ei muodostunu sellasta ryhmähenkeä... jopa tällainen, että tehtiin ryhmässä joku koreografia ni ei siinä muodostunu mun mielestä sellasta todellista ryhmähenkeä, ..., ainoa nyt oli sellasen esityksen yhteydessä jota harjoteltiin enemmän ja esitettiin isommalle yleisölle, ni siinä tuli jo vähän fiilistä..." (mies U, 27 v., haastattelussa)

"... ku käy eri tunteilla ni siellä näkee koko ajan eri naamoja, koko ajan tulee eri ihmisiä ni ei niinku tuu semmosta joukkoo..." (nainen I, 17 v., haastattelussa)

Toisaalta hyvä ryhmähenki koettiin joissakin vastuksissa myös tarpeelliseksi, mutta ei suinkaan ehdottomaksi edellytykseksi tanssin harrastamisessa.

Ryhmän yhteishenki luo turvallisen tunteen ja silloin kaikki voi satsata vain omaan tekemiseen. Ei tarvitse jännittää, sitä mitä muut ajattelevat, tekee vain. (nainen Y, 22 v., kysymys 4)

Kun Klemola puhuu terveyden projektista ja Eichberg fyysisestä terveydestä ja henkisestä hyvinvoinnista, puhuu Sironen puolestaan järjestäytyneen ja spontaanin kan-

sanliikunnan sektorista (käyttäen Tahko Pihkalan vanhaa sanontaa). Tämän sektorin piiriin kuuluu järjestöjen tuottamat ”liikuntaan ja terveisiin elämäntapoihin ohjaavat palvelut kansanterveyden ja yhteiskunnallisen aktiivisuuden lisäämiseksi⁴²”, kuten Työväen Kuntoliitto toimintaansa määrittelee. (Sironen 1988, 13 - 14.)

Kyselylomakkeiden vastauksissa toistuivat usein sanat kunto, liikunta ja terveys. Tanssiharrastusta pidetään tärkeänä juuri sen vuoksi, että se tuottaa hyvää oloa niin henkisesti kuin fyysisestikin. Tanssiminen koetaan nautinnolliseksi ja virkistäväksi vapaa-ajan toiminnaksi. Monet mainitsivat tanssin myös olevan todellista terapiaa, joka vapauttaa vaikkapa stressistä.

Tanssi tuo vaihtelua, antaa haasteita, hyvänolon tunteen ja tasapainottaa stressaantunutta mieltäni. (nainen N, 24 v., kysymys 1)

Se (tanssi) merkitsee elämän jatkumista. Terveysten säilymistä. Vireyttä. Elinvoimaa ja iloa, haasteita. (nainen I, 16 v., kysymys 12)

K: Miksi sinä harrastat tanssia?

”... muistaa vaikka nää kuntosalihommat, vaikka se ei sille innostanu, se oli ykstoikkosta ja näin, ei sille mielikuvitusta ruokkivaa, mutt ett siitä tuli hyvä olo, mutta tanssissa tulee ne kummatkii, siitä tulee sekä hyvä olo ett se tekee hyvää omille ajatuksille ja tunteille.” (nainen V, 23 v., haastattelussa)

1. 3. Elämyksellinen ilmaisu

Kysymys siitä mitä elämyksellisyys liikunnassa itseasiassa tarkoittaa on mielestäni erityisen mielenkiintoinen. Elämysten tutkiminen ei kuitenkaan ole helppoa, vaikka myönteiset kokemukset ovat varmasti liikunnan ja siten myös tanssin harrastamisen tärkeimpiä motiiveja (Rantanen 1994, 79). Silvennoisen (1989, 227) mukaan elämyksellisyys voisi olla herkistymistä omalle ruumiille. Tällöin kyse ei ole voittami-

⁴² Hyvänä esimerkkinä tästä liikuntaan ja terveisiin elämäntapoihin ohjaavasta palvelusta voidaan mainita KKI-projekti (Kunnossa Kaiken Ikää), jonka tavoitteena on aktivoida Suomen keski-ikäinen väestö liikunnan pariin. Tavoitteena on saada vuoteen 2000 mennessä 150 000 uutta keski-ikäistä liikkujaa. Projektin toteuttamisesta vastaavat opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö sekä kansaneläkelaitos ja liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö (LIKES).

sesta tai pärjäämisestä, vaan oman ruumiin tunnistamisesta, joskus jopa löytämisestä. Elämyksiä saavuttaakseen liikkujan on uskallettava ja myös kyettävä kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja aina fyysisistä ponnistuksista oman ruumiin liikkumattomaan kuunteluun.

Puhuessaan ilmaisun projektista Klemola käyttää esimerkkinään tanssia, tosin eräät tanssin muodot ulos rajaten (esim. sakraalinen tanssi). Ilmaisun projektissa pyritään avaamaan niin liikkuvuuden kenttää kuin liikkeen ja tunteen välistä suhdettakin. Tutkimuksen kohteena on se miten keholla ja sen liikkeellä voidaan ilmaista erilaisia asioita. On kuitenkin muistettava, että ero tunteen ja tuntemisen välillä on selvä. On helppo väittää, että esimerkiksi vihan tuntemuksia ilmaistessaan, tanssija on oikeasti vihainen. Näin ei tietenkään yleisesti ole, vaikkakin se on mahdollista. (Klemola 1991, 76 - 77.) Tanssin tutkija Susanne K. Langer (1983, 31 - 33) puhuikin tanssijasta ”kuviteltujen tunteiden tulkkina”. Tanssista puhutaan paljon pelkkänä tunteen ilmaisuna, mutta kaikki mitä tanssi ilmaisee ei ole tunnetta. Näkemys tanssista pelkkänä tunneilmaisuna on liian suppea, sillä tanssilla voidaan ilmaista mitä tahansa psyykkishenkistä horisonttimme kokemusta.

Tanssi on tapa kertoa asioita, ilmiöitä, tunteita. Tanssin kautta pystyn työstämään tunteitani, ajatuksiani. Uskon ja tunnen, että tanssi antaa minulle syvää tyydytystä ja nautintoa, vaikka tekniikkaa ei ole. Tanssi on minulle mahdollisuus elää osittain omassa maailmassani. Se antaa mahdollisuuden ilmaista omia tunteita ja kertomuksia. Sen kautta myös käsittelen ja työstän omaa kehollisuuttani. (mies L, 23 v., kysymys 12)

Tanssi on mahdollisuus olla oma itsensä. Kanava tunteille, mielialoille eli itsehoitokanava, ilmaisukeino. Se puhdistaa raskaat ja ahdistavat tunteet ja tuo voimaa tilalle. Tanssi on kuin ystävä johon voi luottaa, koska se ei koskaan jätä tai petä. Ikuinen toverini. (nainen V, 23 v., kysymys 12)

Eichberg (1987, 55) puhuu tässä kohdassa elämyksellisyydestä. Hänen mukaansa elämys syntyy, kun tiettyä liikesarjaa toistetaan kunnes se onnistuu, tai hankitaan teknisiä valmiuksia, tai koetaan erilaisia elämyksiä fantasian, luovuuden ja keksimisen avulla.

... Tekninen taituruuskin viehättää minua tanssissa, mutta tärkeimpänä pidän ilmaisullisuutta. (nainen A, 24 v., kysymys 1)

... Antoisimmat kokemukset itsensä ilmaisuun, rohkeampaan esittämiseen yms. Liittyvät tunnit. Tekniikka toki tärkeää ja sen kehittäminen antoisaa. Parasta kuitenkin kun keskittyy ja eläytyy täysin tanssiin. (nainen Q, 25 v., kysymys 4)

Elämyksellisyyden tavoittelussa ihmiset nauttivat siitä mitä he tekevät ja he viihtyvät harrastuksensa parissa. Tässä etsitään nimenomaan ruumiinkokemista, aistimellisuutta, joka on päämäärä itsessään. Tämä aistimellisuus ei myöskään ole pelkkää yksilöllistä ruumiillisuutta vaan myös sosiaalista, joka ilmenee esimerkiksi yhteishengen kokemisena ryhmässä, jossa toimii. (Eichberg 1987, 56.)

... mieleeni tulee yksi esiintyminen. Siinä yhdistyivät liikenautilinto, onnistumisen elämys ja yleisön valloitus. Parhainta oli se, että sai jakaa tanssin riemun muiden kanssa. (nainen V, 23 v., kysymys 10)

K: Mitä sä korostat sun tanssissa?

"Eipä oo helppo, mutta sanotaan sitä, että kyllä siinä nimenomaan oli se, että siinä haettiin tavallaan elämyksiä..." (mies U, 27 v., haastattelussa)

"Elämyksiä varmaan, itseilmasuu, just semmosta ehkä just itsestään sisältään lähteviks tunneilmasuiks." (nainen V, 23 v., haastattelussa)

Elämyksellisyys ja ilmaisun projekti ovat varsin merkittäviä asioita tanssin harrastajien keskuudessa. Lähes kaikissa saamissani vastauksissa painotetaan tanssin merkitystä itsensä ilmaisussa; tanssi on harrastajalleen tärkeä itseilmaisun keino, lisäksi tanssien haetaan elämyksiä. Tanssia harrastaessaan ihminen tutkii itseään ja tähtää nimenomaan ihmisenä olemisen ymmärtämiseen.

Mä oon tanssinu pienestä asti, se on ollu mun tapa ilmaista, purkaa itseäni. (nainen I, 16 v., kysymys 2)

Klemola puhuu vielä neljännessä projektista, itsen projektista. Tällä hän tarkoittaa kaikkia niitä liikunnan muotoja ja liikunnallisia traditioita, joiden avulla ihminen tutkii itseään. Länsimaista liikuntaa on dominoinut ajatus voitosta ja terveyden tavoittelusta tai liikuntaa on pidetty tapana ilmaista itseä. Kiinan, Japanin ja Intian perin-

teisten liikuntamuotojen tulo on muuttanut myös liikunnan käsitystä länsimaissa, nyt liikunta on pyritty näkemään myös keinona tutkia itseä. Tässä itsensä tutkimisessa liikunta nähdään laajemmassa merkityksessä kuin vain ihmisen fyysisen suorituskyvyn rajojen etsimisenä ja tutkimisena.⁴³ Klemola sanoo näiden itämaisten perinteiden vaikuttaneen paljon myös modernin tanssin ajatteluun ja liikekieleen. Liikunnallisista itsen projekteista Klemola mainitsee joogan, tajjin, budo - lajit, sekä dervissien tanssin ja steinerilaisen eurytmian. (Klemola 1991, 92 - 93.)

Löytääkseni oman minäni ja voin tuoda sitä esiin. ... (nainen E, 25v., kysymys 1)

... Rohkaistun, saan itseluottamusta ... tanssimalla. (nainen G, 24 v., kysymys 1) *...etsin rajojani, elämän tarkoitusta.* (kysymys 2)

Sirosen peräänkuuluttamaa liikunnan varsinaista vaihtoehtosektoria voi varmasti verrata Klemolan itsen projektiin. Sirosen mukaan vaihtoehtosektori olisi urheilullinen vastakohta Lepakkoluolalle ja Kirjakahvilloille. Tähän sektoriin kuuluisi liikkujia, jotka suhtautuisivat tietoisesti kriittisesti vallitseviin liikuntamuotoihin, ottaisivat niitä omiin käsiinsä ja suuntaisivat uudelleen. (Sironen 1988, 17.) Kriittisessä suhtautumisessa kuten liikuntamuotojen uudelleen suuntaamisessa ja peräti uusien liikuntamuotojen kehittämisessä korostuu varmasti Klemolan mainitsema itsensä tutkiminen. Uusi liikuntamuoto keksitään siten itseä tutkimalla.

Tanssi sijoittuu mielestäni melko vaivattomasti itsen projektiin ja miksei myös Sirosen peräänkuuluttaman vaihtoehtosektorin piiriin, sillä tanssi on itsensä tutkimista ja itseilmaisua. Tanssi on aina ollut, sen historiasta alkaen, yksi harvoista alueista, joka on antanut nimenomaan naisille mahdollisuuden itseilmaisuun julkisilla paikoilla. (Thomas 1993, 72.) Nykyään tanssin ilmaisullinen aspekti ja tanssin itseään tutkiva luonne ei rajoitu vain naisiin vaan myös miehet haluavat ilmaista ja tutkia itseään tanssin kautta ja sen avulla.

⁴³ Klemola (1991) kehottaa katsomaan esim. Moegling 1987 ja 1988; Murphy 1982; Case 1984.

Se (tanssi) on itsensä ilmaisemista koko keholla,... (mies M, 20 v., kysymys 1)

(Katso myös s. 60 mies L, 23 v., kysymys 12)

Nainen N kertoi haastattelun yhteydessä oppineensa itsetuntemusta tanssin avulla tapahtuvan itsensä tutkimisen avulla.

"... silloin aikoinaan meillä oli yksi kilpatanssiopettaja, joka opetti meille älyttömästi sellaisia sisäisiä tuntemuksia ehkä vähän sellasee budhalaisuuteen liittyviä asioita, niin kyl se on mun mielest opettanut niinku ihmistä tai minua niinku tuntemaan paremmin omat tunteet ja miten niitä kuvastetaan, positiivisia ja negatiivisia asioita. Miten elimistö toimii, sellaisia kyl se itsetuntee on varmasti kohottanu. Kehon kaavaa, kaikkia tällaisia asioita..." (nainen N, 24 v., haastattelussa)

Saamissani vastauksissa painotetaan paljon Klemolan määritelmän mukaisia itsen ja ilmaisun projekteja. Mielestäni on erittäin vaikeaa, ellei peräti mahdotonta vetää selkeää rajaa itsen projektin ja ilmaisun projektin välille. Ainakin saamissani vastauksissa nämä kaksi projektia kulkevat tiiviisti käsi kädessä ja termit sekoittuvat monien vastauksissa keskenään.

1. 3. 1. Improvisaatio vapauttaa itseilmaisuuksiin

Lyhyesti sanottuna tanssi-improvisaatio on ennakolta suunnittelematonta tanssia musiikin kanssa tai ilman musiikkia. Tanssija antaa kehonsa ja mielensä viedä häntä liikkeestä toiseen ilman suunniteltua ja harjoiteltua koreografiaa. Toki improvisaatioissa voi olla sääntöjä ja rajoituksia, mutta pääsääntöisesti improvisaatiotunnilla pyritään mahdollisimman vapaaseen tanssin tuottamiseen ja ilmaisuun. Vapaamuotoisen luonteensa vuoksi improvisaatio onkin ehkä yksi parhaimmista esimerkeistä tanssitunnilla harrastettavasta todellisesta itsensä ilmaisusta. Siinä ei kiinnitetä niinkään huomiota tekniseen taituruuteen vaan ilmaiseminen tanssin avulla on pääasia.

... Improvisointi on kaikkein vapauttavinta tanssia, koska ei ole sääntöjä/kuvioita kahlitsemassa - vain oma mieli ja keho. ... (nainen V, 23 v., kysymys 3)

... Improvisaatio vaatii uskallusta, mutta on hyvin palkitsevaa. Mielestäni impro on "sanatonta suoraa viestintää", luovuutta, ihmisten välillä, herättää hyvinkin erilaisia tunteita. (nainen G, 24 v., kysymys 3)

Improvisaatiota ei kuitenkaan usein harrasteta tavallisten tanssikoulujen tanssitunneilla, vaan se kuuluu lähinnä ammattiin tähtäävien tanssikoulujen opetusohjelmaan. Onkin ehkä syytä miettiä improvisaation ottamista enenevässä määrin mukaan myös tavallisten tanssikoulujen ohjelmaan, sillä omien kokemusteni perusteella voin sanoa, että improvisaatiomahdollisuuksien kautta oman itsensä ilmaisu tanssin kautta helpottuu. Lisäksi itsensä ilmaisun myötä myös oman identiteetin rakentamistyö helpottuu. Myös Anttila kuvaa omaa improvisaatiotilannetta hämillään todeten:

"Kymmenen vuotta liian myöhään, ajattelin, sillä tästä olisi pitänyt aloittaa. Tunsin viimeinkin löytäneeni kosketuksen johonkin ehdottoman olennaiseen tanssissa: omaan sisäiseen maailmaani, jonka avautumisen kautta löysin kokonaan uudet mahdollisuudet itseni toteuttamiseen ja ilmaisuun." (Anttila 1994, 5.)

Melko moni jätti tyhjäksi lomakkeen kolmannen kysymyksen, jossa tiedusteltiin kokemuksia improvisaatiotunneilta. Todennäköisesti kysymykseen jätettiin vastaamatta juuri siitä syystä, että tavallisesti tanssitunnit keskittyvät tekniikan hiomiseen eikä niinkään improvisaatioon. Kuitenkin vastaajista ne, jotka olivat joskus kokeilleet improvisaatiota vaikuttivat tyytyväisiltä. Improvisaatiota luonnehdittiin mm. myönteiseksi ja palkitsevaksi kokemukseksi, mutta myös hankalaksi ja vaikeaksi.

... vaikeaa, mutta mielenkiintoista, on valtava kokemus, jos saa itsensä täysin vapautuneeksi, kuin muita ei olisi olemassa. (mies J, 22 v., kysymys 3)

Ehkä nautinnollisimpia, jutut tulevat täysin itsestä; tosin toisinaan hankala saada itsensä alkuun, koska jännittää. (mies L, 23 v., kysymys 3)

Tanssi-improvisaatio on monille vastaajille nautinnollinen ja puhdistava kokemus, etenkin sen jälkeen kun uskaltamisen kynnyks on ylitetty. Improvisaatiossa tanssin harrastajalla on mahdollisuus herkistyä uudella ja erityisellä tavalla oman kehon tuntemuksille ja ilmaista itseään kokonaisvaltaisesti. Tanssi-improvisaatio on ns. todellista itsen etsimistä, löytämistä ja ilmaisua. Vastauksissa korostettiin erityisesti

luovuuden merkitystä yhtenä edellytyksenä tanssi-improvisaation onnistumiselle. Osa vastaajista sanoikin tuskastuvansa improvisaatiotilanteissa, koska he eivät yleensä osaa luoda mitään (hyviä) liikkeitä siinä tilanteessa, yhtäkkiä. Jotkut vastaajista olivat sitä mieltä, ettei improvisaatio oikeastaan sovi heille, koska uskallus ja/tai tekniikka eivät omasta mielestä olleet riittäviä improvisointiin.

Improvisaatiotunnit eivät ole minulle välttämättä paras mahdollinen vaihtoehto. En osaa irrotella niissä täysillä, koska en koskaan keksi mitä tekisin. Katselen niillä lähinnä ihailen muita, jotka tanssivat liikkeiden lähtiessä omasta itsestä. (nainen H, 18 v., kysymys 3)

Aluksi improvisointi tuntui vaikealta, mutta nykyisin nautin siitä. Se vapauttaa. (nainen Z, 22 v., kysymys 3)

Kaikesta päätellen tanssi-improvisaatio on vaativa tanssin laji. Siinä kiteytyy se, mitä tanssi voi parhaimmillaan tai pahimmillaan olla: pelottavaa, vaikeaa ja uskallusta vaativaa. Tanssin harrastajat saattavat pelätä sitä, mitä toiset tunnilla olijat ajattelevat heidän improvisaatiostaan ja tämän pelon voittaminen vaatii ainakin uskallusta. Myös vapautuminen opituista säännöistä ja malleista poikkeavaan tanssi-ilmaisuuksiin omassa improvisaatiossa vaatii uskallusta. Tanssi-improvisaation yksi vaikeus piilee siinä, ettei tanssin harrastaja voi täysin turvautua tekniikkaan, vaan hänen on käytettävä luovuuttaan. Mutta kun nämä esteet ylittyy, on tanssi mitä suurimmassa määrin itsensä ilmaisua ja itsensä toteuttamista koko keholla ja hengelläkin. Improvisaatio onkin myös itsensä voittamista. Tanssi-improvisaatio on ikäänkuin testi, jonka ylitettyä tanssin harrastajalla on mahdollisuus päästä henki/liha dikotomian ylittävään maailmaan. Tämän perusteella on oikeutettua sanoa, että itsen ilmaisun projekti tiivistyy improvisaatiossa.

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan tanssin merkitystä tanssin harrastajalle oman ruumiinkuvan ja identiteetin muokkaamisen välineenä.

V RUUMIINKUVA JA IDENTITEETTI RAKENTUVAT TANSSIEN

”Tanssi koostuu ihmisruumiin rytmisistä liikkeistä, jotka tehdään kertautuvina sarjoina tai jatkuvasti muuttuvina muotoina koko ruumiilla tai eri jäsenillä (...)” (Otavan iso musiikkitietosanakirja 5, 1979, 428.)

1. Tanssi ja ruumis⁴⁴

Vaikka ihmisruumis on ihmisen ensimmäinen muokkauksen kohde ja sitä on muokattu aina (Falk 1988, 195), on nimenomaan meidän aikamme elämäntavassa liikunnalla ja ruumiillisuudella aikaisempaa korostuneempi asema (Juppi 1989, 5). Liikuntaa harrastaessaan ihminen on erilaisessa suhteessa itseensä kuten myös ruumiiseensa, kuin tavallisessa toiminnassaan. Tanssin avulla opitaan oman kehon kieltä. Tanssin harrastajalle tanssi on kehon tapa puhua. Tanssijan ruumis on ikäänkuin instrumentti, jota käytetään ilmaisuvälineenä. Tanssiessa ihminen joutuu toisella tavalla kohdakkain itsensä kanssa. Ihminen on mitä suurimmassa määrin ruumiillinen olento (Koski puhuu kehollisesta), joka suuntautuu maailmaan kokemansa ympäristön välityksellä. Maailma on siis olemassa ihmiselle vain henkilökohtaisena kokemuksena ja toiminta avaa maailman ihmiselle hänen ruumiinsa kautta. (Koski 1991, 5 - 6.)

Ilmaisukeinona ja liikkumatapana luonteva. Tanssi on ikäänkuin kehon tapa puhua ja kehoni ei vaikene. Haluan käyttää omaa kehoani ilmaisuun, instrumenttinani. (mies L, 23 v., kysymys 1)

Tanssi antaa minulle mahdollisuuden toteuttaa itseäni koko kehon voimalla. (nainen Y, 22 v., kysymys 12)

⁴⁴ Suomessa on viimeaikoina tehty paljon ruumiin, ruumiillisuuden, kehon ja kehollisuuden tutkimusta. Käsitteiden moniselitteisyys ja hankaluuskin harmittaa joitakin tutkijoita, jotka pyrkivät tutkimuksissaan käyttämään tarkasti ”oikeaa” käsitettä; mikä se sitten kulloinkin mahtaa olla. Minä kuitenkin käytän tässä tutkimuksessa synonyymien kaltaisesti useita eri käsitteitä, kuten ruumis, keho, vartalo ja toisinaan myös sanaa kroppa (=käännöslaina). Termeillä on vivahde-eroja, mutta tässä työssä mielestäni termien yhteenniputtaminen onnistuu ilman suurempia ongelmia, puhuvathan tutkittavanikin useilla eri termeillä, tarkoittaen kuitenkin samaa asiaa. (Tiihonen 1991, 28, 30.)

Myös muoti asettaa keholle vaatimuksia. Kuten hyvin tiedämme, nyky-yhteiskunta määrittää hyvin tarkasti sen, millainen ihmisen ruumiin tulee olla, millainen on ideaali (nais)ruumis. Vielä tarkemmaksi määrittely käy, kun puhutaan nimenomaan tanssijan ruumiista⁴⁵. (Thomas 1993, 70.) Ruumiista onkin modernissa yhteiskunnassa tullut tärkeä työstämisen kohde. Tietoisuus omasta ruumiista ja siitä mitä sille voi tehdä kasvaa koko ajan. (Jokinen 1989, 118 - 120, Nykyri 1996, 9.)

... Sen (tanssin) kautta myös käsittelen ja työstän omaa kehollisuuttani. (mies L, 23 v., kysymys 12)

... Oman itsetuntoni kannalta tanssilla on suuri merkitys. Hikisten tuntien jälkeen huomaankin edistyneeni. Tanssi on auttanut/auttaa minua tuntemaan paremmin itseäni ja vartaloni. ... Siinä vaiheessa, kun joku tulee sanomaan, että hei, sä varmaan harrastat tanssia, kun sulla on noin hyvä ryhti, sitä on todellakin ylpeä lajistaan. (nainen P, 20 v., kysymys 12)

Etenkin naisten kohdalla paine muokata omaa kehoaan yhteiskunnan normien⁴⁶ mukaiseksi on erityisen suuri. Yhteiskunta määrittää millainen on kaunis nainen, mainokset pakkosyöttävät hoikkaa kehoideaalia niin, että pian kaikki uskovat siihen. Naisen ruumiillinen habitus ankkuroidaan näin pikemminkin ulkonäköön kuin sisäiseen tilaan (Veijola 1988, 161). Äärimmäisessä tapauksessa mennään plastiikkakirurgin vastaanotolle, nykyään kun he voivat tehdä oikeastaan mitä vain. Enää ih-

⁴⁵ Toisaalta tanssijan ideaaliruumista on määritelty jo kauan ennen meidän aikaamme. Tästä hyvänä esimerkkinä oli Ludvig XIV, joka jätti lopullisesti tanssin, pitäessään itseään liian lihavana tanssijaksi. (Dell 1981, 10 ja Dodd 1980, 8 - 9).

⁴⁶ Tiistaina 15. 4. 1997 tuli MTV 3 kanavalta kello 21. 30 alkaen mielenkiintoinen ohjelma.

"Laihduttajan painajainen" nimisessä ohjelmassa amerikkalainen psykoterapeutti esitti oman näkemyksensä ihmisten kauneusihanteista, jotka muuttuvat noin 90 vuoden välein. Tämä psykoterapeutti oli sitä mieltä, että vuotta 2000 kohti mentäessä tulisi jälleen muotiin olla jos edes vähän pullukka, kenties lihavakin. Hän (ikävä kyllä en muista tämän henkilön nimeä) perusti väitteensä historiallisiin tapahtumiin; mm. 1800-luvun lopussa ja siirryttäessä 1900 luvulle ihmiset olivat lihavempia kuin 1800-luvun puolivälissä. Psykoterapeutin mukaan laihuuden ihannoinnissa aletaan saavuttaa nyt maksimitaso. Ihmiset alkavat jälleen arvostaa hyvää ruokaa ja hedonistista elämäntapaa, eikä kohta enää katsota niin tarkkaan ja paheksuen liikakilojen perään.

misten ei tarvitse tyytyä siihen millaisia he ovat, vaan kirurgin veitsi voi muokata heistä juuri sellaisia kuin he itse haluavat. Toisaalta tässäkin raha ratkaisee!

Nykyajan ruumiin tulee olla hoikka ja hyvännäköinen, etenkin naisilla. Ulkonäöstä huolehtimisesta ja ruumiin jatkuvasta muokkaamisesta on tullut jo peräti moraalinen kysymys. Nuorekas, hoikka ja kiinteä ruumis symboloi itsekontrollia ja tahdonvoimaa, kun taas lihava ja ikääntyvä ruumis koetaan häpeäksi. (Nykyri 1996, 42.) Ruumis on eräällä tavalla nuoruuden, terveyden ja dynaamisuuden symboli (Jokinen 1989, 118). Toisaalta nyky-yhteiskunnassa myös miehen ruumiin oletetaan olevan lihaksikas ja komea, etenkin nuorella miehellä. Esimerkiksi kehonrakennus (bodaus) on nykyään suosittu laji. Yhä useammat miehet ja naiset löytävät itsensä punttisaliilta tavoitteena kiinteämpi ja lihaksikkaampi ja siten myös muodikkaampi ja haluttavampi vartalo. (Esim. Sankari 1995.)

Ruumiin epätäydellisyys saattaa olla monille esteenä lähteä liikunnan tielle. Pelätään itsensä näytteille asettamista ja mietitään mitähän tuokin ajattelee hölskyivistä rinnoistani ja läskireisistäni. Jotta mahdollisimman moni saadaan innostumaan liikunnasta, on keksittävä vaihtoehtoja. Ihmisten asenteita ei muuteta päivässä, joten ilmeisesti muut konstit ovat tarpeen. Kokkonen ehdottaa, että liikuntaa vähän tai ei yhtään harrastavat houkutellaan harrastamaan liikuntaa omille saleille ja kuntopoluille. Voitaisiin perustaa lihaksettomien klubi, Rapakuntoisten kerho jne. (Kokkonen 1995, 16.)

Myös Kosonen (1988, 179) ehdottaa saman tapaista. Hänen mielestään Naisten Kymppin piilevälle ”juoksemalla solakaksi” ohjelmalle voisi perustaa vaihtoehdoksi ”peikkojen juoksun”. Hänen mukaansa olisi vapauttavaa nähdä, että muillakin on (”kaikilla on!”) ongelmia ruumiinsa kanssa. ”Antaa rintojen heilua!” periaatteella liikuntaharrastusten pariin.

Tästä samasta ilmiöstä eräänä esimerkkinä on Kuopion konservatorion piirissä toimiva *bulliina* -ryhmä. Tämä ryhmä on tarkoitettu naisille, jotka eivät ole harrastaneet klassista balettia aikaisemmin ja ovat siinä kolmissakymmenissä tai vanhempia. Tarkoituksena on vapautunut ja hauska liikunta mukavien ihmisten kanssa. Tämä on

mielenkiintoinen ilmiö jo siinäkin suhteessa, että bulleriinahan on selkeä ”väännös” balleriinasta, enkä ole aivan varma kuulostaako sana positiiviselta ainakaan minun korvaani. Mutta pääasiaahan on, että osallistujat viihtyvät.

Näistä hyvistä aatteista ja asenteenmuutosyrityksistä huolimatta totuus on lähes poikkeuksetta se, että me ihannoimme sporttista kehoa. Liikunnan harrastaja pyrkii ideaaliin, joka on määrätty hänen ulkopuoleltaan - ideaalikehoon. Kehoideaali tulee esiin mm. mainonnassa, joka edustaa unelmaa: jatkuvaa nuoruuden, kuolematonmuuden ja vapauden unelmaa. (Klemola 1991, 66 - 68.) Myös tanssin harrastajilla on omat kehoideaalinsa, joita yritin tiedustella haastattelujen yhteydessä.

K: Millainen kroppa on sun mielestä kaunis?

”Mie tykkään sellasesta määrätystä lihaksikkuudesta, että on sellanen jäntevä vartalo eli kauheeta sanoo, mutta ei sais olla lihava ja sitte ei sais olla liian laiha ja pitkät raajat, notkea, se on niinku mun ihanne.” (nainen N, 24 v., haastattelussa)

”Kaunis kroppa: sopusuhtainen, ei liian pitkä, ei liian lyhyt, pitkät raajat, siinä kai se on.” (mies L, 23 v., haastattelussa)

Kimmo Jokinen (1989, 102) on havainnut myös vartalon sopusuhtaisuuden ja lihaksikkuuden merkitsevän erityisesti nuorille paljon. Näin oli myös tämän tutkimuksen trendinä, oikeastaan vain yksi vastaajista ei halunnut ainakaan suoraan sanoa millainen on hänen ideaalikehonsa tai millainen ruumis on hänen mielestään kaunis:

”Tiiätkö, mie oon sitä mieltä, mie en niinkää, yleensä ihmiset pystyy hirveen hyvin niinku jollaan tavalla kuvailemaan minkälainen ruumiin pitää olla, että sen pitää olla jostaa kohtaa littee ja jostaa kohtaa pullee tai jonkun kokonen tai jotaa, mut miut kiehtoo enemmänki se miten se ihminen suhtautuu omaan kroppaansa, se kiehtoo eniten, ett osaaks se nauttia omasta fyysisestä olemuksesta, jos ihminen on koko ajan itteensä niinku hyi että mie oon tällanen ja tällanen ni eihän siitä voi toinenkaa ihminen millään tavalla tykätä, mut sit jos ihminen on silleen että minä ihanaa olen tällanen ni sitt toinenki kattoo, että siinähan on jotaa. ... ” (nainen V, 23 v., haastattelussa)

1. 1. Tanssiruumiin viesti

Mitä viestii tanssijan ruumis, tanssin harrastajan ruumis? Hyvä ryhti ja tekninen taituus ovat ainakin yksi osa kokonaisuutta. Mutta miten tämä saavutetaan? Säännöllinen harjoittelu on varmasti kaiken ”a ja o” useissa liikuntalajeissa, niin myös tanssissa⁴⁷. Säännöllinen harjoittelu taas vaatii tiettyä kurinalaisuutta, mikä ei varmasti ole vierasta tanssin harrastajille.

Tanssijan ja myös tanssin harrastajan ruumis keskittyy yhtäältä suorituksiin ja tekemiseen. Suorittaminen ja osaaminen ovat sosiaalisesti toivottavaa ja myös näkyvää toimintaa. Tanssi ei kuitenkaan ole pelkkää suorittamista vaan tanssijan ruumis myös kokee: *”Harjoituksissa pitää tulla hiki”*, sanoo yksi kyselyyni vastanneista. Silvennoisen mukaan hiki on ikivanhaa ja vapauttavaa elämyksellisyyttä, vaikka nykyajan hygienia opettaa parfymoimaan hien pois, kuten muutkin ruumiinhajut. (Silvennoinen 1988, 189.) Mutta ehkä kuitenkin luovuus ja itseilmaisuu nousevat merkittävimpiin asemaan tanssin harrastajien keskuudessa, sillä oikeastaan jokaisen tutkimukseeni osallistuneen useammastakin vastauksesta löytyi viittauksia tanssin merkitykseen juuri itsensä ilmaisun kanavana ja luovuuden kasvattajana ja sen lähteenä. Tanssin harrastajan ruumis toimii tunteiden tulkkina ja ilmaisun välineenä.

Länsimainen sivilisaatioprosessi on vuosien varsilla tehokkaasti tukahduttanut ruumiinkielemme kätkien julkisuudelta yhä useampia ruumiintoimintojamme (Elias 1978, xiii). Ruumiin pitkän hiljaiselon jälkeen ei ole helppoa alkaa ilmaista itseään jälleen oman ruumiin avulla. Tanssissa on aina ilmaistu itseä ruumiin välityksellä. Tanssi on yksi keino murtaa kulttuuriimme syväanjuurtunut kehokielteisyys ja ilmaisun estyneisyys (Anttila 1994, 11). Yleensä toimintaamme ohjaa tarkka tietoisuus itsestämme (itserefleksiivinen toiminta) ja rationalisoimme tekojamme, jolloin ruumiimme ja siihen liittyvät tuntemukset ja muistot jäävät taka-alalle. Liike, tässä tapauksessa tanssi, voi aukaista ruumiillisia kokemuksia ja laukaista mieleenpalautuksen. Voimme elää,

⁴⁷ En tutkimuksessani erottele paljon harrastavia vähemmän harrastavista, mutta olisi ollut mielenkiintoista pohtia vaikuttaisiko tämä harjoittelumäärän ero ruumiinkuvaan.

tuntee ja muistaa ruumiissamme, ruumiimme avulla tai sen kautta. (Klemola 1990, 126 - 127, 134.)

Sillä (tanssilla) on helppo testata ja tuoda esiin luovuutta ja omaa minäänsä. Tanssilla voi matkustaa pois arjesta ja se luo positiivista energiaa itselle ja toisille. Tanssin avulla on helppo oppia tuntemaan omaa kehoa ja sielua. Tanssi luo haasteita ja ideoita voi aina luoda lisää. ... (nainen E, 25 v., kysymys 12)

Jotta ruumista voi käyttää täysipainoisesti tanssin ilmentäjänä, tulee tanssin harrastajan olla myös itsevarma, ja toisaalta hänen tulee myös luottaa kehoonsa. Tanssija herkistyy erilaisille liikkeille, hänen ruumiinsa herkistyy suorittamaan teknisesti vaikeita liikesarjoja tai tunnelatauksen sävyttämiä liikkeitä. Tanssissa on mielenkiintoista ja kiehtovaa juuri se, että pitää osata yhdistää tarkka tekninen suoritus ja voimakas tunne (etenkin esityksissä). Tämä asettaa ruumiille aivan uusia vaatimuksia ja ruumiin mahdollisuudet laajenevat pelkästä suorittajasta myös ilmaisijaksi. Tässä piilee yksi tanssiharrastuksen viehätys, mutta myös sen vaikeus.

Ajan myötä tanssin merkitys minulle on lisääntynyt; se ei ole vain oiva liikuntamuoto, vaan myös itseilmaisun väline. Jatkuvaa oppimisen prosessia. ... (nainen A, 24 v., kysymys 12)

Tanssin vaikeus tuo pirteitä haasteita aivotoiminnalle, tanssin luovuus ja sen tuoma vapauden tunne kiehtoo. ... (nainen X, 29 v., kysymys 1)

Myös kurinalaisuus kuuluu olennaisena osana tanssiharrastukseen. Ruumis hallitaan kurinalaisuudella, joka ilmenee mm. jatkuvana harjoitteluna ja ruokavalion tarkkailuna. Säännölliset harjoitusajat tuovat säännöllisyyttä elämään ja ne jäsentävät tanssin harrastajan arkipäivää. Tietty säännöllisyys koettiin kyselyyn vastanneiden keskuudessa yleisesti hyväksi. Vakiotunti oikeastaan ”pakottaa” tanssin harrastajat tanssitunnille, vaikka joskus ei yhtään huvittaisi tai jaksaisi lähteä. Tanssin sanottiin nimenomaan opettavan kurinalaisuutta ja itsehillintää, joita pidettiin hyvänä asiana.

Itsensä kehittämistä; jatkuvaa pyrkimistä eteenpäin; itsehillintäharjoitusta... , säännöllisyyttä kaaoksen keskelle (treeniajat viikottain). (nainen C, 27 v., kysymys 12)

... Tanssiharrastukseni on opettanut minulle paljon, esimerkiksi ajankäyttö on suunniteltava tarkasti; milloin teen läksyt, syön jne... koska aikaa ei ole paljon; harrastus vie paljon aikaa, mutta antaa vielä enemmän. ... (nainen T, 17 v., kysymys 12)

Äärimmilleen kurinalaisuus lienee viety klassisessa baletissa. Tästä oletuksesta päästäänkin erityisesti klassista balettia harrastavien yhä yleistyvään anoreksian ongelmaan⁴⁸. Balettia harrastetaan jo terveyden kustannuksella ei terveyden vuoksi. Yleisimmin anoreksiaan sairastuu kiltti, hyvin käyttäytyvä, hyvä oppilas ja lahjakas tanssia harrastava tyttö. Liikuntalajeista erityisesti telinevoimistelu, baletti ja aerobic ruokkivat taipumusta anoreksiaan, kertoo Auroran sairaalan nuorisopoliklinikan psykiatri Antero Heikkilä. Lisäisin tähän listaan vielä rytmisen kilpavoimistelun. Yllättävän yleistä on myös vanhempien tietämättömyys anoreksiasta. Tähän kun lisätään vielä mainosten vaikutus, kaikenlaisten missien ja mallien ihannoiti sekä tv-ohjelmien ja elokuvien suoltama kuva ”täydellisestä” eli hoikasta (laihasta) vartalosta niin yhtälö on valmis. (HS 6. 4. 1997, D3.)

Suomessa balettikoulun vanhempien yhdistyksessä on alettu keskustella tyttöjen syömishäiriöistä ja oppilaiden vanhempia on kehoitettu huolehtimaan lastensa ruokavaliosta. Toisaalta jotkut vanhemmat, erityisesti äidit ovat närkästyneet ja väittävät, että heidän tyttäristään yritetään tehdä lihavia. (HS 6. 4. 1997, D3.)

Anoreksia on kuitenkin äärimmäinen tapaus ruumiin ”väärästä” muokkaamisesta. Tutkimukseeni osallistuneilla vaikuttaa kaikilla olevan terve suhtautuminen omaan ruumiiseensa. Haastattelujen yhteydessä tuli toki esille tyytymättömyyttäkin omaa ruumiista kohtaan ja sitä haluttiin ehkä hieman muokata, mutta yleisesti oltiin sitä mieltä, että tanssi on vaikuttanut omaan ruumiinkuvaan ainoastaan positiivisella tavalla.

⁴⁸ Ihmisillä on usein halu tulla nähdyksi, koetuksi ja hyväksytyksi. Sosiologit puhuvatkin ”peilaavasta ruumiista”. Peilaava ruumiillisuus määräytyy ulkopuolelta, kuten muodista ja ruumiin ihannekuvista käsin. Tämä voi pahimmillaan johtaa itseensä käpertymiseen, narsistiseen häiriöön tai anoreksiaan. Toisaalta peilaava ruumis voi olla myös nautinnon lähde ja tällaisena sen ilmenemistä ei pitäisi estää. (Tiihonen 1992, 323.)

K: Millainen mielikuva sulla on sun omasta kehosta?

"Mul on aika kriittinen silmäys, en mie sit tiä juontaaks kaikki sellaset asiat tonne mun rytmisen ajoille, mutt just se, että tuntee ittesä aina lihavaks, ja aina on ylipainonen ja aina on liian iso..." (nainen N, 24 v., haastattelussa)

"Mä ite haluaisin laihtua ainakin vähäsen, ois jotenkii semmonen voimakas, mutta ei jäykkä, aika liikkuva just, että kropalla vois toteuttaa, eihän sen tietyst välttämättä niin kauheen liikkuva tarvi olla, sen ilmaisunhan sielt pitäis tulla läpi eikä vaan semmosen teknisen suorittamisen tai ihanteellisen krompan." (nainen Z, 22 v., haastattelussa)

K: Miten tanssi on vaikuttanut sun käsitykseen omasta kehostasi?

"Positiivisesti, ehkä mulle on tullu niinku semmonen kunnioitus ihmisruumista kohtaan, että siitä kannattas pitää huolta tai se on hirveen suuri semmonen hyvinolon lähde..." (nainen Z, 22 v., haastattelussa)

"Ihan ehdottomasti on vaikuttanu hyvään suuntaan. Ehkä on ollu sellaisia vaiheita, että ku on peilin eessä tanssinu tai jos tuntee ittesä joskus kömpelöks jostaa syystä ni ei se aina oo ollu semmosta että tuntuupa hyvältä oma keho, mutta niinku jos ajattelee miltä nyt tuntuu, ni se on auttanu varmaan hirveesti siinä hyväksymisessä." (nainen V, 23 v., haastattelussa)

Useimmat olivat myös sitä mieltä, että yleinen käsitys tanssijan ruumiista on sittenkin pikkuhiljaa muuttumassa sallivammaksi. Enää ei ehkä niin herkästi vaadita, että tanssijan pitää olla langanlaiha, vaan pieni pyöreyskin hyväksytään.

K: Luuletko, että viime vuosien aikana käsitys ruumiista on tanssin alueella muuttunut?

"Must tuntuu, että niinku mitä mä oon niinku seurannu tota tanssia niin aikaisemmat sellaset langanlaihat balettitanssijat niinku nekin on nyt tulossa enemmän sellasiksi maskuliinisemmiks, että saa olla lihaksia ja saa olla ehkä pari kiloo siis sillee, että huomaa, että tolla on ehkä muutakii ku luuta ja nahkaa. Ei tarvi enää olla niin kauheen siro ja luiseva. Ja mun mielest tää on hyvä asia..." (nainen I, 17 v., haastattelussa)

"Eiks se oo? Eiks aikaisemmin toisaalta hirveetä räökkäystä ollu tanssijoissa, että sen piti olla just niinku tietynlainen sen tanssijan, mut miun käsitys on se ettei niinku tarvi olla tietyn mittanen tai jotaa että kai se on jollaan tavalla tullu avoimemmaksi ja avarammaksi, että muunlaisia tanssijakroppia voi olla ku klassisen baletin siro ja sirpsakka." (nainen V, 23 v., haastattelussa)

Tanssin harrastajien vastauksista kävi ilmi, että tanssin avulla halutaan nimenomaan oppia tuntemaan omaa ruumista. Tanssi opettaa hallitsemaan omaa kehoa ja samalla harrastajat oppivat myös oman kehonsa kieltä. Vastauksissa tanssia kuvailtiin mm. ruumiin iloksi ja kehon tavaksi puhua. Tanssi on ”... *kehon ja mielen yhteistyötä, ruumiinhuoltoa...*”, kuten eräs vastaajista asian ilmaisi. Voidaankin sanoa, että tanssin avulla koko keho ja samalla myös mieli virkistyy.

Oman kehon hallintaa, mikä auttaa itsetuntoon ja siten koko elämään. ...
(nainen O, 19 v., kysymys 12)

Se on itsensä ilmaisemista koko keholla. ... (mies M, 20 v., kysymys 1)

Se virkistää kehoa ja mieltä. Tanssi on minun ”juttuni”, itseilmaisukanava jossa tunteet ja mielialat saavat vapaasti virrata. (nainen V, 23 v., kysymys 1)

Edellä olevista vastauksista on havaittavissa ehkä enemmän tanssille, kuin joillekin muille liikuntalajeille tyypillinen ilmiö; tanssin kautta työstetään omaa kehollisuutta. Toisin sanoen tanssin ei ajatella muokkaavan kehoa ainoastaan ulkopuolisesti⁴⁹ (ulkonäöllisesti) vaan tanssi nousee merkittävään asemaan myös kehon sisäisenä muokkaajana ja sisäisten tunteiden tulkkina.

”Eniten minust kuitenkin parasta sillee tanssissa ei oo välttämättä se että esimerkiks minkälainen kroppa on vaan se minkälaista ilmettä siihen saa, miten saa ne omat elämykset ja sellaset, miun mielest se on niinku oivallisempaa että voi olla niinku miten kaunis vartaloinen ja notkea ja sillee taitava ihminen, mutt se ei välttämättä osaa tuua itseään sillä liikkeellä esille.” (nainen V, 23 v., haastattelussa)

⁴⁹ Yksi erittäin suuri motivoiva tekijä lähteä tanssisalille on halu pudottaa painoa ja näyttää ”paremmalta”. Tämä liittyy myös terveyteen, sillä monet ”ajautuvat” liikunnan pariin vasta lääkärin tai terveydenhoitajan kehoituksesta, oikeastaan viime tingassa.

2. Identiteetti löytyy tanssien

Kuten edellisestä kappaleesta kävi ilmi, on ruumis ja ruumiillisuus mainio muovailtavuuden kenttä. Ruumista on helppo peilata ja suhteuttaa ulkoisiin objekteihin. Ruumiille voi oikeastaan tehdä miltei mitä tahansa. Ruumis toimii myös eräänä välineenä nyky-yhteiskunnassa vallitsevassa yksilöitymisen pakossa. Moderni ihminen haluaa löytää itsensä ja erottautua massasta, mutta toisaalta pirstaloituneessa todellisudessa ihminen etsii myös varmuutta. Ruumis on sekä henkilökohtainen resurssi, että yksilön identiteettiä ilmaiseva symboli. Ruumiillisuudesta tulee siten uusissa tilanteissa erinomaisen tärkeä identiteetin muovaamisen kenttä. (Jokinen 1992, 199.)

Ruumiillisuus ja identiteetin konstruointi nivoutuvat saumattomasti yhteen. Ruumiin työstämisen myötä ihminen rakentaa itselleen myös identiteettiä. Tanssiharrastuksessa tämä konkretisoituu oivalla tavalla: tanssin harrastajat muokkaavat omaa ruumistaan tanssin avulla ja opitun ruumiillisuuden myötä tanssin harrastajien identiteetti eheytyy ja vahvistuu.

Identiteetin käsitettä on melko vaikea selittää ja sitä viljelläänkin sosiologisissa keskusteluissa mitä moninaisimmissa merkityksissä. Perinteet eivät enää ohjaa yksilön elämää ja hänen valintojaan, joten on tullut yhä vaikeammaksi sijoittaa itseään vaihtoehtojen moninaisuuteen. Minuus on vaarassa hajota osiin yhteiskunnan epävakaisuuden ja fragmentaarisuuden vuoksi ja tämän vuoksi yksilöiden on tehtävä ”identiteettityötä” säilyttääkseen oman kokonaisen persoonansa. Tähän identiteettityöhön kuuluu mm. se, että ihminen miettii mikä hän oikeastaan on ja mihin hän kuuluu. (Nykyri 1996, 8 - 9.) Identiteetti ei synny ”automaattisesti” fragmentoituneessa maailmassa, vaan ainoaksi vaihtoehdoksi jää identiteetin rakentaminen itse (Jokinen 1989, 112).

Identiteetillä on monia määritelmiä tieteenalasta riippuen (Breakwell 1983, 4). Yksinkertaisimmillaan identiteetin voinee määritellä siten, että se antaa vastauksen kysymyksiin ”kuka minä olen?” ja ”kenen muut luulevat minun olevan?” (Wager 1988, 6).

Minää tuotiinkin saamissani vastauksissa esille erityisen paljon. Tärkeänä syynä sille miksi tanssia harrastetaan pidettiin itsensä ja minän löytämistä, sitä että ihminen oppii tuntemaan itsensä. Itsensä ilmaisu ja minän esiintuominen, itseluottamus ja itsensä kehittäminen toistuivat monissa vastauksissa.

Löytääkseni oman minäni ja voin tuoda sitä esiin. ... (nainen E, 25 v., kysymys 1)

Haluan ilmaista itseäni kokonaisvaltaisesti. Tanssi on minulle liikuntaa, liikettä, musiikkia, yhdessäoloa ja taidetta. Rohkaistun, saan itseluottamusta ja virkistyn tanssimalla. Kehoni valtaa hyvänolontunne yleensä tanssin jälkeen ja aikana tietenkä. (nainen G, 24 v., kysymys 1)

Tanssi merkitsee itseni ilmaisua. Oppii tuntemaan itsensä paremmin fyysisesti sekä henkisesti. ... (nainen K, 19 v., kysymys 12)

'Identiteetti' kuten myös termit 'itse' ja 'persoonallisuus' tarkoittavat kaikki niitä ainutlaatuisia ominaisuuksia ihmisessä, jotka erottavat hänet toisista. Termien välillä on lähes mahdotonta tehdä selkeitä ja universaaleja erotteluja. Yksi saattaa puhua identiteetistä ja toinen vastaavasti persoonallisuudesta, mutta vaikka tutkijat käyttäisivätkin eri termejä ja terminologiaa identiteetistä, persoonallisuudesta tai minäkäsityksestä, he mitä ilmeisemminkin yrittävät ymmärtää samoja prosesseja ja ilmiöitä. (Breakwell 1983, 4.)

Myös Michael J. Apter (1983, 75) sanoo 'identiteetti' ('identity') käsitteen, kuten sille läheisten käsitteiden 'itse' ('self') ja 'ego' ('ego') muotoutuneen eritavoin riippuen tutkijan tavasta käsitellä termejä. Myöskin tässä tutkimuksessa termit identiteetti, minäkäsitys, itse ja itsen työstäminen kulkevat käsikädessä, tarkoittaen täysin tai lähes samaa asiaa, sillä kuten äsken totesin, on termien välillä (lähes) mahdotonta tehdä selkeitä erotteluja. En myöskään koe erotteluja tässä yhteydessä tarpeellisiksi, sillä jo kyselylomakkeen vastauksista näkee, että tanssin harrastajat sekoittelevat näitä termejä iloisesti keskenään.

Tanssi on opettanut minulle lukuisia asioita itsestäni ja elämästä yleensä. ... oman itsensä ilmaisu tanssin keinoin tuo suurta tyydytystä, kun pystyy purkamaan omia tunnetilojaan... (nainen A, 24 v., kysymys 1)

Aikaisemmin identiteetistä puhuttaessa ja teoretisoidessa itseä (self), identiteetti jaettiin kahtia sosiaaliseen ja persoonalliseen identiteettiin. Sosiaalisesta identiteetistä puhuttiin, kun tarkasteltiin ihmistä eri ryhmien jäsenenä ja persoonallisella identiteetillä taas tarkoitettiin sitä osaa minäkäsityksestä, joka oli vapaa yhteiskunnassa vallitsevista rooleista⁵⁰. Nyt tästä dikotomiasta ollaan kuitenkin luopumassa, sillä tutkijat eivät enää pidä minää tai identiteettiä eri osasista koostuvana koherenttina kokonaisuutena. Identiteetin tutkimuksessa ei enää oleteta löytyvän yhtä oikeaa, lopullista identiteettiä. Puhutaankin identiteetin kehityksen *prosessista*, jonka eri pisteitä juuri sosiaalinen ja persoonallinen identiteetti ovat. Tämä on prosessi, jolla mielikuva itsestä (self) opitaan. (Breakwell 1983, 9, 11.)

Myöskin Maaret Wager (1988, 16) käsittää identiteetin kehityksen prosessiksi, hän puhuu prosessuaalisesta identiteettikäsityksestä. Tämä identiteettiprosessi tarkoittaa identiteetin eri osa-alueiden välillä olevaa dynamiikkaa, minän jatkuvaa määrittelyä ja arviointia. Myös tanssin harrastus voidaan mieltää prosessiksi, jossa identiteetti muodostuu ja muotoutuu. Tanssin harrastajat määrittävät ja arvioivat minää jatkuvasti eri tilanteissa. He etsivät minuuttaan tanssin kautta ja avulla. Tanssiharrastus on monien eri elementtien kokonaisuus ja tämän kokonaisuuden eri osissa omaa minää ja identiteettiä määritellään.

... Esiintymisen jälkeen on "röyhevämpi" olo, on "joku", joka osaa ja uskaltaa.
(nainen G, 24 v., kysymys 5)

Nautin esiintymisestä. Jossain vaiheessa (ehkä 17 vuotiaana) huomasin uskaltavani laittaa itseni peliin lavalla. Se liittyy itsetunnon ja -luottamuksen kohentumiseen. (nainen P, 20 v., kysymys 5)

... Onnistumisen elämykset vahvistavat minäkuvaa ja itseluottamusta. ...
(nainen N, 24 v., kysymys 12)

⁵⁰ Harrälle (1983, 39 - 40) puolestaan persoonallinen identiteetti oli alue, jolla ihminen voi tuntea olevansa yksi ja sama henkilö, kun taas sosiaalisen identiteetin osa-alueella ihminen tuntee olevansa erilaisten ryhmien jäsen.

Identiteettiä muodostettaessa, minän työstämisessä, olennaiseksi osaksi nousee myös minän paikantaminen suhteessa toisiin. Inhimillinen todellisuus syntyy toisen kautta. Yksilön oma maailmanhahmotus edellyttää, että on olemassa myös joku toinen. Jotta yksilö voi nähdä kokonaisuutena sen mitä hän itse on, hänen on osittain nojaututtava toiseen. Yksilö tarvitsee toista toteuttaakseen kaikki olemisensa rakenteet. (Heinämaa & Saarinen, 1983, 101 - 102.) Positiivisen identiteetin kehityksen kannalta on tärkeää, että ihminen tuntee olevansa sekä ainutlaatuinen yksilö että ryhmän jäsen samanaikaisesti. Ihminen etsii minänsä "rajoja" ja muovaa identiteettiään samaistumalla toisiin (ihmisiin tai ryhmiin) ja erottamalla itsensä toisista. (Wager 1988, 21.)

Myös tanssin harrastajat hahmottavat itseään ja omia suorituksiaan toisten kautta. He vertailevat jatkuvasti omia suorituksiaan toisten suorituksiin, vaikkei sitä aina haluta suoraan myöntää.

K: Vertaatko sä itseäsi muihin tunnilla olijoihin?

"Ihmiset miun mielest vertaa aina oltiin missä tahansa, ett totta kai, ett sitä kautta niinku tavallaan pääsee niinku ajattelemaan sitä mihin mie haluun pyrkii, haluunks mie pyrkii tohon samaan ku toi toinen on niin hyvä ni haluunks mie niinku jotaa mitä siin toises ihmisessä on, sitä samaa ja sitä kautta niinku hyväksymään sillee ittensä että minä olen minä enkä muuksi muutu, enkä tästä ruumiista pääse pois." (nainen V, 23 v., haastattelussa)

"No joskus joo, mutta tota en mä periaatteessa, mä yritän aina keskittyä sillee itteeni kuitenkin." (nainen I, 17 v., haastattelussa)

"Totta kai sitä tekee varmaan kaikki jatkuvasti, mutta tota siitähän pitäs pyrkii irti, että tekee töitä oman kehon kanssa eikä muitten keholla, mutta aina se vertailupohja on muissa." (mies L, 23 v., haastattelussa)

Vertailu koettiin myös välttämättömäksi siinä suhteessa, että vertaillessaan omaa suoritusta toisten suorituksiin oppii aina jotain toisilta.

"Hmm... en mä niinku varsinaisesti vertaa että oonko mä nyt huonompi ku toi ja oonks mä parempi ku toi, mutta seuraa niinku kauheesti muitten tekemistä ett kuinka ne tekee ja sillee mieltii että mitä ne tekee hyvin ja mitä huonosti, mitä niinku voi ottaa hyödyks, mistä vois oppii." (nainen Z, 22 v., haastattelussa)

"No, koko ajan, että sillee, että kyllä mä sen sillee koin olennaiseks, että muilta sitte siinä samalla oppi, muut teki eritavalla, tietenkii muut tekee eritavalla ja siitä sitte oppi ja tietenkii kovimpii kilpakumppaneihin piti sitte verrata miten pärjää. Mut, nii välillä tuli tää kilpailufiilis, mutta ei aina suinkaan."
(mies U, 27 v., haastattelussa)

Tanssitunnilla tapahtuvaan vertailuun liittyy myös toinen aspekti. Kun tanssin harrastaja tarkkailee toisia ja vertaa omia suorituksiaan toisten tanssitunnilla olevien suorituksiin, tietää hän olevansa myös itse samanlaisen tarkkailun ja arvostelun kohteena. Harrastaja on ikäänkuin asettanut itsensä vapaaehtoisesti tilanteeseen, jossa kaikilla on mahdollisuus ja myös lupa arvostella häntä.

K: Otatko riskejä tanssitunnilla?

"Ehkä ensimmäinen vuosi tai pari vuotta, sitä vältti, ku se oli niin uus juttu kuitenkin ja se ryhmä oli, niin eriaiset porukat ja ne tietyt vaihteliki, mutta täytyy sanoa näin jälkikäteen, että kyllä tuli otettua, kuitenkin koki, että se on ainoa konsti oppia ja siin voi nyt sanoa sen, että se ehkä tuntu, että se oli tavallaan helpompaa ku oli poika, että sen koki ett se annetaan sulle enempi anteeks ku sille tytölle joka sen riskin ottaa..."(mies U, 27 v. haastattelussa)

Ziehen (1991, 176, 180) mukaan henkilö, joka ei aseta itseään näytteille välttää vaaran tulla altistetuksi kritiikille ja arvostelulle. Näytteille asettuminen vaatii uskallusta. Pelko esimerkiksi naurunalaiseksi joutumisesta tukahduttaa helposti kaikki mahdollisuudet kokeilla omia kykyjään, ottaa riskejä. Jos henkilö ei uskalla kokeilla jotain, mitä hän ei vielä välttämättä osaa, on hänen sitä vaikea koskaan oppia. Tämän vuoksi riskien ottaminen on tärkeää, eikä vähiten tanssin alueella.

"Otan, mutta ne on harkittuja riskejä, ne ei oo semmosia en mä voi sanoo sillee varsinaisesti ottavani riskejä, kyl mä hirveesti aina mietin juttuja, mä en niinku suinpäin ihan ryntää johonkin. Mutta kyllä niitä aina välillä tulee otettua, semmosia että tietää sen että jotaa tehdessään lopputulos ei välttämättä oo just sitä mitä sen haluaa olevan, jostakin syystä sitä vain painaa eteenpäin."
(nainen I, 17v., haastattelussa)

"Pyrin ottamaan. No semmosissa tilanteissa ku mulla on aikaa ottaa, että tota, koska niitten kautta, niitten riskien kautta kuitenkin löytää tai saattaa löytää jotaa uutta, jotain semmosta jota, että kannattaa ottaa se riski." (mies L, 23 v., haastattelussa)

VI TANSSI JA PROSESSI

Ajan myötä tanssin merkitys minulle on lisääntynyt; se ei ole vain oiva liikuntamuoto, vaan myös itseilmaisun väline. Jatkuvaa oppimisen prosessia. Parhaimmillaan taidetta - koskettavaa, ajatuksia herättävää, kaunista, tavoiteltavan lumoavaa. (nainen A, 24 v., kysymys 12)

1. Aloitus

Tanssia harrastetaan tavallisesti oman asuinseudun tai lähiympäristön tanssikoulussa. Yleensä tanssikoulujen tarjontaan kuuluu monen tasoisia ohjattuja tunteja useissa eri tanssin lajeissa. Tanssin harrastaja valitsee alkajaisiksi oman tasoisen ryhmän siitä tanssilajista, jota hän haluaa harrastaa ja sen jälkeen hän käy valitsemallaan tunnilla tai tunneilla säännöllisesti. Tanssikoulun opiskelijamäärästä ja tanssisalien koosta riippuen samalla tanssitunnilla käy noin 10 - 30 tanssin harrastajaa.

Tanssiharrastus on harrastajalleen eräänlainen prosessi⁵¹. Tanssin asema tanssin harrastajan elämässä muuttuu ja kehittyy sitä mukaan mitä kauemmin tanssia harrastetaan. Tanssi prosessilla on selkeä alku, keskivaihe ja päätös, mikä mahdollistaa yksittäisen tanssitunnin mieltämisen pienoismalliksi prosessista. Tanssitunnin alussa on aina noin varttitunnin mittainen lämmittelyjakso, jonka tarkoituksena on saada lihakset lämpimäksi, mieli vireäksi ja keho valmiiksi ottamaan vastaan uusia haasteita. Samoin tanssiharrastuksen aloittaminen on usein haaste ihmisille. Tanssin harrastaminen ei välttämättä ole kaikille itsestään selvää ja alussa onkin ”lämmettävä” ajatukselle tanssista harrastuksena.

⁵¹ Roos puhuu liikunnasta prosessina. Liikunnan asema elämässä muuttuu sitä mukaan kuin sitä harrastetaan kauemmin. Tyypillinen kuntoilu-ura alkaa jonkin elämänmuutoksen tai sysäyksen ansiosta. Ihmisellä täytyy olla jokin syy aloittaa kuntoilu. Seuraavassa vaiheessa kuntoilu muuttuu rutiiniksi, se tuntuu mukavalta, nautinto korostuu. Vähitellen nautinnon tilalle astuu suoritus ja sen jatkuva parantaminen. Kuntoilu muuttuu säännönmukaiseksi, pakoksi. Kuntoilu saattaa saada jo fanaattisuuden piirteitä. Tämän vaiheen jälkeen on mahdollista, että kuntoilu hylätään kokonaan joksikin aikaa ja aloitetaan sitten uudestaan, mahdollisesti vieläkin rajummin. (Roos 1989, 34 - 35.)

Jokaisella tutkimukseeni osallistuneella tanssin harrastajalla on ollut omat syynsä aloittaa tanssin harrastaminen. Kaksi vastaajista, molemmat miehiä, kertoi tulleensa ensimmäisen kerran tanssisalille aivan sattumalta, oikeastaan hetken mielijohteesta.

Sattuma. Olin äidin mukana tanssikurssilla ja 30 minuutin jälkeen lähdin mukaan. (mies M, 20 v., kysymys 2)

Joidenkin vastaajien kiinnostus ja halu tanssia oli kytenyt jo pitkään, mutta vasta muutto suuremmalle paikkakunnalle⁵² tai aloittamiskynnyksen ylittäminen mahdollisti tanssiharrastuksen aloittamisen.

Olin halunnut aloittaa sen (tanssin) jo monta vuotta aikaisemmin, ja kun muutin Jyväskylän seudulle tuli hyvä mahdollisuus hyvän tanssikoulun kautta. (nainen H, 18 v., kysymys 2)

Se oli kiinnostanut jo pitkään, aloittamiskynnys piti vain ylittää. (nainen Q, 25 v., kysymys 2)

Muutamalla syynä oli isän tai äidin ja useilla kaveripiirin johdattelu tai houkuttelu mukaan tanssin maailmaan.

Äitini johdatteli tanssitunnille, koska sanoi siitä olevan hyötyä tulevaisuudessa (tanssitaito kai...). (nainen F, 21 v., kysymys 2)

Kesimme kavereiden kanssa lähteä tanhuun ja sillä tiellä ollaan... (mies J, 22 v., kysymys 2)

Naisvoimistelutausta oli aika monella naisvastaajalla syynä tanssiharrastuksen aloittamiselle. Tanssi koettiin vapaammaksi ja modernimmaksi harrastukseksi kuin voimistelu. Tanssi tuli ”luonnollisena lisänä voimistelulle” tai ”vanhana naisvoimistelijana siirtyminen tanssin pariin ei tuntunut oudolta”. Vastauksissa tanssia pidettiin

⁵² Karisto analysoi artikkelissaan Marketing radar Ltd:n vuonna 1985 keräämää haastatteluaineistoa, jonka mukaan asuinpaikka rajoittaa lajivalintoja konkreettisesti silloin, kun asuinpaikalla ei ole tarjota suorituspaikkoja ja kunnan mahdollisuuksia lajin harrastamiseen (Karisto 1988, 52, 55).

vauhdikkaampana ja räiskyvämpänä lajina kuin voimistelua ja siksi se kiinnosti ja veti puoleensa.

Tuli luonnollisena lisänä voimistelulle, kaipasin jotain menevämpää ja modernimpaa. (nainen K, 19 v., kysymys 2)

Osa vastaajista halusi löytää ja testata omia rajojaan tanssiharrastuksen kautta ja avulla. Itsensä ilmaisu ja itsensä purkaminen olivat myös syinä tanssin aloittamiselle ja harrastuksen jatkamiselle. Muutamalle tanssiharrastuksen aloittaminen selittyi yksinkertaisesti halulla, vimmallalla ja hingulla tanssia.

Mun oli pakko lähteä ohjatuille tunneille. Halu ja vimma tanssia pakotti tunneille. (mies L, 23 v., kysymys 2)

Pienenä tyttönä oli vain niin kova hinku tanssia, sitten siitä ei ole osannut luopua, on sisäinen pakko liikkua... (nainen R, 35 v., kysymys 2)

Suurin osa tutkimukseeni osallistuneista on ollut hyvin nuoria, kun he ovat aloittaneet tanssiharrastuksensa. Kun haastattelussa tiedustelin ensimmäisen tanssitunnin tunnelmia, oli muutamilla vaikea muistaa koko tapahtumaa juuri nuoren aloitustiän takia. Yhteistä kaikille haastatelluille oli kuitenkin tietty jännitys ja pelko uuden, jos-sain määrin oudonkin tilanteen edessä.

K: Miltä tuntui mennä ensimmäisen kerran tanssisalille?

"Jännittävää. Itseasiassa en muista hirveen hyvin, mä muistan vaan ett mul oli vihreevalkoset pitkät säärystimet ja hippaa leikittiin siel alus." (nainen N, 24 v., haastattelussa)

"Jännitti tietysti, eikä tienny mitä odottaa, kun ei ollu koskaan ennen käyny ja tota ni sitä että, no innolla, että pystyykö siihen vai eikö pysty, jännitti tietenki." (mies L, 23 v., haastattelussa)

Toinen haastateltavista miehistä vierasti koko tilannetta, mutta totesi samaan hengenvetoon, että silloinen *Fame* ja *Flashdance* innostus antoi luvan myös pojille ja miehille harrastaa tanssia. Toisin sanoen tanssin saama positiivinen julkisuus ja sitä

kautta syntynyt tanssijoiden ja tanssitaidon ihannoiti teki poikien ja miesten tanssiharrastuksesta hyväksyttävää.

”Täytyy myöntää, että kyllähän se aika tavalla kyllä vierastutti se tilanne tavallaan, mutt siihen aikaan oli lapsuudessa oli kova tämä Fame innostus päällä ja Flashdance juttu, ni sitte tuli tavallaan mahdolliseksi se, että kävis pojatkin tanssimassa, sitte vein sinne väen väkisin koulukaverini mukana sinne, ni se sitte helpotti sitä tilannetta ja ku oli tuttuja tyttöjä siellä ni se autto.”
(mies U, 27 v., haastattelussa)

2. Keskivaihe

Kun tanssin harrastajat ovat päässeet prosessissaan alkuun, kun alkukankeus, jännitys ja hämmennyskin on voitettu, alkaa ”totinen työ”. Prosessi etenee lämmittelystä tanssitekniikan hiomiseen. Tunnista toiseen toistettavat liikkeet muodostuvat jo rutiiniksi, mutta tanssin harrastajat tietävät, että ainoastaan loputtomiltakin tuntuvien toistojen kautta voidaan saavuttaa paljon tavoiteltua teknistä taituruutta, täydellisyyttä⁵³. Lähes kaikki kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että tekniikan harjoittelu ja hiominen on erittäin tärkeää tanssitunnilla, mutta joskus myös tylsää.

... Tekniikkaosiot voivat usein tuntua tylsiltä ja yksitoikkaisilta, mutta musiikin avulla innostun aina... .. (nainen N, 24 v., kysymys 4)

... Tekniikka toki tärkeää ja sen kehittäminen antoisaa. ... (nainen Q, 25 v., kysymys 4)

Tekniikkaosiot koostuvat yleensä yhden tai korkeintaan muutaman liikkeen harjoittelusta kerrallaan. Toisin sanoen eri tanssiliikkeille on omat harjoituksensa (esim. plié-sarjassa harjoituksen pääpaino on plién tekemisessä). Tekniikan hiominen onkin hyvin kurinalaista ja keskittymistä vaativaa toimintaa, jossa luovuus helposti unoh-

⁵³ Tanssissa minua kiehtoo erityisesti juuri pyrkimys täydellisyyteen. Tanssi sisältää mielestäni aivan ihanan paradoksin: tanssissa pyritään kohti täydellisyyttä, jota ei kuitenkaan koskaan saavuteta. Tästä huolimatta tai ehkä juuri tämän takia tanssi on mielestäni erittäin palkitseva harrastus. On ihana huomata kehittyneensä edellisestä kerrasta ja harjoitteluun tuo lisää intoa tietoisuus siitä, että liikkeet voi tehdä vieläkin vähän paremmin. Tanssi on jatkuva kehittymisen ja oppimisen prosessi.

detaan. Tämän jälkeen tunnilla edetään kokonaisvaltaisempaan tanssi-ilmaisuun, joka tarkoittaa sarjan (koreografian) tekemistä. Sarja on pieni tanssi, joka harjoitellaan opettajan johdolla. Sarjassa yhdistyvät opittu tanssitekniikka sekä tanssin ilmaisullinen voima ja oma luovuus. Kun koko sarja on opittu ja sen vielä muistaa, voidaan puhtaalle tanssin ilolle antaa tilaa. Prosessin tässä vaiheessa nautinto korostuu. Lähes yksimielisesti oltiin sitä mieltä, että tanssitunnin antoisinta ja ehkä ennen muuta mukavinta antia on se, kun saa antautua täysin musiikin ja liikkeen vietäväksi ja saa nauttia tanssin hurmasta ja ilmaista itseään kokonaisvaltaisesti.

... Antoisimmat kokemukset itsensä ilmaisuun, rohkeampaan esittämiseen yms. Liittyvät tunnit. Tekniikka toki tärkeää ja sen kehittäminen antoisaa. Parasta kuitenkin kun keskittyy ja eläytyy täysin tanssiin. (nainen Q, 25 v., kysymys 4)

Parasta on kun liikesarja on jo niin selkäytimessä, että voi keskittyä omaan ruumiin tuntemiseen ja mahdollisimman venyvään liikekieleen, antaa vain mennä. ... (nainen K, 19 v., kysymys 4)

K: Milloin sä koit, että tanssitunti oli onnistunut?

"Tavallisestihan se oli sitä, siis tällä jazztanssin puolella, sitä että oli nää peruslämmittelyt siinä alussa ja sitte tehti tavallisesti jotaa ohjelmaa, että jotaa uutta ohjelmaa tai sitte mitä oltii aikaisemmin tehty ja sitä sitte jatkettiin. Siinä oli aina se, no se liikunnallinen puoli ei itsessään tuonu, paitsi jos pärjäs selkeest muille ja tuntu että se ei niinkää väsyttänny, ku totes että on kunnossa, hyvässä fyysisessä kunnossa ja se oli sellanen tyydyttävä ja toisaalta oli tää, että aina ku tehti uutta koreografiaa ni sillo ku siinä pysy hyvin mukana ja tunti että se on niinku hallussa, ni se tuntu sitte tyydyttävältä. ..." (mies U, 27 v., haastattelussa)

Tanssin harrastaminen ei suinkaan aina ole ruusuilla tanssimista vaan tanssi prosessi vaatii kehittyäkseen myös erehdyksiä, joskus jopa epäonnistumisia. Jos sarja ei millään "kolahda" tai piruetit eivät pyöri, niin tanssitunnista voi jäädä negatiivinen vaikutelma, paha maku suuhun. Myös liian vaikeille tunneille osallistuminen saattaa aiheuttaa epätoivoa ja turhautumista, kun ei millään pysy toisten vauhdissa mukana.

Alkuaikoina olin ajoittain turhautunut ja tunsin huonommuutta, koska osallistuin ehkä liian vaikeille tunneille. ... (nainen X, 29 v., kysymys 4)

Vaikeista sarjoista nappaa minkä nappaa. Vihaa kun ei opi tai avuttomuutta kun tekniikka ei pelaa. Tyydyttää kun keho lämpimänä saa tanssia ja laittaa omaa persoonaa mukaan, mikäli sarja selvillä. (mies L, 23 v., kysymys 4)

On melko varmaa, että tanssin harrastaja viimeistään muutaman erehdyksen jälkeen löytää itselleen oikean tasoisen tanssiryhmän. Tämä ei kuitenkaan takaa aina sitä, etteikö tanssin harrastaja joskus tunne itseään huonommaksi muihin tunnilla olijiin verrattuna. Huonommuuden tunne saattaa toisinaan olla kuviteltua ja johtua liian kriittisestä suhtautumisesta itseä kohtaan, mutta yleensä tanssin harrastaja tiedostaa hyvin tilanteen, jos hän on jäänyt syystä tai toisesta muista jälkeen. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että huonommuuden tunne luonnollisestikin harmittaa, mutta siitä ei ole syytä masentua. Tappio käännetään voitoksi entistäkin uutterammalla harjoittelulla, jonka seurauksena muut saadaan kiinni ja heistä mennään ehkä ohikin.

K: Miltä sellainen tilanne tuntuu, että muut ovat parempia tunnilla kuin sinä?

"Kyllä se mua harmittaa aivan totaalisesti tällanen, vaikka esimerkiksi on ollut kipeenä jonkuu kuukauden vaikka ja sitte menee ja ei todellakaan tajua siitä koreografiasta yhtään mitään, ni se kyllä pännii totaalisesti, mutta toisaalta mä uskon, että se johtuu mun omasta minäkuvasta myös, että mun pitää aina pärjätä tavallaan..."

K: Miten sä sitten selvisit tällaisesta tilanteesta?

"No tavallisesti se oli sillee, että yhen tunnin kesti se, pänni oikeen kovasti ja sitte meni kotiin ja ovi kiinni ja treenas sitä niin kauan, että seuraavalla tunnilla pärjäs sitte, että tavallisesti kyllä aina kevyesti pääsin siihen ryhmään kiinni, niihin tansseihin." (mies U, 27 v., haastattelussa)

Tanssitunneilla tulee joskus eteen negatiivisia kokemuksia, jotka ovat myös tarpeellisia prosessin kehittymiselle. Kysyessäni lomakkeella negatiivisinta tanssikokemusta (kysymys 9) yksi vastaajista sanoi, ettei hän muista mitään negatiivista ja heti perään suluissa hän myönsi, ettei ehkä halua muistaa. Kysymykseen vastaaminen vaikutti olevan aika monille vaikeaa, mutta vastauksista löytyi myös selkeitä mielipiteitä siitä, mikä tanssitunneilla on negatiivista. Opettaja sai moitteita melko monissa vastauksissa, usein opettajaa pidettiin ainakin osasyllisenä, jos tanssituntikokemuksesta muodostui negatiivinen.

BRASILIALAINEN SENSUELLI TANSSIKURSSI syksyllä -95. YÄK mikä partavesimacho ja opetus persiistä. (nainen C, 27 v., kysymys 9)

Aloittaessani klass.baletin opettaja oli mieltynyt vain muutamaan tyttöön, meitä muita - kuten minua - hän kohteli ”huonosti”, hän ei kannustanut eikä antanut palautetta. Hänen tuntinsa olivat hyvin negatiivisesti minulle värittyneitä. (nainen G, 24 v., kysymys 9)

Positiivisten kokemusten erittely olikin sitten helpompaa, mutta toisaalta tanssin harrastajien oli vaikea löytää yhtä positiivisinta kokemusta vaan vastauksissa korostettiin positiivisia kokemuksia löytyvän useita. Hyvä opettaja sai paljon kehuja ja ylipäänsä hyvin onnistunut tunti koettiin erityisen positiivisena. Uuden oppiminen ja tanssin riemu sekä muiden kehut olivat myös tervetulleita positiivisia kokemuksia.

joidenkin tosi hyvien esitysten jälkeen mahtava olo, vaikea nimetä yksi positiivisin kokemus, yleensä positiivista kun tiedät olleesi hyvä ja kun ihmiset sanovat sen sinulle. (mies J, 22 v., kysymys 10)

Tanssille omistautuneiden opettajien tunnit, joilla on omaperäisiä ideoita & jotka osaavat perustella opettamaansa; esiintymiset. (nainen C, 27 v., kysymys 10)

Koska opettajalla on ilmeisen suuri vastuu tanssituntien onnistumisesta, on hänellä myös suuri rooli tanssin harrastajien tanssiprosessin kehityksessä. Haastatteluissaakin painotettiin paljon opettajan merkitystä. Hyvä opettaja ottaa huomioon kaikki tunnillaolijat ja antaa palautetta tasapuolisesti, muutaman hyvän opettajan kriteerin mainitakseni. Tanssitunnilla vallitsee hyvä ilmapiiri ja tanssin harrastajat nauttivat tanssistaan enemmän, kun opettaja on paneutunut työhönsä ja nauttii siitä innostaen tanssin harrastajia uusien haasteiden edessä yhä uudestaan.

K: Miten opettaja vaikuttaa tanssitunnin onnistumiseen?

”Se on niinku sellanen positiivinen kannustaja, että tulee sellanen olo että haluukin yrittää, että se saa niinku tsempattua vaikka itellä olisikin tunnille mentäessä sellanen väsyny olo, ni se saa sitte jotenkin mukaansa, että on sitte semmonen että korjaa, semmonen tiukkuus ja lempeys hyvässä suhteessa. Opettajan merkitys on kyllä suuri.” (nainen Z, 22 v., haastattelussa)

Positiiviset kokemukset ja onnistumisen elämykset ovat hyvin tärkeitä tanssiproessin etenemisen ja kehittymisen kannalta. Esimerkiksi sarjan ja tekniikan hallitseminen tekee tanssitunnista onnistuneen. Positiiviset ja palkitsevat kokemukset kannustavat tanssin harrastajia harjoittelemaan ja pyrkimään kohti seuraavia päämääriä.

K: Milloin tanssitunti on mielestäsi onnistunut?

"No, liikkeitä tehdessä tietyst, ettei tapahu virheitä, eli saa niinku puhtaat suoritukset. Ja viel ehkä onnistuu extraa jossaa, vaikka piruetit pyörii todella hyvin, tasapaino on kondiksessa (= tekniikka - kirjoittajan lisäys). Ja sit tietyst sellasta, tota, esimerkiksi mulle musiikki merkitsee aivan älyttömästi tunnill, ett jos on niinku hyvä musiikki siel tunnill ni se niinku oikeesti korvaa sen kaiken, ett mul on niinku tosi hyvä olo sen jälkeen, ett on ollu hyvää musiikkia ja saanu liikkuu sen tahissa. Ja sitt toisaalta jos on opettaja tehny hyvän koreografian mitä on tosi kiva tehdä, esimerkiksi haasteellinen koreografia, että sillon huomaa niit onnistumisen pikku elämyksii siellä tai että on todella sellanen tunne, että mun täytyy tsempata, että läpäsen tän näin, ni sillon on hyvä tunne." (nainen N, 24 v., haastattelussa)

Kuten aikaisemmin tässä työssä on todettu, tanssitunnilla vallitsee tietty kilpailullinen tunnelma. Tanssin harrastajat kilpailevat pilke silmäkulmassa tanssitaidoillaan. Luonnollisesti paremmuus jonkun liikkeen tekemisessä tai kokonaisen liikesarjan suorittamisessa tuntuu hienolta, mutta asiasta ei haluta tehdä suurta numeroa. Tietty vaatimattomuus kuvastui oikeastaan jokaisen haastateltavan vastauksista. Kuitenkaan kukaan ei halunnut kieltää, etteivätkö he tunne suurta tyydytystä ja tyytyväisyyttä onnistuessaan muita paremmin tanssitunnilla: rankka harjoittelu tuottaa tuloista.

K: Miltä tuntuu olla parhaimmista tanssitunnilla?

"Ehkä sitä, ehkä mie oon semmonen perussuomalainen vaatimaton ett sitä ei ainakaan millään, mie oon semmonen ett mie en millään niinku halua ainakaan tuua hirveesti esille, ett mie ehkä nautin siitä itse hiljaa sisälläni, mutta en halua niinku millään tavalla pröystäillä, mutt siis ehkä mie oon oppinu senkii, että semmosesta oppii niinku olemaan tyytyväinen, tavallaan tuntee sen että ansaitsee sen, on niinku tehny töitä jonku eteen, jos tämmöst nyt tapahtuu." (nainen V, 23 v., haastattelussa)

"Sittehän oli seittemännessä taivaas tietysti, sehän oli makee fiilis..." (mies U, 27 v., haastattelussa)

"Se vähän riippuu, jos on jotaa hyvii alueita tanssissa ja sie tiät että sie osaat ne... tietyst ne pitää sellasina itsestäänselvinä..., mutta sellasia niinku säkä-hommia, että joku homma onnistuu tosi hyvin ja joku just sattuu sen huomaamaan ja sinuu kehutaan, niin silloin sä oot niinku onnes kukkuloilla, koska silloin on niinku tietyst saavuttanu itteleeki tärkeit tavoitteita. Kyllä se toisten kehuminen, totta kai se vahvistaa omaa itsetuntoa." (nainen N, 24 v., haastattelussa)

Tanssitunti epäonnistuu haastateltavien mielestä erittäin harvoin ja silloinkin epäonnistumisesta syytetään yleensä itseä. Joskus tunnin epäonnistumisen taustalla saattaa olla mieltä painavat ja askarruttavat asiat, mutta usein miten tunnin epäonnistuminen lasketaan yksinkertaisesti väsymyksen "piikkiin". Haastateltavat olivat liikuttavan yksimielisiä siitä, että aina joskushan jokaisella on huonoja päiviä, jolloin kaikki menee "mönkään". Tanssitunnin mahdollinen epäonnistuminen ei siis ole mikään mieltä järjestyttävä ongelma, vaan haastateltavat uskoivat, että ensi kerralla menee varmasti taas paremmin.

K: Milloin tanssitunti on epäonnistunut?

"Silloin se ainakii epäonnistuu jos mä oon ite kauheen väsyny ja tuntuu ettei kroppa niinku toimi ja sitt on semmonen ettei jaksa edes yrittää välttämättä ja sitte välillä taas turhautuu ku mä en siis osaa, niinku mikään ei onnistu, ett tavallaan siihen epäonnistumiseen eniten vaikuttaa se mitä on ite tehny, siihen ei vaikuta niinku muut... Mut en mä niinku pohdi mitään epäonnistumista pitkää, että se on se yks tunti ja se on sitte siinä." (nainen Z, 22 v., haastattelussa)

"No mä en saa omaa kehoa pelaamaan sillä tavalla ku sen pitäis pelata siihen sarjaan tai, tai mä en pääse mukaan siihen tai jos mä oon liian väsyny tekemään ni siit tulee inhottava olla, jos ei oo levänny tarpeeks ja väsyneenä yrittää tehdä." (mies L, 23 v., haastattelussa)

Tanssitunneilla korostetaan erityisesti uuden oppimista. Tanssi prosessin keskivaihe huipentuukin suoritusten jatkuvaan parantamiseen. Itsensä kehittäminen ja päämäärien saavuttaminen on tärkeää. Tanssin harrastajat nauttivat onnistumisten elämyksistään. Prosessin keskivaihe on opettanut tanssin harrastajille mm. tanssin iloa, luovuutta ja itsensä ilmaisua tanssin avulla.

Toivon aina oppivani jotain uutta, mutta jos opella ei olekaan mitään ihmeitä tarjottavana saatan turhautua kesken tunnin. ... (nainen A, 24 v., kysymys 4)

Ihania onnistumisen elämyksiä, epätoivoisuutta ja tuskaa siitä kun ei opi siten millään jotain askelsarjaa tai rytmiä. (nainen B, 36 v., kysymys 4)

3. Lopetus

Lopulta tanssitunti päätetään rentoutumiseen urakan jälkeen. Ajatuksissa kerrataan nopeasti juuri päättymässä olevan tunnin tapahtumat sekä mietitään jo seuraavaa tuntia ja mahdollisesti pohditaan mitä silloin voidaan tehdä paremmin. Joskus voi käydä niin, että tanssiharrastuksesta luopuminen valtaa ajatukset. Tanssiprosessi on jatkuva määrittelyprosessi, jossa arvioidaan ja määritellään minää suhteessa tanssiharrastukseen. Toisin sanoen tanssiprosessi ei pääty vaikka harrastus lopetettaisiin. Tähän jatkuvaan määrittelyprosessiin vaikuttavat niin ihmisen menneet ja nykyiset kokemukset kuin hänen ihanteensa, toiveensa ja unelmiansakin⁵⁴(Wager 1988, 16). Tanssiprosessin aikana tanssin harrastaja käy läpi ihanteitaan, toiveitaan ja unelmiin. Joillakin ihanteena on joku kuuluisa tanssin ammattilainen, jonka innoittamana tanssimaan on ylipäänsä lähdetty, toinen haaveilee ammattia tanssista kun taas kolmannen unelmana on tulla todella hyväksi tanssijaksi.

K: Minkä takia sä innostuit tanssista?

”Se tulee jostaa tosi kaukaa... vieläki muistaa jotaa telkkariohjelmia, jota pienenä katto ja ne oli ihan wau, kun ne ihmiset osas niinku tanssia. ... (nainen Z, 22 v., haastattelussa)

K: Mitä sä toivot saavuttavasi?

”... mä ehkä toivoisin, että mä voisin joskus tehdä tanssijan työtä, myöskin kuin pelkkää opettamista, että semmonen esiintyminen, se niinku kiehtoo, että niinku sen kautta löytäs juttuja myös.” (nainen Z, 22 v., haastattelussa)

⁵⁴ Wager viittaa A. Langen ja C. Westinin teokseen ”The Generative Mode of Explanation in Social Psychological Theories of Race and Ethnicity” (Cambridge University Press, Cambridge 1985, p. 18 - 19).

Yritän laajentaa harrastukseni ammatiksi. (nainen Y, 22 v., kysymys 11)

Kuten jo monta kertaa on todettu, kaksi vastaajista ei tanssinut juuri tällä hetkellä, mutta tanssiprosessi jatkuu kummankin kohdalla jatkuvana kiinnostuksena tanssiharrastusta kohtaan ja mahdollisuutena palata ehkä uuden lajin merkeissä. Muutoin kukaan vastaajista ei uskonut lopettavansa tanssin harrastamista ainakaan lähitulevaisuudessa ja monella olikin aikomuksena tai ainakin haaveena saada tanssista itselleen ammatti.

Omaksi ilokseni aion tanssia sen verran kuin rahat ja rahkeet riittävät. (nainen B, 36 v., kysymys 11)

Haluaisin aina tanssia jotain, kokeilla monia eri lajeja esim. balettia. Haluan myös opettaa lapsia ja kaiken ikäisiä esim. vanhuksia. (nainen K, 19 v., kysymys 11)

Tarkoitus yrittää rakentaa uraa ja ammattia tanssista. (mies L, 23 v., kysymys 11)

Haastatteluissa vain vahvistui kuva siitä, että tanssia haluttiin harrastaa eikä lopettaminen ollut käynyt mielessä, kuin ehkä hetkellisesti.

K: Oletko koskaan ajatellut lopettaa tanssin harrastamista?

"Oon, juuri tänä kesänä ajattelin, mutta sitte kuitenkin ni tota, ne on kuitenkin semmosia hyvin pienihetkisiä juttuja, että ne menee aina viikossa puolessatoista ohi." (nainen I, 17 v, haastattelussa)

"Luulen, että en, koska se (tanssi) on aina ollu niin hallitseva osa, sellanen tärkeä osa, se antaa henkisesti niin paljon, ku vertaa sitä kuinka monta kertaa on meinannu urheilun lopettaa, siis treenin treenin fyysisen rankan verrattuna tanssiin. Sul voi olla huono päivä ja sie aattelet että helvetti vie tää on mun viimeinen tunti, mutt ei kyl, ei, tai oikeestaan ei ikinä oo tullu mieleen lopettaa. On sillee ollu, ku mul on lonkkien kaa ja polvien kaa ollu vähän ongelmii niin sillon ehkä on aatellu että tällasta mie en sais tehdä, mutt se on sellanen yksi liikerata, mitä mie en tee, mutt sitt aattelee, että tää estää mun tanssimisen kyl niin täysin, etten mie voi ainakaan enempää uhrata, tai uhrata ja uhrata, mutt en vois ajatella että minust tulis ammattilainen, että siltä kantilta on tullu luopumista." (nainen N, 24 v., haastattelussa)

"En varmaan ihan kokonaan, mutta mulle tuli joskus lukion jälkeen, että mä oon näin vanha että en mä niinku, ettei musta voi enää tulla mitään hyvää tai ei voi kuvitellakaan että vois enää alkaa ammattilaiseksi, mutta sitte viime talvena tli semmonen että hemmetti en mä niinku voi luopua tanssista, mä haluun siinä kehittyä ja kokeilla niitä rajoja ja kattoo kuinka kauan voi kehittyä."
(nainen Z, 22 v., haastattelussa)

Tanssiprosessin aikana tanssin merkitykset tanssin harrastajille vahvistuvat ja selkeytyvät. Omalle tanssin harrastamiselle on tullut uusia merkityksiä ja tanssin harrastaminen on mahdollisesti saanut uutta sisältöä uusien merkitysten kautta. Tanssista on prosessin aikana muodostunut niin tärkeä osa arjen kokonaisuutta, että tulevaisuutta on vaikea nähdä ilman tanssia. Vaikka aktiivinen harrastus lopetettaisiinkin, ei kiinnostus tanssia kohtaan häviä.

VII FINALE

"The medium of creativity granted me was the dance, always and ever the dance. Therein I could invent and create. Therein I have found my poetry, have given shape and profile to my visions, have molded and built, toiled and worked on the human being, with the human being, and for the human being." (Wigman 1974, 8.)

Tanssi on aina ollut osa ihmistä ja ihminen osa tanssia. Aikojen alusta asti ihminen on ilmaissut itseään ja tunteitaan liikkuen, tanssien. Esihistoriassa tanssin uskottiin tuovan konkreettisesti onnea ja menestystä arkielämään, lisäksi tanssin avulla ilmaistiin koko yhteisöä koskettavaa iloa ja surua sekä ylistettiin jumalia. Kaikki halusivat osallistua yhteiseen tanssiin, sillä sen voimaan uskottiin. Tanssi oli kaikille *meidän tanssi*, kollektiivisuutta lujittava rituaali.

Vuosisatojen kuluessa yhteisöt ja yhteiskunnat ovat muuttuneet, maailma on muuttunut. Ihminen on siirtynyt askel askeleelta kohti teknisempää ja teollistuneempaa yhteiskuntaa. Tapahtuneet muutokset eivät ole voineet olla vaikuttamatta myös tanssiin. Tanssi on muuttunut muun maailman mukana, painostuksesta, ansiosta ja siitä huolimatta.

Tanssi on käynyt yhdessä yhteiskuntien kanssa läpi eri aikakausia ilmentäen kulloistakin aikakautta sille "sopivalla" tavalla. Tanssi ei kuitenkaan ole aina systemaattisesti seurannut yhteiskunnissa tapahtuvia muutoksia vaan tanssi on toisinaan kulkenut edellä muutoksen tietä viitoittaen. Tanssi on vuosien saatossa kokenut mm. ammatillistumisen ja teknistymisen erilaisten tanssitekniikoiden, -tyylien ja -lajien muodossa. Klassinen baletti sai länsimaisissa yhteiskunnissa tapahtuneen voimakkaan teollistumisen ja modernisoitumisen vaikutuksesta seurakseen modernin tanssin. Kun modernin tanssin katsottiin 1960-luvulla kangistuneen kaavoihinsa, alkoi postmodernin tanssin esiinmarssi ennakoiden yhteiskunnassa vasta orastavaa postmodernismin aaltoa. Mikä mahtaa on seuraava askel tässä jatkuvan liikehännän ja muutoksen maailmassa?

Tanssi on aina ollut tärkeä osa ihmisten elämää. Esihistoriassa yhteisöä kiinteystäväästä ja uskonnollisesti merkittävästä tanssista kehittyi vähitellen sosiaalisen huvit-

telun ja esittävän taiteen muoto. Tanssin suosio on länsimaissa viime vuosien aikana jatkuvasti kasvanut mm. lisääntyneen vapaa-ajan ja tanssin popularisoitumisen myötä. Tämän päivän ihmiselle tanssi on lähinnä huvittelua ja seurustelua sekä esittävänä taiteena kulttuurisen aktiviteetin muoto. Monille ihmisille tanssi on myös tärkeä liikuntaharrastus, eikä sen merkitystä harrastajalleen voi väheksyä.

Liikunta ja urheilu ovat sosiologisen käsityksen mukaan saumaton osa yhteiskuntaa (Karisto 1988, 43). Myöskään liikunnan merkitystä ihmisten elämäntavassa ei pidä aliarvioida, sillä monissa elämäntavoissa edes jonkinlainen liikunnan ulottuvuus on keskeistä. Etenkin nuorison tematisoinnissa ja identiteetin konstruoimisessa liikunnalla on keskeinen asema. "Liikunnan harrastamisella, siihen liittyvillä välineillä ja näyttämöillä voidaan osoittaa erilaisen pääoman hallintaa." (Itkonen & Tuononen 1995, 33.)

Jokaisella tanssin harrastajalla on omat motiivinsa harrastaa tanssia. Koska tanssi on liikuntaharrastus, ei tanssin merkitysten pohdinnassa voida sivuuttaa myös muille liikuntalajeille ominaisia merkityksiä. Saamani tutkimustulokset osoittavat, että tanssin eräs merkitys tanssin harrastajille piilee tanssin kilpailullisessa luonteessa. Tanssisalilla tavoitellaan voittoa toisista tanssitunnilla olijoista, mutta ennen kaikkea tanssin harrastajat kilvoittelevat itsensä ja omien aikaisempien suoritustensa kanssa. Tanssia harrastetaan myös terveyden ja hyvän kunnon saavuttamiseksi. Tanssi on tutkimukseeni osallistuneiden tanssin harrastajien mielestä hyvä ja nautinnollinen tapa liikkua ja pitää fyysistä, kuten myös henkistä kuntoa yllä.

Eräs voimakas motivaatio tanssiharrastukselle on halu ja tarve ilmaista itseä fyysisesti. Liike yksin ei riitä tanssin harrastajille vaan liikkeen ja liikunnan kautta halutaan tuoda esille myös tunteita ja ilmaista itseä. Elämykset ja ilmaisu nousevatkin merkittävään osaan tanssin merkityksistä puhuttaessa ja niitä pohtiessa. Tanssilla on ainutlaatuinen kyky sekoittaa fyysinen ja emotionaalinen aspekti. Tanssin harrastaja voi vapauttaa tunteensa tanssin avulla ja sen kautta. Tanssin ilmaisullisessa ja elämyksellisessä voimassa piilee tanssiharrastuksen erityisyys. Tanssi ei ole mikä tahansa liikuntaharrastus vaan se merkitsee harrastajilleen nimenomaan itsensä ilmaisua koko keholla.

Ruumis ja ruumiillisuus näyttelevät merkittävää osaa tanssista puhuttaessa. Tanssi on ruumiin akrobatiaa. Tanssin harrastaja on ruumiinsa hallitseva yksilö, joka haluaa ilmaista koko ruumiillaan, puhua ruumiinsa kautta ja oppia omasta ruumiistaan jatkuvasti jotain uutta. Tanssin avulla pyritään tuomaan esille torjuttu ruumiillisuus. Tanssia käytetään myös ruumiin ulkoiseen muokkaamiseen, kuten mitä tahansa liikuntalajia, mutta ennen kaikkea tanssi nousee merkittävään asemaan ruumiin sisäisenä muokkaajana ja sisäisten tunteiden tulkkina. Ruumis toimii myös eräänä välineenä yhteiskunnassamme vallitsevassa yksilöitymisen pakossa. Nyky-yhteiskunnan pirstaloituneessa todellisuudessa identiteetin rakennustyö on yhä yleisempää ja jokaisen on rakennettava itse oma identiteettinsä. Tanssi onkin harrastajiensa mielestä erinomainen tapa identiteetin konstruomisessa ja minän työstämisessä. Useat uskovat olevansa rohkeampia, avoimempia ja eheämpiä tanssiharrastuksensa ansiosta.

Tanssi on kulkenut pitkän tien saaden silloin tällöin mukaansa uusia merkityksiä. Tanssi ei ole matkan varrella oikeastaan menettänyt yhtään merkityksistään, mutta eri merkitysten painotukset ja tarkastelutavat ovat olleet hyvinkin erilaisia eri aikoina. Nykyään tanssilla on lukuisia merkityksiä ja myös tanssin harrastajille tanssi merkitsee monia asioita. Kukaan tutkimukseeni osallistuneista ei maininnut vain yhtä merkitystä tanssiharrastukselleen vaan yleensä vastauksissa lueteltiin useita eri asioita, mitä tanssi tanssin harrastajalle merkitsee.

Tanssi on minulle henkinen latausmenetelmä ja samalla antaa fyysisiä ponnisteluja. Tanssin avulla voin irrottautua arjen huolista ja murheista. Onnistumisen elämykset vahvistavat minäkuvaa ja itseluottamusta. Uskon tanssilla olevan erityisasema elämässäni. Muiden tanssin katseleminen tuo myöskin miellyttävän ja lämpimän tunteen sisälle. Tanssissa on jokin erityinen tunne-aspekti (tms.), koska esim. aerobikkaamisesta en saa yhtä hyvää oloa, vaikka puitteet ovat samantyyppiset (musiikki, liike, koreografia, muut ihmiset, fyys. ponnistelu). Tanssin liike kiehtoo rytmin ohella koko ajan, tunnen kai-paavani tanssimista aina musiikkia kuullessani. (nainen N, 24 v., kysymys 12)

Liikunta koetaan meidän yhteiskunnassamme osana minän merkitsemistä ja sen korostamista. Liikunnan avulla etsitään myös elämyksiä ja fyysistä mielihyvää. Tanssin avulla harrastajat paitsi korostavat itseään myös rakentavat omaa minuuttaan, teke-

vät identiteettityötä. Heille tanssi on paljolti elämyksiä tuottavaa nautinnollista toimintaa, mutta myös rankkaa fyysistä ponnistelua. Toisin sanoen tanssilla on myös sellaisia merkityksiä, jotka eivät automaattisesti paljastu kaikille, mutta ainakin osa tanssin näkymättömistä merkityksistä on tullut näkyväksi tässä tutkimuksessa.

Yhteiskunnassa vallitseva yksilöitymisen pakko on muokannut tanssia, tanssiharrastusta ja tanssin harrastajia. Tänäpä tanssia voidaan luonnehtia harrastukseksi, joka tapahtuu yksin ryhmässä. Nykyään tanssi on harrastajalleen alue, jossa pohditaan omia asioita, *minun* asioita. Tanssi liittyy minuun ja minun tuntemiseen. Esihistorian meidän tanssista on tullut *minun tanssini*.

Tutkimustyöni on ollut erittäin luova prosessi. Tutkimuksen tekeminen kesti huomattavasti kauemmin, kuin olin alunperin ajatellut, mutta nyt jälkeenpäin huomaan, että tutkimuksen muokkaamiseen ja kypsyttelyyn kannatti käyttää aikaa. Mielestäni tämä työ on melko eheä kokonaisuus verrattuna aivan ensimmäisiin versioihini.

Aiheen käsittelyyn on varmasti vaikuttanut suuri sitoumukseni tanssiin oman tanssin harrastamiseni kautta. Toisin sanoen henkilökohtaisella tasolla aihe oli minulle todella tuttu ja minulla oli omat mielipiteet jokaisesta asiasta, joita tutkittaviltani kysyin. Tässä asetelmassa oli hyvää se, että tunsin aiheen ja pystyin säilyttämään mielenkiintoni loppuun saakka. Toisaalta olin ehkä hieman tutkimusaineistoni lumoissa, sillä mielestäni jokainen vastaus oli ainutlaatuinen ja upea ja siksi kertomisen arvoisen. Oli todella ihana lukea tanssin harrastajien vastauksista, kuinka omistautuneita jokainen oli tanssiin. Kaikki halusivat kertoa avoimesti omasta harrastuksestaan niin kyselylomakkeessa kuin haastatteluissakin. Joskus olikin ongelmia valita vastauksista ne, jotka esittäisin raportissa ja varmasti vieläkin joissain kohdin on turhan monta vastausesimerkkiä peräkkäin.

Onnistuinko sitten avaamaan sen lupaamani oven? En tiedä onko ovi vielä aivan selällä, mutta varmasti se on jo raollaan - enempää en itse uskalla sanoa. Uskon, että työni kiinnostaa nimenomaan tanssin harrastajia ja tanssista kiinnostuneita henkilöitä, mutta jos joku innostuu tanssista luettuaan tämän työn, voin hyvällä omalla tunnolla sanoa onnistuneeni ja ainakin itse olen silloin tyytyväinen.

Haastattelujen yhteydessä kysyin tanssin harrastajilta heidän mielipiteitään tästä tutkimuksesta. Kaikki pitivät hyvänä asiana sitä, että kysymykseni herättivät heidät ajattelemaan tanssin merkitystä heille itselleen. Monet sanoivat, etteivät ole koskaan aikaisemmin miettineet asioita niin ”syvällisesti” kuin vastatessaan kyselylomakkeeseen ja haastattelukysymyksiin. Kysely ja haastattelu olivatkin opintomatka tanssin merkitysten maailmaan sekä minulle että tanssin harrastajille.

Olen iloinen, että tein tutkimuksen juuri tanssista, vaikka alussa olin kuulevinani vastustuksen ääniä. Todistin ainakin itselleni ja ehkä joillekin epäilijöille, että sosiologista tanssin tutkimusta tarvitaan Suomessa ja se myös kiinnostaa ainakin joitakin.

Haluan osoittaa tämän tutkimuksen kaikille tanssin harrastajille ja tanssiharrastuksesta kiinnostuneille ja samalla haluan kiittää Teitä kaikkia tanssin harrastajia, jotka teitte tästä tutkimuksesta mahdollisen. Kiitos!

”Mietelmä tanssista: Keskustelimme elämästä. Mikä todistaa elämästä? Liike. Onko kauniimpaa ja ylevämpää liikettä kuin tanssi? Me käytämme ruumistamme ilmentämään itse elämää.” (Bentley 1985, 137.)

LÄHTEET:

Alasuutari, Pertti (1989) Erinomaista , rakas Watson. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Hanki ja jää.

Alasuutari, Pertti (1993) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, Pertti (1994) Kulttuurintutkimus ja kulturalismi. Teoksessa Kupiainen, Jari & Sevänen, Erkki (toim.): Kulttuurintutkimus. Johdanto. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, s. 32 - 50.

Allardt, Erik (1988) Sosiologia I. 4. Painos. Juva: WSOY

Anderson, Jack (1974) World of Culture. Dance. New York: Newsweek Books.

Anttila, Eeva (1994) Tanssin aika: opas koulujen tanssikasvatukseen. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 139. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.

Apter, Michael J. (1983) Negativism and the Sense of Identity. Teoksessa Breakwell, Glynis M. (toim.): Threatened Identities. Chichester: John Wiley & Sons, s. 75 - 90.

Bentley, Toni (1985) Tanssijan talvi. Jyväskylä: Gummerus oy.

Bourdieu, Pierre (1985) Sosiologian kysymyksiä. Tampere: Vastapaino.

Breakwell, Glynis M. (1983) Formulations and Searches. Teoksessa Breakwell, Glynis M. (toim.): Threatened Identities. Chichester: John Wiley & Sons, s. 3 - 36.

Cunningham, Merce (1988) Foreword. Teoksessa Robertson, Allen & Hutera, Donald (1988) Dance Handbook. Great Britain: Longman Group UK. Limited. The Bath Press, Avon, s. 5.

Cohen, Selma Jeanne & Matheson, Katy (1992) *Dance as a Theatre Art: Source readings in dance history from 1581 to the present*. 2 nd. ed. Princeton: Dance Horizons.

Dell, Cathrine (1981) *Baletin maailma*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Dodd, Craig (1980) *Ballet and Modern Dance*. Hong Kong: Phaidon Press Limited. South China Printing Co.

El-Zein, Mark & Kataja, Markku (1994) *Kuntoilijan kuva*. Helsinki: Otava.

Elg, Taina (1991) *Varpailla maailmalle*. Juva: WSOY.

Elias, Norbert (1978) *The Civilizing Process. The History of Manners*. New York: Urizen Books.

Eichberg, Henning (1987) *Liikuntaa harjoittavat ruumiit. Kohti ruumiin ja urheilun uutta sosiaalityötä*. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1996) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C 13. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

(1986) *First Steps in Modern Ballet. The technique, practice, origins, great names, and the most famous works in Modern Ballet*. Spain: Parramón Ediciones, S. A. Barcelona.

Falk, Pasi (1988) *Ihoon piirretty - lihaan kirjoitettu*. Teoksessa Sironen, Esa (toim.): *Uuteen liikuntakulttuuriin*. Tampere: Vastapaino, s. 192 - 205.

Harré, Rom (1983) *Identity Projects*. Teoksessa Breakwell, Glynis M. (toim.): *Threatened Identities*. Chichester: John Wiley & Sons, s. 31 - 51.

Heikkala, Juha (1992) Saatesanat. Teoksessa Sarje, Aino (1992) Tanssin henki. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 132. Tampere: Tammerpaino Oy, s. 5.

Heinämaa, Sara & Saarinen, Esa (1983) Olennainen nainen. Naiskuvan filosofiset perusteet. Juva: WSOY.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1984) Merkityksen ongelma haastattelututkimuksessa. Jyväskylän yliopiston Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja A 3/1984.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1988) Teemahaastattelu. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Horst, Louis (1987 (1937)) Pre - Classic Dance Forms. With a New Foreword by Janet Soares The Juilliard School. New Jersey: A Dance Horizons Book. Princeton Book Company.

Internet (1997) <http://www.dv8.co.uk/about.folder.html>. (painamaton lähde).

Itkonen, Hannu & Tuononen, Jarkko (1995) Liikuntaa ja elämyksiä, terveyttä ja elämänhallintaa: lasten terveystieteistä urheiluseurassa. Tutkimuksia ja selvityksiä/TUL:n ja LETE - nuorisoprojekti 3. Helsinki: TUL.

Jokinen, Kimmo (1989) Skeittaus, break ja muuttuva ruumiinkulttuuri. Teoksessa Suomi, Kimmo & Jokinen, Kimmo & Tiihonen, Arto (toim.): Hölkkääjiä, sählääjiä, skeittääjiä. Opiskelijoiden liikuntaliitto, sarja A 1/1989. Turenki: Kirjapaino Jaarli Oy, s. 100 - 148.

Jokinen, Kimmo (1992) Lammaskoppi ja kuntosali. Teoksessa Sironen, Esa & Tiihonen, Arto & Veijola, Soile (toim.): Urheilukirja. Tampere: Vastapaino, s. 187 - 208.

Juppi, Joel (1989) Tutkimussymposiumin avaus. Teoksessa Heikkala, Juha & Pyykkönen, Teijo (toim.): Tutkimuskohteena liikunta ja filosofia. Liikuntatieteellisen Seuran moniste n:o 14. Helsinki: Hakapaino Oy, s. 5.

Karisto, Antti (1988) Liikunta ja elämäntyyli. Teoksessa Sironen, Esa (toim.): Uuteen liikuntakulttuuriin. Tampere: Vastapaino, s. 43 - 74.

Karisto, Antti & Takala, Pentti & Uusitalo, Hannu (1982) Esipuhe. Teoksessa Mills, C. Wright (1990 (1959)) Sosiologinen mielikuvitus. 2. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Karttunen, Sari (1997) Suomessa liikkuvat liikkuvat kuvat 1996: tilastoja televisio-, elokuva- ja videotarjonnasta ja televisio-ohjelmien viennistä. Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus.

Kerkhoven, Marianne van (1993) Silta ruumiin ja hengen välillä: tanssin ja teatterin välimaasto. Helsingin Teatterikorkeakoulun täydennyskoulutuskeskus. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja no. 17. Helsinki: Yliopistopaino.

Klemola, Timo (1991) Liikunta tienä kohti varsinaista itseä. Liikunnan projektien fenomenologinen tarkastelu. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, vol. XII. Tampereen yliopisto. Tampere: Jäljennepalvelu.

Knuutila, Seppo (1994) Kaiken kattava kulttuuri? Teoksessa Kupiainen, Jari & Sevänen, Erkki (toim.): Kulttuurintutkimus. Johdanto. Tietolipas 130. Helsinki: SKS, s. 9 - 31.

Kokkonen, Jouko (1995) Liikuntaa mielikuvissa. Pyykkönen, Teijo (toim.). Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran Impulssi 8.

Koski, Tapio (1991) Kehoni - osallistuvan liikunnan premissi. Teoksessa Varto, Juha (toim.): Tanssi, liikunta & filosofia. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, vol. XXVIII. Tampere: Talfit, s. 5 - 15.

Kosonen, Ulla (1988) Naisliikuntaa etsimässä. Teoksessa Sironen, Esa (toim.): Uuteen liikuntakulttuuriin. Tampere: Vastapaino, s. 175 - 181.

Kotkavirta, Jussi & Sironen, Esa (1989) Modernin maailman tuleminen. Teoksessa Kotkavirta, Jussi & Sironen, Esa (toim.): Moderni/postmoderni. Lähtökohtia keskusteluun. Tutijaliitto. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, s. 7 - 34.

Kraus, Richard & Chapman, Sarah Alberti (1981) History of the Dance in Art and Education. 2 nd. edition. New Jersey. USA: Prentice-Hall, INC. Englewood Cliffs.

Kupiainen, Jari & Sevänen, Erkki (1994) Esipuhe. Teoksessa Kupiainen, Jari & Sevänen, Erkki (toim.): Kulttuurintutkimus. Johdanto. Tietolipas 130. Helsinki: SKS, s. 7 - 8.

Laakso, Lauri (1986) Aikuisväestön vapaa-ajan liikuntaharrastus. Teoksessa Vuolle, Pauli & Telama, Risto & Laakso, Lauri (toim.): Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, s. 89 - 99.

Langer, Susanne (1983) Feeling and Form. Teoksessa Copeland, Roger & Cohen, Marshall (toim.): What is Dance? Readings in Theory and Criticism. New York. USA: Oxford University Press, s. 28 - 47.

Limón, José (1966) The Virile Dance. Teoksessa Sorell, Walter (toim.): The Dance Has Many Faces. Second edition. New York: Columbia University Press, s. 82 - 86.

Loikkanen, Tarja & Paananen, Irmeli (1989) Tanssi ja rituaali. Liikunta & Tiede 26 (5), s. 232 - 233.

Lähdesmäki, Liisa (1996) "Huivit ne heiluu vartalot keinuu." Naisten juoksutapah-
tumat, osallistujien liikuntamotiivit, -kokemukset sekä -harrastukset. Liikuntapedago-
giikan lisensiaattitutkimus. Jyväskylän yliopisto. Pääkirjaston mikromuoto 3. Krs.
(painamaton lähde).

McRobbie, Angela (1987) *Dance and Social Fantasy*. Teoksessa McRobbie, An-
gela & Nava, Mica (toim.): *Gender and Generation*. Hong Kong: MacMillan Educati-
on LTD, s. 130 - 161.

Mills, C. Wright (1990 (1959)) *Sosiologinen mielikuvitus*. 2. painos. Helsinki: Yli-
opistopaino.

(1948) *Musiikin tietokirja*. Haapanen, Toivo & Kuusisto, Taneli & Poijärvi, Arvi & He-
lasvuo, Veikko (toim.). Helsinki: Otava.

(1969) *Musiikki ja tanssi. Moduli - Karttuvaa tietoa. Kulttuurihistoria*. Helsinki: Tammi.

Niemelä, Esa (1991) *Suomalaisnuorten urheilusta luopuminen. Liikuntakasvatuksen*
pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Pääkirjaston mikromuoto 3. krs.
(painamaton lähde)

Nykyri, Tuija (1996) *Naiseuden naamiaiset. Nuoren naisen diskoruumiillisuus*. Ny-
kykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja nro 47. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

(1979) *Otavan iso musiikkitietosanakirja 5. (5/6) Raphael - Öttinger*. Helsinki: Otava.

Parviainen, Jaana (1991) *Tanssin käsite*. Teoksessa Varto, Juha (toim.): *Tanssi,*
liikunta & filosofia. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, vol. XXVIII. Tam-
pere: Talfit, s. 102 - 122.

Parviainen, Jaana (1994) Tanssi ihmisen eksistenssissä. Filosofinen tutkielma tanssista. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, vol. 51. Tampere: Tampereen yliopisto jäljennepalvelu.

Patton, Michael Quinn (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*. 2nd ed. Newbury Park: Sage Publications.

Piekkari, Jouni (1989) Parantava tanssi. *Liikunta & Tiede* 26 (5), s. 228 - 230.

Pyykkönen, (1994) Esipuhe. Teoksessa Anttila, Eeva (1994) *Tanssin aika: opas koulujen tanssikasvatukseen*. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 139. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.

(1992) Raamattu: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo.

Rantanen, Taina (1994) Liikunnan merkitys iäkkäille. Teoksessa *Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisu* nro 90. Jyväskylä: Kopi-Jyvä Oy, s. 77 - 81.

Repo, Riitta (1989) Tanssien tulevaisuuteen. Tutkimus suomalaisen tanssitaiteen legitimaatiosta ja tanssin koulutusjärjestelmän vakiintumisesta. Taiteen keskustoimikunnan julkaisu nro 6. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Roos, J. P. (1989) *Liikunta ja elämäntapa: nautintoa vai itsekuria*. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisu nro 14. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Räsänen, Tiina (1997) Pieni laiha ballerina. *Helsingin Sanomat* sunnuntaina 6. huhtikuuta 1997, n:o 91. D 3.

Sankari, Anne (1995) Kuntosaliruumis. Kappaleita nuorten aikuisten ruumiillisuuksista. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja nro 44. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Sarje, Aino (1991) Taidetanssin monet määritelmät. Teoksessa Varto, Juha (toim.): Tanssi, liikunta & filosofia. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, vol. XXVIII. Tampere: Talfit, s. 64 - 79.

Servos, Norbert & Weigelt, Gert (1984) Pina Bausch Wuppertal Dance Theater or, The Art of Training a Goldfish, Excursions into Dance. Koln: Ballet - Buchnen - Verlag.

Sevänen, Erkki (1994) Taide sosiologisen ja humanistisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa Kupiainen, Jari & Sevänen, Erkki (toim.): Kulttuurintutkimus. Johdanto. Tietolipas 130. Helsinki: SKS, s. 51 - 73.

Silvester, Victor (1993) Modern ballroom dancing. UK.

Silvennoinen, Martti (1988) Ruumiinkokeminen ja liikunta. Teoksessa Sironen, Esa (toim.): Uuteen liikuntakulttuuriin. Tampere: Vastapaino, s. 182 - 191.

Silvennoinen, Martti (1989) Elämyksellinen liikunta - psyyken, ruumiin ja luonnon ykseyttä. Liikunta & Tiede 26 (5), s. 226 - 227.

Sironen, Esa (1988) Uuden liikuntakulttuurin visiot. Teoksessa Sironen, Esa (toim.): Uuteen liikuntakulttuuriin. Tampere: Vastapaino, s. 11 - 38.

Sironen, Esa (1989) Urheilu, tanssi, performanssi. Liikunta & Tiede 26 (2), s. 74 - 77.

Sironen, Esa & Veijola, Soile (1994) Urheilun kynnyksellä: figuraatiososiologian lupaus liikuntatutkimuksessa. Teoksessa Kupiainen, Jari & Sevänen, Erkki (toim.): Kulttuurintutkimus. Johdanto. Tietolipas 130. Helsinki: SKS, s. 335 - 350.

Suomi, Kimmo (1989) Ylioppilaat tänään - kansa huomenna: muuttuva liikuntaharrastus. Teoksessa Suomi, Kimmo & Jokinen, Kimmo & Tiihonen, Arto (toim.): Hölkääjiä, sählääjiä, skeittaajia. Opiskelijoiden liikuntaliitto, sarja A 1/1989. Turenki: Kirjapaino Jaarli Oy, s. 7 - 65.

Sussmann, Leila (1984) Anatomy of the Dance Company Boom, 1958 - 1980. Dance Research Journal 16 (2)/1984.

(1988) Suuri Suomalainen Tietosanakirja, Iir - ö. Rantala, Risto & Turtia, Kaarina (toim.). Helsinki: Suuri Suomalainen Kirjakerho.

Telama, Risto (1986) Mikä liikunnassa kiinnostaa - liikuntamotivaatio. Teoksessa Vuolle, Pauli & Telama, Risto & Laakso, Lauri (toim.): Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, s. 151 - 175.

Thomas, Helen (1993) An-Other Voice: Young Women Dancing and Talking. Teoksessa Thomas, Helen (toim.): Dance, Gender and Culture. Great Britain: Macmillan Press Ltd, s. 69 - 93.

Thomas, Helen (1995) Dance, Modernity and Culture. Explorations in sociology of dance. London: Routledge.

Tiihonen, Arto (1991) Maskuliinisuus, ruumiillisuus ja liikuntakulttuuri - alustavia huomioita. Teoksessa Varto, Juha (toim.): Tanssi, liikunta & filosofia. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, vol. XXVIII. Tampere: Talfit, s. 16 - 38.

Tiihonen, Arto (1992) Astma. Teoksessa Sironen, Esa & Tiihonen, Arto & Veijola, Soile (toim.): Urheilukirja. Tampere: Vastapaino, s. 311 - 328.

(1989) Uusi Sivistyssanakirja. Aikio, Annukka (toim.). Uusinut Vornanen, Rauni. Helsinki: Otava.

Vuolle, Pauli & Puronaho, Kari (1986) Liikuntalajien historia ja nykyisyys Suomessa. Teoksessa Vuolle, Pauli & Telama, Risto & Laakso, Lauri (toim.): Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, s. 103 - 133.

Wager, Maaret (1988) Naiseutta etsimässä. Tutkielma naisen identiteetistä. Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvojulkaisuja. Sarja D: Naistutkimusraportteja 2/1988. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Wainwright, Lyndon B. (1993) First steps to ballroom dancing. London: Lyric Books Limited.

Ward, Andrew H. (1993) Dancing in the Dark: Rationalism and the Neglect of Social Dance. Teoksessa Thomas, Helen (toim.): Dance, Gender and Culture. Great Britain: Macmillan Press Ltd, s. 16 - 33.

Wigman, Mary (1974) The Language of Dance. Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press.

Wolff, Janet (1992) Foreword. Teoksessa Adair, Christy (1994) Women and Dance. Sylphs and Sirens. 2 nd. edition. Hong Kong: The Macmillan Press Ltd, s. XI - XII.

Ziehe, Thomas (1991) Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino.

Liite 1.

Hei!

Olen sosiologian pääaineopiskelija Jyväskylän yliopistosta. Teen pro gradu -tutkielmaani tanssin merkityksestä tanssin harrastajalle. Toivoisin, että vastaisit oheiseen kyselyyn mahdollisimman pian ja näin omalta kohdaltasi edistäisit tanssin tutkimusta Suomessa.

Tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa tarkoitukseni on haastatella muutamaa kyselyyn osallistunutta tanssin harrastajaa. Jos Sinulla on mahdollisuus osallistua haastatteluun, täytä tämän sivun alalaidassa oleva kohta yhteystiedot.

Kaikki vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti!

KIITOS!

KYSELY TANSSIN HARRASTAJILLE

Taustatiedot

Mies__ Nainen__ Ikä__ Ammatti__

Tanssin harrastus

Minkä ikäisenä aloitit tanssin harrastamisen?

Mitä tanssin lajia/lajeja harrastat tällä hetkellä ja kuinka aktiivisesti (noin min/vko)?

Kuinka kauan olet harrastanut

modernia tanssia	__ vuotta	noin__ min/vko
klass.balettia	__ vuotta	noin__min/vko
jazz-tanssia	__ vuotta	noin__min/vko
street-dancea	__ vuotta	noin__min/vko
afrotanssia	__ vuotta	noin__min/vko
steppiä	__ vuotta	noin__min/vko
flamenco	__ vuotta	noin__min/vko
muu, mikä _____	__ vuotta	noin__min/vko

Muut kiinnostuksen kohteet

Merkitse käyttämäsi aika kunkin aktiviteetin kohdalle.

Aktiivisesti (n. min/vko):

näyttelet__

piirret/maalaat__

teet keramiikkatöitä__

kirjoitat__

valokuvaat__

soitat jotain instrumenttia__

muu, mikä__

Yleisönä (kr/vuosi):

käyt teatterissa__

käyt taidenäyttelyissä__

käyt elokuvissa__

käyt konserteissa (klass)__

käyt konserteissa (pop)__

AVOIMET KYSYMYKSET

Vastaa seuraaviin kysymyksiin vapaasti. Sinun ei tarvitse kirjoittaa kokonaisia lauseita tai kiinnittää huomiotasi oikeinkirjoitukseen. Pääasia on, että vastauksista tulee ilmi, mitä todella ajattelet.

1. Miksi Sinä tanssit?
2. Miksi aloitit tanssin harrastamisen?
3. Jos olet osallistunut improvisaatiotunneille, niin kerro kokemuksistasi ja tuntemuksistasi?
4. Kuvaile tanssituntikokemuksiasi.
5. Kuvaile esiintymiskokemuksiasi.
6. Jos olet toiminut tanssinopettajana, niin kuvaile kokemuksiasi.
7. Mitä mieltä olet tanssista uskonnollisissa yhteyksissä, kuten Jumalanpalveluksissa? Kerro kokemuksistasi.
8. Kerro kokemuksistasi tanssista sosiaalisissa yhteyksissä, kuten diskossa.
9. Mikä on negatiivisin tanssikokemuksesi?
10. Entä positiivisin?
11. Mitkä ovat Sinun tulevaisuudensuunnitelmat tanssiharrastuksesi suhteen?
12. Mitä tanssi Sinulle merkitsee? (Vastaa mahdollisimman kattavasti. Voit tarvittaessa jatkaa vastauksiasi paperin toiselle puolelle.)

Kiitos, että osallistuit tähän kyselyyn ja osaltasi autoit ymmärtämään mitä tanssi merkitsee tanssin harrastajalle. Hauskaa kesää ja menestystä tanssin parissa!

Jyväskylä 20. 5. 1996.

Kati Myrén

Liite 2.**TEEMAHAASTATTELU****Taustatiedot**

Miltä tuntui mennä ensimmäisen kerran tanssisalille?

Minkä ikäinen olit silloin?

Miksi innostuit tanssin harrastamisesta?

Muut harrastukset

Harrastatko muuta liikuntaa kuin tanssia? - Oletko aina harrastanut liikuntaa?

Mitä muuta teet vapaa-aikana?

Tanssin osuus

Kuinka suurta osaa tanssi näyttelee elämässäsi?

Mitkä ovat tavoitteesi tanssin saralla?

Mitä tekisit, jos et tanssisi?

Oletko koskaan ajatellut lopettaa tanssin harrastamista?

Tanssitunnilla

Milloin tunti on onnistunut?

Milloin tunti on epäonnistunut?

Mitä korostat omassa tanssissasi (elämykset, luovuus, suoritus...)?

Tanssituntien sosiaalinen merkitys?

Mikä merkitys palautteella on?

Vertaatko itseäsi muihin tanssitunnilla oleviin?

Otatko riskejä?

Kilpailu

Onko tanssi kilpailua? Kenen kanssa?

Ruumis

Millainen on mielestäsi kaunis ruumis?

Kertooko vartalo jotain ihmisestä?

Millainen mielikuva sinulla on omasta kehostasi?

Onko tanssi vaikuttanut ruumiinkuvaasi - miten?

Millainen on tanssijan kehoideaali? Entä tanssin harrastajan?

Itsetunto - identiteetti

Miten tanssiharrastus on vaikuttanut sinuun (itsetuntoosi, minäkuvaasi...)?

Merkitseekö se jotain, mitä muut sinusta ajattelevat?

Määritelmät

Miten määrittelet tanssin?

Entä tanssitaide/taidetanssi?

Lopuksi

Mitä tanssi sinulle merkitsee, yhdellä lauseella?

Mielipiteesi kyselystä ja tästä haastattelusta?

KIITOS!